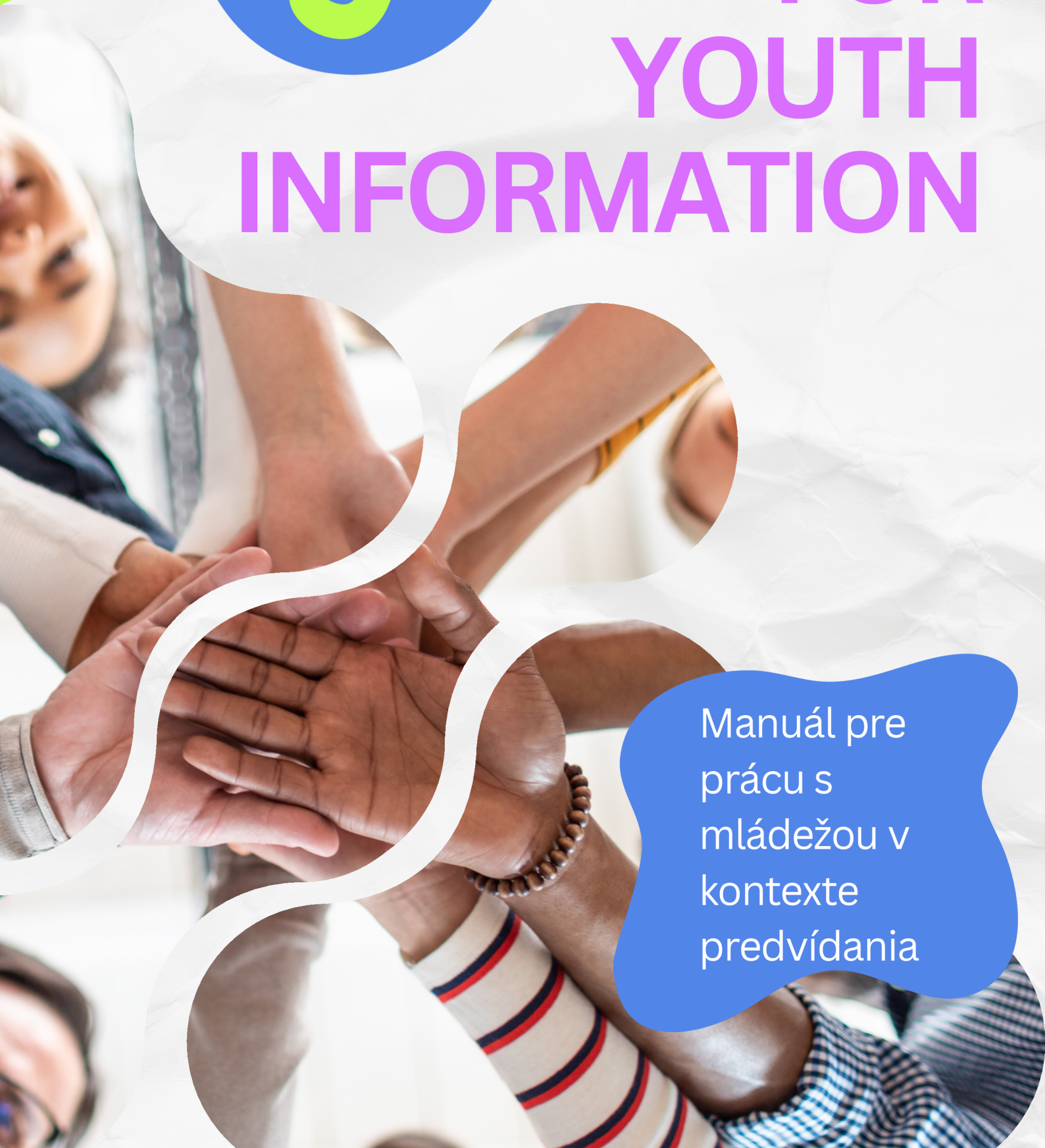
FOR YOUTH INFORMATION

Manuál pre prácu s mládežou v kontexte predvídania

Táto publikácia bola pripravená v rámci projektu **For Youth Information (FYI).**

Projekt FYI, financovaný z programu Erasmus+, rozvíja digitálnu komunitu poskytujúcu otvorené vzdelávacie zdroje (podcasty, videá, sady nástrojov) na podporu učenia a aktívnej účasti mladých ľudí. Poslaním projektu je podporovať mladých prostredníctvom prístupných a atraktívnych materiálov a systematicky rozvíjať kultúru celoživotného vzdelávania. Víziou je vytvoriť dynamické online prostredie, v ktorom mladí ľudia rozvíjajú svoje záujmy a zručnosti a prepájajú sa s príležitosťami na rast. Ciele zahŕňajú skvalitňovanie nástrojov neformálneho vzdelávania, podporu pracovníkov s mládežou, zvyšovanie zamestnateľnosti a formovanie prepojenej digitálnej komunity.

Partneri:

EUROPEAN DIALOGUE

MCC celjski mladinski center prostor svobodnih idej in druženja

BKPLUS EUROPE

TFNOW

Institute of Entrepreneurship Development iED Estonia

September 2025

Financované z programu Erasmus+
KA2 Strategické partnerstvá pre mládež
Číslo projektu: 2024-1-SI02-KA220-YOU-000251355

Funded by the European Union

Tento projekt bol financovaný s podporou Európskej komisie. Táto publikácia odráža výlučne názory autorov a Európska komisia nezodpovedá za akékoľvek použitie informácií, ktoré obsahuje.

TABLE OF CONTENT

ÚVOD

1 ČO JE FORESIGHT?

1.1 Základné princípy
1.2 Kde sa foresight využíva?
1.3 Typy foresightu
1.4 Praktické využitie
1.5 Prečo na tom záleží?
Bibliografia

2 FORESIGHT METODOLÓGIE

2.1 Dôležitosť foresightu pre prácu s mládežou
2.2 Trend Exploration
2.3 Future telling
2.4 Scenario Building
2.5 Future Planning
2.6 Backcasting
2.7 Futures Wheel
2.8 Detectives of the Future: Metóda typu Horizon Scanning
2.9 2x2 Matrix
2.10 Iné foresight metódy
2.11 Prehľad naprieč metódami
Bibliografia

3 WORKSHOPY

Workshop č. 1: Trend Mapping / Trend Exploration
Workshop č. 2: Future Telling
Workshop č. 3: The Future Lab
Workshop č. 4: Shaping Tomorrow
Workshop č. 5: Backcasting (spätné plánovanie budúcnosti)
Workshop č. 6: Futures Wheel
Workshop č. 7: Detectives of the Future (mládež a demokracia)
Workshop č.8: 2x2 Matrix

ZÁVER

FOR YOUTH INFORMATION

Úvod

Žijeme v zložitých časoch rýchlych zmien a neistôt. Nové technológie, environmentálne výzvy, meniaci sa trh práce a vyvíjajúce sa politické prostredie formujú svet, ktorý po nás mladí ľudia zdedia. V tomto kontexte je foresight (systematické predvídanie budúcnosti) nielen užitočným nástrojom, ale aj kľúčovou zručnosťou. Podnecuje nás i mládež ku kritickému pohľadu na trendy, v uvažovaní o možných budúcnostiach a v tvorbe odolných, tvorivých riešení.

Foresight sa však môže zdať ako niečo neuchopiteľné, takmer ako veštenie z krištáľovej gule. V skutočnosti však ponúka praktické a zrozumiteľné nástroje, ktoré nám pomáhajú pripraviť sa na budúcnosť. Ak „držíte" v rukách tento manuál, zrejme vás tieto prístupy zaujali. Váš záujem nás veľmi teší a sme radi, že ich chcete spoznať bližšie.

Veríme, že mladí ľudia by nemali byť len pasívnymi pozorovateľmi budúcnosti, ale jej aktívnymi spolutvorcami. Práca s mládežou, ktorá využíva predvídanie, v nich rozvíja schopnosť zmysluplne sa zapájať, kriticky uvažovať a konať spoločne. Učí ich chápať širšie súvislosti, vstupovať do rozhodovacích procesov a konať s hlbším uvedomením si sveta okolo seba.

Nasledujúci obsah je preto určený všetkým, ktorí pracujú s mládežou - pedagógom, facilitátorom či mládežníckym pracovníkom. Jeho cieľom nie je len informovať, ale hlavne pomôcť v praxi. Prináša praktické nástroje, overené postupy a flexibilné aktivity na rozvoj kritického myslenia, občianskej angažovanosti a digitálnej gramotnosti mládeže.

Na obsahu spolupracovali odborníci z praxe, výskumníci a mládežníci z celej Európy. Základom sú hodnoty inklúzie, participácie a etického prístupu. Uvedené metódy a myšlienky berte ako otvorenú ponuku - odporúčame vám prispôsobiť si ich pre váš kontext a potreby tých, s ktorými pracujete.

Veríme, že manuál bude pre vás praktickou pomocou aj zdrojom inšpirácie. Zachovajte si otvorenú myseľ, premýšľajte kriticky a zdieľajte svoje skúsenosti, keďže predvídanie je živý proces, ktorý sa rozvíja vďaka dialógu, kreativite a spolupráci.

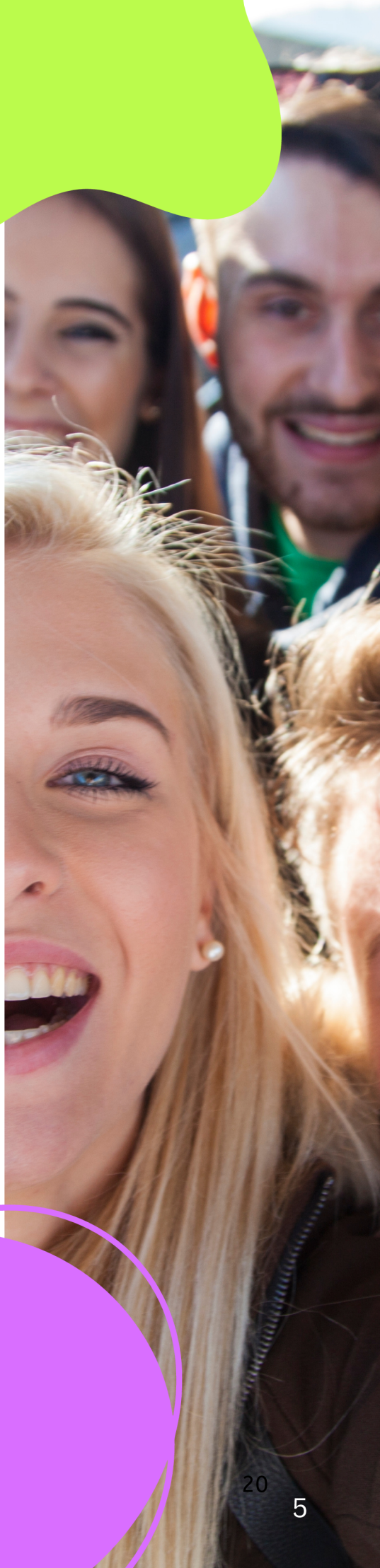
1 ČO JE FORESIGHT?

Foresight je systematický prístup umožňujúci skúmať rôzne možné budúcnosti a na ich základe vytvárať stratégie pre prítomnosť. Neobmedzuje sa na jeden výsledok, ale podnecuje uvažovať nad viacerými scenármi (UNDP, 2018). Takýto prístup rozvíja odolnosť, strategické myslenie a tvorivosť - kľúčové schopnosti v čase rýchlych zmien a zložitých výziev.

1.1 Základné princípy

To, čo posúva spoločnosť vpred, je schopnosť myslieť za horizont prítomnosti. Či už sa venujete práci s mládežou, ovplyvňujete politiky alebo podporujete komunity, otvorenosť voči zmenám a pripravenosť na neisté časy vedie k odolnejším, inkluzívnejším a tvorivejším výsledkom.

Berúc do úvahy tieto aspekty, táto kapitola predstavuje princípy a metódy, ktoré ukazujú, ako foresight pomáha jednotlivcom - najmä pracovníkom s mládežou, pedagógom a organizáciám. Ponúka praktické stratégie, ako premýšľať o budúcnosti a už dnes podľa nej konať.

FORESIGHT PRÍSTUPY

OSN (2018) rozlišuje niekoľko prístupov k foresightu, pričom každý má iný účel:

Strategic foresight (strategický foresight)

Používa sa na dlhodobé plánovanie, budovanie odolnosti a systémové myslenie.

Kladie dôraz na spolutvorbu a zapojenie aktérov, aby sa pri formovaní budúcich vízií uplatnili rozmanité pohľady.

Participatory foresight (participatívny foresight)

Policy foresight (foresight pre tvorbu politík)

Skúma fungovanie politík v rôznych budúcich podmienkach.

Zameriava sa na formulovanie preferovaných budúcich scenárov a ciest, ktoré k nim vedú.

Normative foresight (normatívny foresight)

Innovation foresight (inovačný foresight)

Identifikuje nové technológie a príležitosti pre inovácie.

KĽÚČOVÉ PRINCÍPY

Každý typ foresightu má svoje miesto - v akademickom prostredí, v podnikaní aj pri tvorbe politík. Podľa UNDP (2018) a GCPSE (2015) sa opiera o tieto kľúčové princípy:

Futures thinking (úvaha o budúcich scenároch)

Vychádza z toho, že budúcností môže byť viac, sú neisté a formujú sa rozhodnutiami, ktoré robíme práve dnes.

Systemic Analysis (systémová analýza)

Berie do úvahy vzájomné prepojenia medzi politickými, technologickými, sociálnymi, environmentálnymi a ekonomickými faktormi.

Participácia a inkluzívnosť

Zahŕňa rozmanitých aktérov a rôzne uhly pohľadu.

Zameranie na dlhodobú perspektívu

Sústredí sa nielen na krátkodobé cykly, ale aj na strednodobú a dlhodobú perspektívu.

Iteratívne učenie

Opätovné prehodnocovanie a úprava stratégií.

Český metodický sprievodca (Priority) dopĺňa vyššie uvedené prístupy o štruktúrovaný päťfázový model (5P): Prepare, Perceive, Anticipate, Plan a Present (České Priority, 2022). Tento model odráža praktickú aj reflexívnu povahu práce s foresightom.

Chcete sa dozvedieť o foresighte viac? Nasledujúce podkapitoly vám priblížia jeho základy aj praktické využitie.

Poďme na to!

1.2 Kde sa foresight využíva?

V globálnom merítku možno konštatovať, že organizácie z verejného aj súkromného sektora čoraz viac využívajú foresight s cieľom projektovať rôzne podoby budúcnosti a pripraviť sa na ne. Či už ide o vládu plánujúcu budúcnosť v oblasti vzdelávania, firmu vyvíjajúcu udržateľné produkty, alebo univerzitu skúmajúcu nové globálne trendy, foresight im poskytuje praktické nástroje na cielené riadenie zmien.

Pre pracovníkov s mládežou môže byť pochopenie toho, ako sa foresight využíva v rôznych oblastiach, kľúčom k novým príležitostiam. Ponúka totiž kreatívne spôsoby, ako zapojiť mladých ľudí do úvah o budúcnosti, čím im pomáha budovať sebavedomie, odolnosť a pocit, že dokážu aktívne formovať svet okolo seba.

V nasledujúcej časti preto nazrieme na tri kľúčové oblasti, kde sa foresight vo veľkej miere využíva: podnikanie, verejné politiky a štátna správa, a akademický výskum. Tým, že si ukážeme, ako ho rôzne odvetvia využívajú, lepšie pochopíme jeho skutočný prínos. Zároveň nám to odhalí, ako môžu podobné postupy obohatiť aj prácu s mládežou.

Foresight vo verejnej správe

Vlády jednotlivých krajín spolu s verejnými inštitúciami čoraz častejšie využívajú foresight na riešenie budúcich výziev. Tento prístup totiž podporuje strategické myslenie a pomáha zodpovedným predstaviteľom tvoriť politiky, ktoré sú odolné, inkluzívne a zamerané na budúce scenáre.

Na európskej úrovni sa Európska komisia riadi Strategickou agendou v oblasti foresightu, ktorá jej pomáha riešiť kľúčové témy od klimatickej zmeny po geopolitickú neistotu (Európska komisia, 2024). Získané poznatky následne formujú rozhodnutia o financovaní, zelenej transformácii či inováciách. Tento prístup sa však uplatňuje aj na lokálnej úrovni, kde mestá a regióny zapájajú komunity prostredníctvom občianskych panelov a mládežníckych zhromaždení. Spoločne tak formujú budúcnosť vzdelávania, mestského rozvoja či klimatických opatrení, vďaka čomu je tvorba politík demokratickejšia a inkluzívnejšia.

Podobne prínosné boli tieto metódy aj pre verejné zdravotníctvo. Napríklad počas pandémie COVID-19 využili viaceré vlády horizon scanning na včasnú identifikáciu rizík, čo im umožnilo účinnejšie reagovať (OECD, 2022).

Foresight v biznise

V podnikaní umožňuje foresight firmám pripraviť sa na zmeny, identifikovať nové príležitosti a udržať si konkurencieschopnosť. Na rozdiel od krátkodobého plánovania predvída vývoj trendov a technológií v horizonte 10 až 30 rokov, čo vedie k tvorbe odolnejších stratégií.

Známy príklad je využitie metódy scenario planning spoločnosťou Shell, s ktorou začala už v 70. rokoch. Vďaka tvorbe alternatívnych scenárov o budúcnosti energetického sektora sa dokázala prispôsobiť ropným šokom a predvídať narušenia trhu. Tento postup je dnes bežne zaužívaný v mnohých odvetviach (Polytechnique Insights, 2021).

Firmy taktiež využívajú foresight, aby pochopili, aký vplyv budú mať na trh nové technológie, environmentálne zmeny či posun v hodnotách. Pomocou nástrojov ako horizon scanning analyzujú trendy, napríklad dopyt mladých po udržateľnosti, a preto si vytvárajú foresight tímy alebo spolupracujú s konzultantmi na testovaní obchodných modelov a navrhovaní produktov pre budúcnosť.
Pochopenie týchto postupov môže mladých ľudí inšpirovať k vlastnému podnikaniu či sociálnym inováciám. Úlohou pracovníkov s mládežou je podporovať projekty, v ktorých sa podobné nástroje využijú na riešenie lokálnych alebo globálnych výziev.

Foresight vo vede a výskume

Hoci má foresight v akademickej sfére skôr prieskumný a teoretický charakter, jeho prínos pre prax je stále významný. Príkladom je Spoločné výskumné centrum Európskej komisie (JRC), ktoré presadzuje takzvanú futures literacy - teda schopnosť ľudí predstavovať si a premýšľať o rôznych možných budúcich scenároch.

Cieľom je podnietenie k flexibilnejšiemu a kreatívnejšiemu mysleniu, tzn. zbúranie predpokladu že budúcnosť je len priamym pokračovaním súčasnosti (JRC, 2020). JRC sa preto zameriava aj na horizon scanning a analýzu trendov v kľúčových oblastiach, ako sú zelené technológie či globálne nerovnosti. Podobne aj univerzity po celom svete prispievajú k významným foresight projektom, ktoré skúmajú budúcnosť práce, vzdelávania či demokracie. Príkladom je 'Millennium Project' Univerzity v Turku zameraný na zručnosti budúcnosti alebo práca Ženevskej univerzity na scenároch pre udržateľné vzdelávanie.

Foresight v akademickej sfére má čoraz viac participatívny charakter, keďže do spoločnej tvorby vízií budúcnosti zapája pedagógov, študentov aj širšie komunity. Vychádza to z myšlienky, že budúcnosť nie je pevne stanovená, ale je výsledkom toho, čo vytvoríme spoločne.

Je teda zrejmé, že foresight výrazne ovplyvňuje podnikanie, verejnú správu aj výskum. Keď mladí ľudia pochopia, ako sa v týchto reáliách využíva, porozumejú lepšie aj dynamike súčasného sveta. Rôzne príklady im zároveň ukazujú, že foresight nie je len o predpovediach, ale hlavne o príprave, tvorivosti a konkrétnych činoch. Keď sa naučia systematicky sledovať trendy a uvažovať o rôznych budúcnostiach, rozvinú si schopnosť lepšieho rozhodovania, lepšie pochopia komplexné problémy a budú sa vedieť aktívne zapojiť do tvorby lepšej budúcnosti.

1.3 TYPY FORESIGHTU

Na úvod tejto kapitoly je treba zdôrazniť, že foresight neoperuje s jednou univerzálnou metódou. Naopak, zahŕňa rôzne prístupy. Niektoré sa zameriavajú na identifikáciu trendov a vzorcov (napr. trend analysis), iné na predstavivosť a príbehy (scenario planning) a ďalšie uprednostňujú spolutvorbu (participatory foresight). Pre pracovníkov s mládežou tieto prístupy ponúkajú zmysluplné spôsoby, ako mladých zapojiť: pomáhajú im premýšľať o budúcnosti, rozvíjať kľúčové zručnosti a formovať vlastnú cestu vpred.

Otázka na zamyslenie

Aký dopad by malo striedanie rôznych metód pri vašej práci s mládežou a ako by to ovplyvnilo vaše prepojenie s nimi?

Trend analysis a horizon scanning

Trend analysis (Analýza trendov) pomáha rozpoznať a pochopiť dôležité zmeny (spoločenské, technologické, ekonomické, kultúrne a environmentálne), ktoré už dnes formujú našu budúcnosť. Horizon scanning (Skenovanie horizontu) ju dopĺňa tým, že si všíma weak signals (tzv. slabé signály): prvé náznaky rodiacej sa zmeny, ktoré možno zachytiť v médiách, vo výskume, v spoločenských diskusiách či v postrehoch od mladých ľudí.

Užitočné techniky pre mládežníckych pracovníkov:

- Včas reagovať na nové potreby mladých ľudí.
- Udržiavať aktivity aktuálne a kultúrne blízke ich svetu.
- Flexibilne meniť programy, aby zodpovedali meniacej sa realite.

Scenario planning a futures narratives

Scenario planning (Plánovanie scenárov) sa nezaoberá scenárom jednej budúcnosti, ale skúma viacero jej možných podôb. Povzbudzuje mladých ľudí, aby si kládli otázky ako:

- Čo sa môže stať pri zmene podmienok?
- Ako by sme na to mali reagovať?
- Aké nové riziká alebo príležitosti by to mohlo priniesť?

Tento proces rozvíja flexibilitu a podporuje kreatívne riešenie problémov. Pomáha mladým ľuďom a ostatným čeliť neistote so sebavedomím, nie so strachom.
Futures narratives (Príbehy o budúcnosti) tento proces dopĺňajú prostredníctvom storytellingu, čím pomáhajú oživiť jednotlivé scenáre. Tieto príbehy vytvárajú emocionálne puto s možnými verziami budúcnosti a prehlbujú tak osobné zamyslenie a porozumenie.

Visioning a backcasting

Visioning (Tvorba vízie) vedie mládež k tomu, aby navrhli budúcnosť podľa svojich predstáv. Vychádza zo spoločných hodnôt, snov a predstavy o komunite, v ktorej chcú žiť. Tento prístup mení ich pohľad: namiesto problémov sa začnú sústrediť na nové možnosti.

Backcasting (Spätné plánovanie) potom premieňa tieto vízie na konkrétne kroky. Účastníci začnú pri vytúženej budúcnosti a postupujú spätne, aby naplánovali, čo všetko je potrebné na jej dosiahnutie. Vďaka tomu sa aj odvážne ciele zdajú byť praktické a na dosah.

Strategic foresight a roadmapping

Strategic foresight (Strategické predvídanie) pomáha pretaviť nápady o budúcnosti do konkrétnych plánov. Učí nás premýšľať v dlhodobom horizonte a robiť rozhodnutia na základe podkladov. Jeho sila je v tom, že spája rôzne metódy na prácu s budúcnosťou do jedného funkčného celku.
Kľúčovým výstupom je roadmap (cestovná mapa) - štruktúrovaný plán s jasnými cieľmi a míľnikmi. Vďaka nej sú programy pre mladých relevantné, praktické a zamerané na konkrétny cieľ.

Participatory a experiential foresight

Participatory foresight (participatívne predvídanie) stavia mladých ľudí do centra ako spolutvorcov budúcnosti. Namiesto pasívnej účasti sa aktívne zapájajú do tvorby nápadov a riešení. Tento prístup si cení ich skúsenosti a pohľady, vďaka čomu je celý proces inkluzívnejší a lepšie prepojený s realitou.

Experiential foresight (Zážitkové predvídanie) využíva zážitkové metódy (hry, simulácie, storytelling) na skúmanie zložitých tém, čím u mladých rozvíja empatiu, kritické myslenie a zručnosti do praxe.

Prečo na týchto postupoch záleží?

Ako už bolo viac krát naznačené vyššie, foresight pomáha mladým ľuďom pripraviť sa, prispôsobiť sa a konať zmysluplne. Všetky metódy podporujú dlhodobé myslenie, kreativitu a odolnosť.
Približujú tak abstraktné témy a pomáhajú mladým, aby samých seba vnímali ako ľudí schopných ovplyvniť budúcnosť.

Foresight v kontexte mládežníckej práce propaguje:

- Proaktívny prístup a zlepšené vnímanie budúcich možností
- Jasnejší pocit zmysluplnosti a smerovania
- Väčšia sebadôvera pri zvládaní neistôt
- Väčšia chuť meniť veci vo svojom okolí aj vo svete

Otázky na zamyslenie

- Ktorá z týchto metód je najvyužiteľnejšia pri vašej práci s mládežou?
- Ako možno mládež zapojiť do toho, aby sa stali spolutvorcami jednotlivých procesov?
- Čo konkrétne z toho viete vyskúšať už na najbližšom stretnutí?

Zhrnutie a ďalšie kroky

Spomenuté prístupy ponúkajú pracovníkom s mládežou flexibilný a účinný súbor nástrojov. Dajú sa navzájom kombinovať a prispôsobiť každej situácii, vďaka čomu je práca s mládežou empatická a premyslená. A čo je najdôležitejšie - ak sa používajú správne, nielenže pomáhajú zorientovať sa v neistom svete, ale hlavne posilňujú mladých ľudí, aby si tvorili ich budúcnosť.

V konečnom dôsledku, cieľom nie je budúcnosť predpovedať, ale predstaviť si ju a potom k nej vedome smerovať.

1.4 Praktické využitie

Zvládanie neistoty je dnes v práci s mládežou kľúčové. Ak disponujeme nástrojmi pre bádanie v budúcnosti, tak samotná práca je premyslenejšia, empatickejšia a účinnejšia. Tento prístup mení našu perspektívu: namiesto otázky „Čo sa stane?“ si kladieme otázky:

Základné 3

1. „Čo by sa mohlo stať?“
2. „Na čo by sme sa mali pripraviť?“
3. „Akú budúcnosť chceme vytvoriť?“

Využitie Foresightu v práci s mládežou

Chcete začať využívať foresight v praxi s mladými, ale neviete, ako sa do toho pustiť? Žiaden strach! Pripravili sme pre vás krátky návod.

Začnite zvedavosťou
Položte mladým ľuďom otázky ako: Ako vyzerá vaša ideálna budúcnosť? Čo vás trápi? Čo vás nadchýna?

Sledujte trendy
Majte prehľad o spoločenských, technologických a kultúrnych zmenách. Využite na to nástroje ako Google Trends, sledovanie TikToku alebo lokálne prieskumy.

Vytvorte mini scenáre
Spoločne s vaším tímom alebo skupinou mladých napíšte dva alebo tri príbehy o budúcnosti: jeden optimistický, jeden plný výziev a jeden prekvapivý.

- Postupujte spätne

Vyberte si pozitívny scenár a vytvorte si „spätnú mapu“, ako ho dosiahnuť. Aké kroky je na to potrebné urobiť? Čím môžete začať už dnes?

- Zapracujte to do programu

Zakomponujte foresight do rôznych oblastí vašej práce: do kariérneho poradenstva, tvorivého umenia, aktivizmu alebo projektov občianskeho vzdelávania.

Foresight v praxi: Praktické príklady

V prípade, že sa vám foresight stále zdá príliš abstraktný, tak v texte nižšie nájdete niekoľko reálnych príkladov - od národných politík až po medzinárodné mládežnícke iniciatívy, ktoré ukazujú, ako sa dá využiť na formovanie stratégie, participácie a zmien.

1. Miestna samospráva a mládežnícka politika (Fínsko)

Súčasťou Fínskej Národnej rady mládeže je aj Sekcia pre výskum, foresight a hodnotenie, ktorú zriaďuje Ministerstvo školstva a kultúry. Krajina využíva foresight pri plánovaní národnej mládežníckej politiky, pričom pravidelne realizuje Mládežnícke barometre a strategické foresight cvičenia. Ich cieľom je skúmať budúce trendy v životoch mladých ľudí, ako sú napríklad vzdelávanie, digitálne návyky a politická angažovanosť.

Praktický výstup:
Fínsky Národný program práce s mládežou a mládežníckej politiky, ktorý je prijímaný každé štyri roky na vládnej úrovni, si kladie za cieľ vytvárať podporné prostredie pre rozvoj mládeže. Poznatky z foresight cvičení formovali politiky, ako sú rozšírené služby duševného zdravia a nové digitálne platformy pre mládež.

2. Organizačný Foresight – „One Million Voices“ YMCA

YMCA viedla globálnu foresight kampaň, v rámci ktorej zozbierala názory mladých ľudí z 55 krajín, aby lepšie pochopila ich budúce vízie. Výsledky tejto kampane ovplyvnili programy zamerané na zamestnanosť, klimatickú spravodlivosť a rovnosť.

Praktický výstup:
Na základe podnetov od mládeže spustilo niekoľko pobočiek YMCA iniciatívy v oblasti zeleného podnikania a digitálne školiace centrá.

3. UNICEF: Program „Youth Foresight Fellowship“

Youth Foresight Fellowship je osemmesačný program pre mladých lídrov (15 – 25 rokov), zameraný na bádanie v oblasti práv dieťaťa. Program poskytuje foresight zručnosti a platformy na tvorbu riešení pre ich komunity.

Praktický výstup 1:
V priebehu iba troch rokov sa Fellowshipu podarilo osloviť vyše 13 000 mladých ľudí v 160 krajinách. Zároveň ovplyvnil správy a stratégie UNICEF a podporil rozvoj foresightových zručností v rámci organizácie, čím pomohol vychovať novú generáciu mladých lídrov s jasnou víziou budúcnosti.

Praktický výstup 2:
Táto iniciatíva zapojila mladých ľudí do participatívnych foresightových aktivít s cieľom ovplyvniť politiky, ktoré sa ich týkajú, a tým podporiť inkluzívny a na budúcnosť orientovaný dizajn politík.

4. The United Nations „Our Future Agenda“

Program „Our Future Agenda“ je iniciatíva OSN, ktorá umožňuje mladým ľuďom meniť svet a podnecuje ich, aby sa stali hybnou silou udržateľného sveta do roku 2100. Ponúka platformu pre mladých inovátorov v kontexte prehodnotenia fungovania OSN pre potreby 21. storočia, čím podporuje kolektívne úsilie a budovanie spojenectiev na riešenie spoločných výziev. OSN spustila túto globálnu iniciatívu s cieľom začleniť hlasy mladých ľudí do plánovania budúcnosti. Prostredníctvom diskusných stretnutí a workshopov zameraných na myslenie o budúcnosti prispeli mladí lídri k návrhom týkajúcim sa reformy vzdelávania, klimatických opatrení a etiky technológií.

Praktický výstup:
Program „Our Future Agenda“ má pre pracovníkov s mládežou obrovský potenciál. Ponúka globálny rámec a inšpiráciu pre lokálne projekty, ktoré zapájajú mládež do spoluvytvárania budúcnosti podľa ich potrieb. Ožíva vďaka trom vplyvným iniciatívam – koalícii „Unlock the Future“, programu „Next Generation Fellows“ a „Intergenerational Action“ - ktoré menia „Our Future Agenda“ na hmatateľné výsledky, čím pomáhajú vytvárať udržateľnú budúcnosť.

Otázky na zamyslenie

- Stretli ste sa už s podobnými osvedčenými postupmi, či už osobne alebo ste o nich len počuli?
- Napadajú vám nejaké konkrétne príklady z práce s mládežou na Slovensku alebo priamo vo vašom okolí?
- Čo z toho by ste vedeli využiť?

V tejto časi manuálu sme si teda stručne ukázali postup, ako využiť foresight v praxi. Neskôr sa ku každému kroku vrátime a ukážeme si konkrétne nástroje a príklady.

1.5 Prečo na tom záleží?

Podstata pri práci s budúcimi scenármi nie je o tom, mať správne odpovede, ale o tom, naučiť sa klásť správne otázky. Pre pracovníkov s mládežou je tento spôsob uvažovania silným odrazovým mostíkom pre konkrétne činy a môže pomôcť:

- Predvídať potreby skôr, ako sa z nich stanú krízy.
- Budovať zručnosti pre budúcnosť, ako je prispôsobivosť, kreativita a kritické myslenie.
- Podporiť mladých ľudí v tom, aby sa vnímali ako spolutvorcovia svojho sveta.

Tento prístup transformuje prácu s mládežou: z reaktívnej sa stáva skutočne proaktívna a zameraná na budúcnosť. Umožňuje pracovníkom s mládežou aj mladým ľuďom predvídať výzvy, chopiť sa príležitostí a prechádzať zmenami sebavedomo a cieľavedome. Podporuje to prispôsobivosť a zaisťuje, že mladí ľudia nielen reagujú na meniace sa okolnosti, ale aktívne formujú svet okolo seba.

Foresight nás vedie k mysleniu za horizont súčasnosti, k otvorenosti voči inováciám, rôznym pohľadom a novým možnostiam. Vďaka nej dokážeme lepšie podporovať mladých ľudí v dynamickom svete, aby si rozvíjali odolnosť, zvedavosť a informované rozhodovanie.
A čo je najdôležitejšie, tento prístup potvrdzuje, že budúcnosť nie je niečo, na čo pasívne čakáme, ale čo aktívne a spoločne tvoríme.

Otázky na zamyslenie

- Počuli ste o podobných osvedčených postupoch alebo s nimi máte osobnú skúsenosť?
- Viete nájsť podobné príklady v práci s mládežou vo vašej krajine a komunite?
- Čo z toho by sa dalo uplatniť vo vašej práci?

Bibliografia

České priority. (2022). Foresight: Methodical guide. https://www.ceskepriority.cz

European Commission. (2024). Strategic foresight. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/support-policy-making/shaping-eu-research-and-innovation-policy/foresight_en

GCPSE. (2015). Foresight: The manual. UNDP Global Centre for Public Service Excellence.

Glenn, J. C. (1972). Futures wheel. The Futures Group.

Höjer, M., Gullberg, A., & Pettersson, R. (2011). Backcasting images of the future city—Time and space for sustainable development in Stockholm. Technological Forecasting and Social Change, 78(5), 819–834. https://doi.org/10.1016/j.techfore.2011.03.009

Joint Research Centre. (2022). Futures of education and training: Explaining and exploring futures literacy. European Commission.

Joint Research Centre. (2024). Raw Materials Information System – Background and context. European Commission. https://rmis.jrc.ec.europa.eu/background-and-context-204a76

Ministry of Education and Culture. (n.d.). National Youth Work and Youth Policy Programme. https://okm.fi/en/national-youth-work-and-policy-programme

Ministry of Education and Culture. (n.d.). Youth research and monitoring of young people's living conditions. https://okm.fi/en/youth-research

Next Generation Fellows. (n.d.). Next Generation Fellows. https://ourfutureagenda.org/nextgenerationfellows/

Bibliografia

Our Future Agenda. (n.d.). Unlocking the power of next and future generations. https://ourfutureagenda.org/

Rhydderch, A. (2017). Scenario building: The 2x2 matrix technique. In Prospective and strategic foresight toolbox (June 2017). Futuribles International.

State Youth Council. (n.d.). https://tietoanuorista.fi/en/state-youth-council/

UNDP. (2018). Foresight manual: Empowered futures for the 2030 agenda. United Nations Development Programme.

United Nations Development Programme. (2018). Foresight manual: Empowered futures for the 2030 agenda. https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/UNDP_ForesightManual_2018.pdf

UN Global Pulse. (n.d.). UNICEF Youth-led Futures Design. https://www.unglobalpulse.org/project/unicef-youth-led-futures-design/

UNICEF. (n.d.). Our future pledge: An agenda for futures by youth. https://www.unicef.org/innocenti/reports/our-future-pledge-agenda-futures-youth

UNICEF. (n.d.). Youth foresight fellowship. https://www.unicef.org/innocenti/youth-foresight-fellowship

Unlock the Future Coalition. (n.d.). https://ourfutureagenda.org/unlockthefuture/

Wilkinson, A., & Kupers, R. (2013). Living in the futures. Harvard Business Review. https://hbr.org/2013/05/living-in-the-futures

World YMCA. (2013). One million voices – Excitement is building!. https://www.ymca.int/one-million-voices-excitement-is-building/

Youth4Foresight Toolkit. (2024). INTPA Foresight Hub Network: Detectives of the future. Capacity4Dev. https://capacity4dev.europa.eu

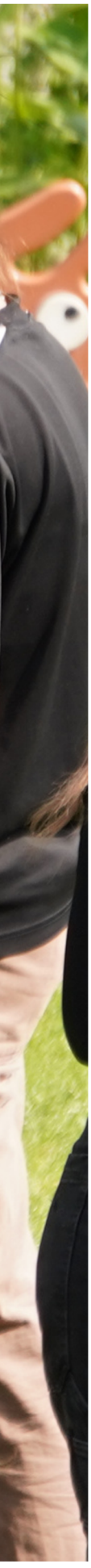
2 FORESIGHT METODOLÓGIE

V predchádzajúcej kapitole sme zdôraznili hodnotu foresightu v práci s mládežou, najmä pri rozvíjaní zámerných, kreatívnych a odolných postupov. Teraz sa zameriame na to, ako je možné tieto myšlienky zaviesť do praxe.

Táto kapitola predstavuje rôzne metódy, ktoré pracovníkom s mládežou pomáhajú identifikovať budúce scenáre zmysluplným a dostupným spôsobom. Či už ide o hravé aktivity alebo štruktúrované plánovacie nástroje, všetky tieto prístupy podporujú reflexiu, dialóg a akciu a zároveň posilňujú mladých ľudí v tom, aby kriticky premýšľali a tvorili si budúcnosť, akú chcú.

.

2.1 Dôležitosť foresightu pre prácu s mládežou

Foresight sám o sebe nestačí; funguje najlepšie, keď použijeme metódy primerané situácii. Takýto výber nie je len technikália - zabezpečí, že proces dáva zmysel a zaujme mladých.

Existuje mnoho metód - od hravých po analytické. Dôležité je použiť ich v správnom čase a správnym spôsobom, aby boli zrozumiteľné a v konečnom dôsledku aj užitočné. Snažíme sa voliť prístupy, ktoré zodpovedajú vašim cieľom a potrebám mladých ľudí.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že foresight prináša široké spektrum prístupov. Úspech stojí na tom, vedieť čo, kedy a ako použiť pri práci s mládežou.

V nasledujúcich častiach nájdete prehľad dostupných metód od jednoduchých hravých aktivít až po komplexnejšie analytické postupy, spolu s usmerneniami a príkladmi, ktoré vám pomôžu zvoliť si prístup zodpovedajúci vášmu konkrétnemu kontextu, cieľom a potrebám mladých ľudí, s ktorými pracujete.

- **Rozvoj gramotnosti v kontexte budúcna:** Pomáhať mladým ľuďom porozumieť hnacím silám zmien, identifikovať trendy a kriticky premýšľať o rôznych možných scenároch.
- **Podnecovanie schopnosti konať:** Povzbudiť mladých ľudí, aby sa nevnímali len ako pasívni príjemcovia budúcnosti, ale ako aktívni tvorcovia, ktorí si vedia vyberať a podniknúť kroky, ktoré ju ovplyvnia (UNICEF Innocenti, 2023).
- **Rozvoj kritického myslenia a kreativity:** Pýtať sa, skúmať možnosti, tvoriť nové riešenia.
- **Budovanie odolnosti:** Pripraviť mladých ľudí na to, aby sa vedeli prispôsobiť neočakávaným zmenám a s väčšou sebadôverou zvládať neistotu (Steinmüller & Steinmüller, citované podľa Mendonça et al., n. d.).
- **Podpora participácie a dialóg:** Vytvárať bezpečné a inkluzívne priestory, kde môžu mladí spoločne zdieľať a skúmať svoje nádeje, obavy a vízie budúcnosti.

Spektrum foresightu: Od jednoduchého zapojenia po hĺbkovú analýzu

Predstavte si metodiky foresightu ako súbor nástrojov. Niektoré nástroje sa dajú využiť aj v kontexte špecifických úloh pomerne jednoducho, zatiaľ čo iné sú komplexnejšie a vyžadujú si viac zručností a prípravy. V práci s mládežou sa často prikláňame k metódam, ktoré sú participatívne, pútavé a prispôsobiteľné.

1. Jednoduchšie, intuitívne a participatívne metódy:

Tieto metódy sú často ideálnym štartom, ako mladým ľuďom priblížiť zručnosti predvídania. Zameriavajú sa na interakciu a predstavivosť, vďaka čomu menia abstraktné nápady na niečo hmatateľné a zábavné. Zvyčajne si vyžadujú menej prípravy a stavajú skôr na skupinovej dynamike a kreatívnej facilitácii.

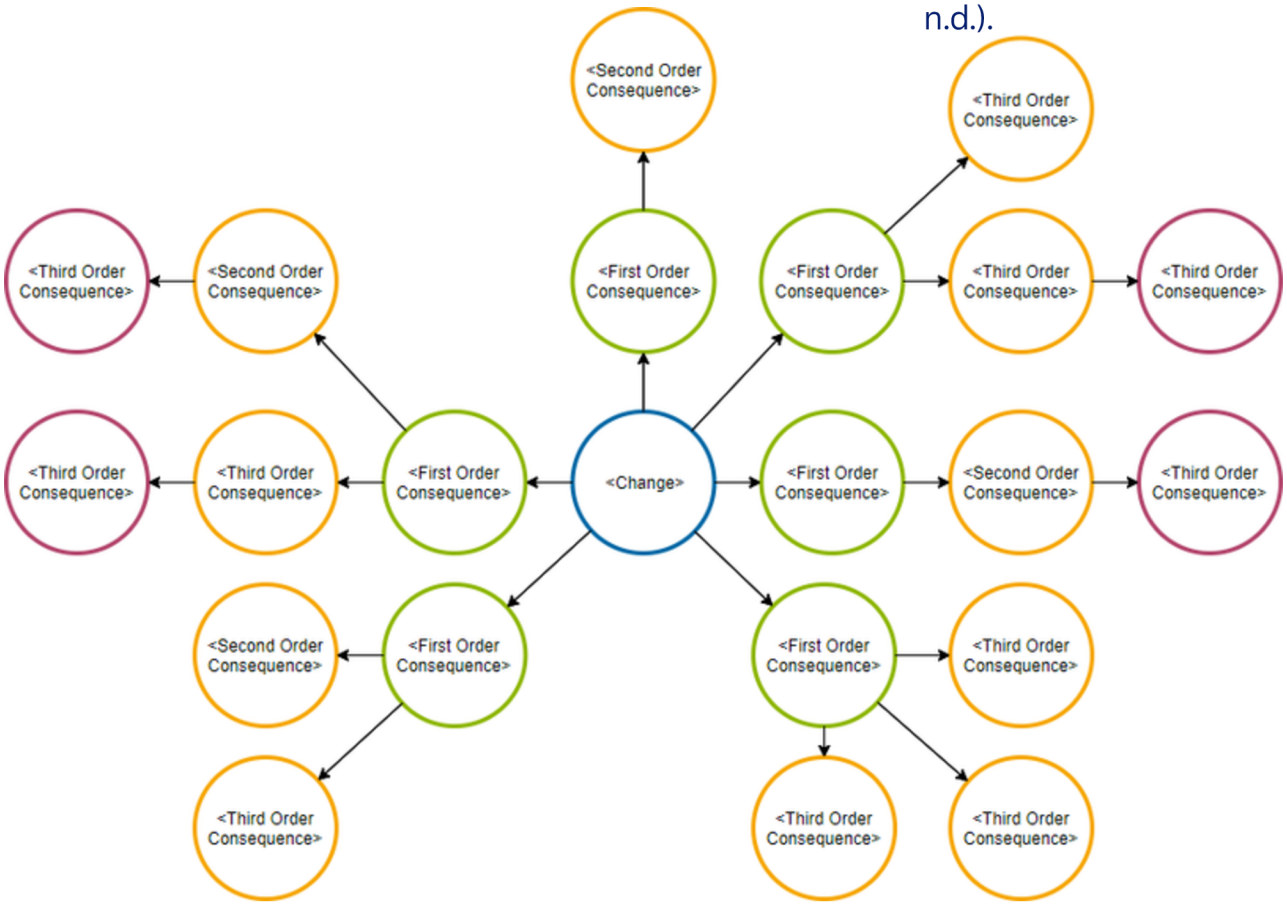
Kľúčové charakteristiky:
Vizuálne pútavé, interaktívne, kolaboratívne, s dôrazom na storytelling a fantáziu, nenáročné na zapojenie.

Príklady v práci s mládežou

Brainstorming budúcich tém
Rýchla skupinová aktivita na generovanie nápadov o budúcich nádejách, obavách alebo zmenách k danej téme (napr. „Ako budú vyzerať priateľstvá o 10 rokov?“). (ETF Open Space, n.d.).

Future Telling / Role-Playing: Metóda popísaná v samostatnej kapitole. Účastníci stvárňujú krátke scénky z (možnej) budúcnosti, čím intuitívne preskúmajú jej emocionálne a sociálne aspekty (Carleton et al., 2013).

Futures Wheel (Pre začínajúcich)
Vizuálne mapovanie myšlienok na rýchle preskúmanie priamych aj nepriamych dôsledkov trendu alebo udalosti (napr. „Čo sa stane, ak sa u nás zatvorí centrum pre mladých?“). Ideálne na štart diskusie (Better evaluation, n.d.).

Zdroj: https://online.visual-paradigm.com/knowledge/decision-analysis/what-is-futures-wheel/

Jednoduché identifikovanie trendov:
Mladí ľudia si vytipujú nedávne trendy (zo správ, sociálnych sietí, každodennej skúsenosti). V diskusii potom hľadajú, čo tieto trendy signalizujú v kontexte budúcnosti.

Vizuálne koláže / Moodboardy:
Účastníci vytvárajú obrazové kompozície (z fotiek, textov, kresieb) vyjadrujúce želanú alebo obávanú budúcnosť.

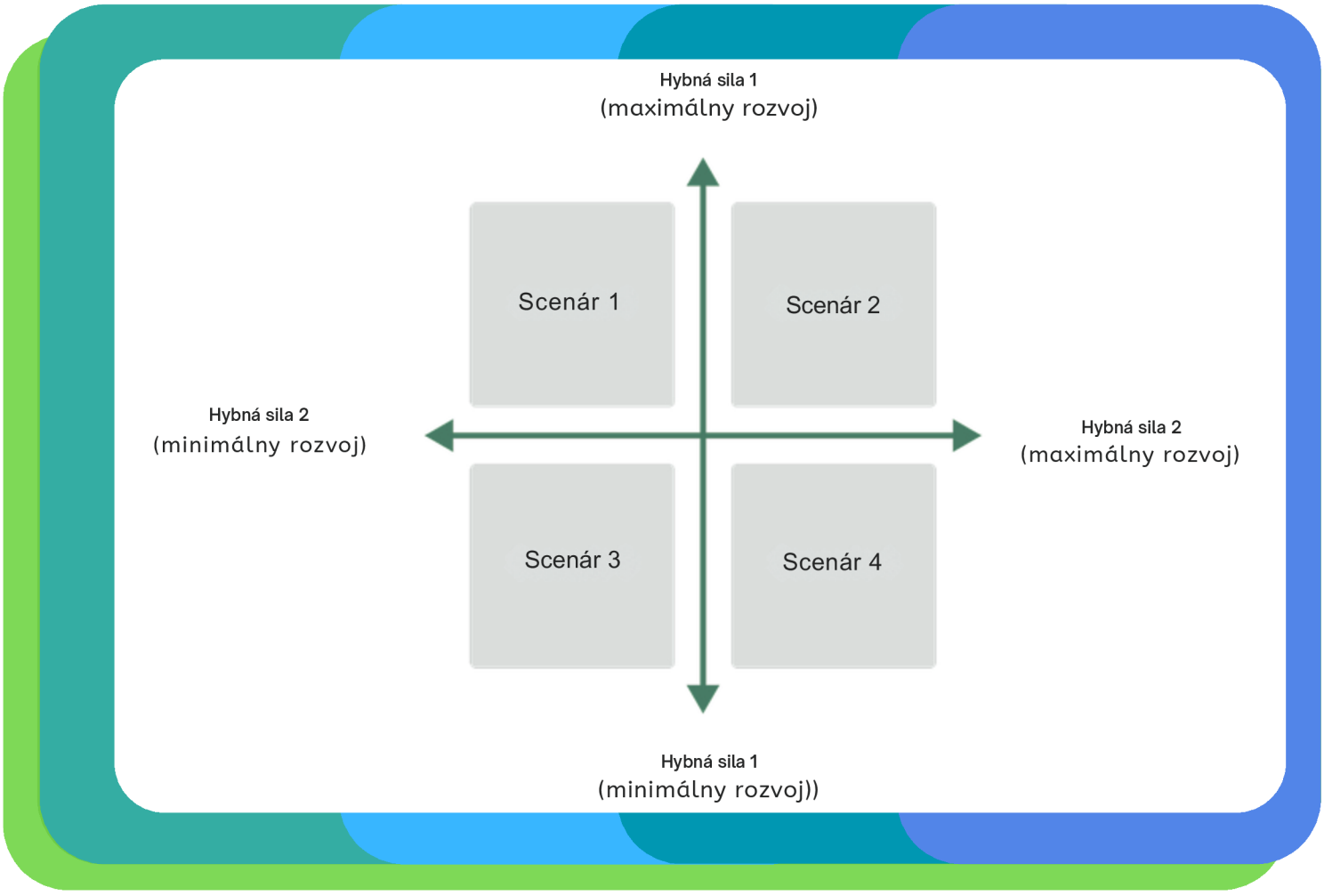
2. Komplexnejšie analytické metódy

Tieto metódy poskytujú hlbšie poznatky, no často si vyžadujú štruktúrovanejšiu facilitáciu, prípadne určitý predbežný výskum a väčšiu časovú investíciu od účastníkov. Sú cenné v prípadoch, keď potrebujete analyzovať zložité interakcie, vypracovať podrobné plány alebo konzultovať špecifické odborné znalosti.

Kľučové charakteristiky:
Systematickejšie; môže zahŕňať údaje alebo vstupy odborníkov; zamerané na analýzu a štruktúru; vyžadujú vyššiu úroveň facilitátorských zručností alebo prípravy.

Príklady v práci s mládežou

Detailný scenario building (konkrétne, 2x2 Matrix, Key Factors): Systematické vytváranie odlišných, uveriteľných scenárov budúcnosti založené na identifikácii a analýze kľúčových hnacích síl a neistôt. Metóda 2x2 matice, hoci štruktúrovaná, sa dá prispôsobiť do vysoko interaktívneho workshopového formátu vhodného pre mládež (UN Global Pulse, n.d.; OpenFutures, n.d.). Vyžaduje starostlivý výber hnacích faktorov.

Zdroj: https://www.futuresplatform.com/blog/2x2-scenario-planning-matrix-guideline

- **Backcasting:** Najprv si spoločne predstavíme preferovanú budúcnosť (napr. „V našom meste bude v roku 2035 super pre mladých“). Potom sa spolu zamyslíme od konca: „Čo všetko musíme spraviť, aby sa to stalo?“ – Naplánujeme si konkrétne kroky/úlohy (UNDP, 2018).
- **Horizon Scanning (Community Level):** Skupiny mladých spolu pravidelne sledujú, čo sa deje v ich meste, napríklad miestne správy, komunitné diskusie a školské predpisy, aby si včas všimli nové témy a trendy dôležité pre mladých v ich okolí (Futures Platform, n.d.). Zistenia potom môžu využiť v ďalších aktivitách.
- **Delphi Metóda (upravená):** Hoci pôvodná verzia ráta s participáciou expertov, zjednodušenú verziu (aj tá si však vyžaduje dobrú prípravu) možno použiť, napr. v mládežníckej rade alebo projektovej skupine. Rôzne názory na priority ďalších krokov do budúcnosti sa zbierajú v niekoľkých anonymných kolách spätnej väzby, aby sa dostali k slovu aj tichšie hlasy (Linstone & Turoff, 1975/2002).
- **Cross-Impact analysis (zjednodušená):** Skúma, ako sa môžu navzájom ovplyvňovať rôzne trendy dôležité pre mladých (napr. povedomie o duševnom zdraví, AI vo vzdelávaní, práce v gig ekonomike), ideálne pomocou jednoduchej matice a skupinovej diskusie namiesto zložitých výpočtov (Gordon & Hayward, 1968, citované v rôznych zdrojoch; Foresight Culture, n.d.).

Pochopenie tohto spektra vám umožní zvoliť si metódu, ktorá bude najlepšie vyhovovať vašej skupine. Vďaka tomu dokážete zohľadniť úroveň skúseností účastníkov, vaše časové možnosti a požadovanú hĺbku diskusie.

VÝBER SPRÁVNEJ METÓDY PRE PRÁCU S MLÁDEŽOU

1. **Prečo:** aký je cieľ?
2. **Ako:** ako neistá alebo zložitá je téma?
3. **Čo:** aké zdroje máte k dispozícii?
4. **Kto:** kto z radov mládeže sa zapája?
5. **Kedy:** na aké obdobie sa zameriavate?

1 PREČO: AKÝ JE CIEĽ?

- **Podnietiť zvedavosť a povedomie:** Cieľ: priblížiť myslenie o budúcnosti, rozprúdiť diskusiu a predstavivosť mládeže. Metódy: Future Telling, Simple Trend Spotting, Futures Wheel, brainstorming.
- **Skúmanie možnosti:** Cieľ: pochopiť škálu možných budúcností smerom k danej téme (napr. budúcnosť práce, dopady zmeny klímy). Metódy: exploratory scenarios (napr. 2x2 Matrix), Horizon Scanning, weak signals.
- **Tvorba spoločných vízií:** Cieľ: definovať preforovanú budúcnosť, na ktorej chce skupina pracovať. Metódy: Normative Scenarios, strategic visioning, Backcasting (východiskový bod).
- **Rozvíjať stratégie a akčné plány:** Cieľ: zistiť, ako dosiahnuť preferovanú budúcnosť alebo zvládnuť predpokladané výzvy. Metódy: Backcasting, action pathways, roadmapping (zjednodušené).
- **Budovať odolnosť a pripravenosť:** Cieľ: zvažovať možné narušenia a ako na ne môže skupina či komunita reagovať. Metódy: Wild Cards discussions, disruptive scenarios, Futures Wheel (na dopady).
- **Prehlbovať porozumenie zložitých tém:** Cieľ: analyzovať prepojenia a vzájomné vplyvy faktorov pri danej budúcej téme. Metódy: Cross-Impact Analysis (simplified), system mapping.

2 AKO: AKO NEISTÁ ALEBO ZLOŽITÁ JE TÉMA?

- **Vysoká miera neistoty alebo zložitosti:** keď je budúcnosť nevyspytateľná alebo zahŕňa veľa prepojených faktorov (napr. dlhodobý vplyv AI, globálne politické posuny), sú kľúčové metódy, ktoré počítajú s viacerými možnosťami. Metódy: Scenario Building, Wild Cards, Horizon Scanning.
- **Nižšia miera neistoty alebo jasnejšie ciele:** keď je výsledok jasnejší alebo sa zameriavate na predvídateľnejšie trendy, hodia sa skôr plánovacie metódy. Metódy: Backcasting, Action Pathways.

3 ČO: AKÉ ZDROJE MÁTE K DISPOZÍCII?

- Čas: Koľko času viete vyčleniť? Rýchly Futures Wheel trvá asi 30 minút, kým plnohodnotný workshop Scenario Building môže zabrať niekoľko hodín až aj dni.
- Materiály a priestor: Potrebujete flipcharty, lepiace lístočky, digitálne nástroje (napr. Miro) alebo priestor na role-playing?
- Komfort pri facilitácii: Cítite sa lepšie pri otvorených kreatívnych procesoch, alebo pri štruktúrovaných a analytických? Vyberte si metódy, pri ktorých sa cítite sebaisto (aj pri spolufacilitácii). Pri zložitejších metódach sa oplatí prizvať externého odborníka (ak je to možné).

4 KTO: KTO Z RADOV MLÁDEŽE SA ZAPÁJA?

- Vek a vývinové štádium: Prispôsobte mieru náročnosti a abstrakcie. Mladším viac sadne rozprávanie príbehov, kreslenie a hranie rolí, starší sa skôr zapoja do analýzy a stratégie.
- Veľkosť a dynamika skupiny: Niektoré metódy fungujú lepšie v malých tímoch (hlbšia práca so scenármi), iné vo väčších skupinách (brainstorming, úvodné aktivity). Zohľadnite súdržnosť a komunikačný štýl skupiny.
- Predchádzajúca skúsenosť: Už sa stretli s foresightom? Pre nováčikov začnite jednoduchšími a pútavými metódami.
- Štýly učenia a preferencie: Ak sa dá, ponúknite mix vizuálnych, sluchových a pohybových aktivít.

5 KEDY: NA AKÉ OBDOBIE SA ZAMERIAVATE?

- Krátkodobý horizont (1–5 rokov): Zameranie na aktuálne trendy, bezprostredné výzvy a konkrétne akčné plánovanie. Metódy: Trend Analysis, Action Pathways, Futures Wheel.
- Dlhodobý horizont (10–25+ rokov): Podnecuje predstavivosť, skúmanie zásadných zmien a tvorbu transformačných vízií. Metódy: Scenario Building, Backcasting zo vzdialenej budúcnosti, Future Telling, skúmanie výrazne odlišných svetov.

KOMBINÁCIE METÓD, KTORÉ DÁVAJÚ ZMYSEL

Azda najoverenejší spôsob v kontexte získania hlbších poznatkov je logická kombinácia viacerých metód.

Postupnosť môže byť nasledovná:

- Horizon scanning/Trend spotting: na zachytenie kľúčových zmien, ktoré sa dejú práve teraz.
- Futures Wheel/Future Telling: na preskúmanie možných dopadov a pocitov spojených s kľúčovým trendom.
- Scenario Building (e.g., 2x2 matrix): na vytvorenie odlišných alternatív budúcnosti na základe najdôležitejších neistôt.
- Backcasting/Action pathways: na naplánovanie krokov k skôr vybranému (preferovanému) scenáru.

Mladí ľudia tak prejdú celým procesom: od spoznávania cez skúmanie až po víziu a akciu. Krok za krokom si tak budujú schopnosť myslieť dopredu.

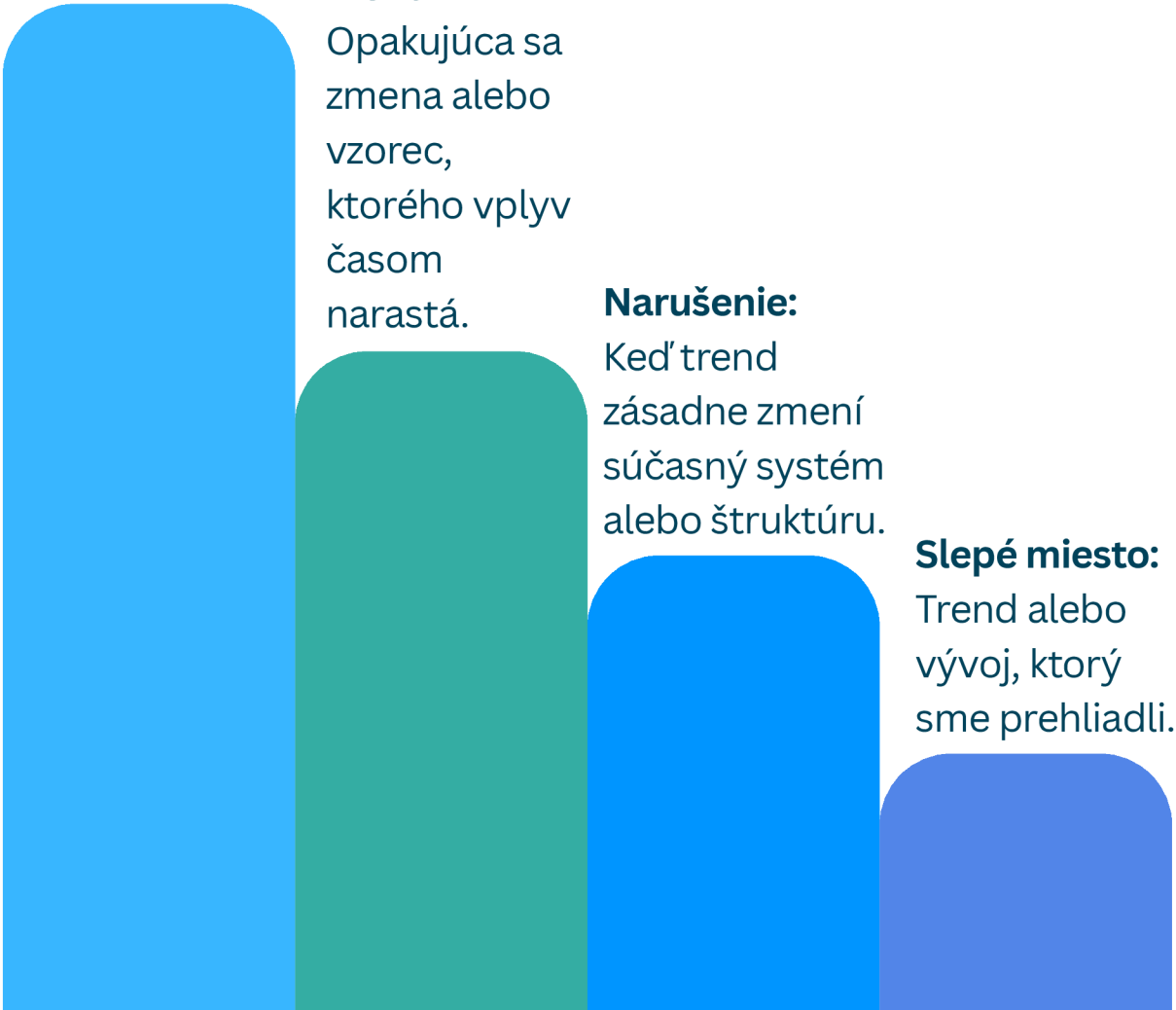
Premyslený výber metód urobí z foresightu pre mladých pútavú a zmysluplnú aktivitu. Vďaka tomu sa naučia kriticky myslieť, konať cielene a pochopia, že aj oni môžu formovať budúcnosť.

2.2 TREND EXPLORATION

Trend je smer zmeny, ktorý sa ukazuje postupom času. Skladá sa zo signálov (malých náznakov zmeny) a udalostí (vecí, ktoré sa už okolo nás dejú). Keď sa tieto signály začnú opakovať a vytvárať vzorec, stane sa z nich trend, ktorý nám pomáha pochopiť, kam sa veci uberajú. Trendy však nikdy nefungujú separátne. Navzájom sa ovplyvňujú, narážajú na seba a posilňujú sa. A práve táto súhra často prináša tie najdôležitejšie zmeny.

Klúčové koncepty:

Signál:
Malý, často prvotný náznak zmeny.

Trend:
Opakujúca sa zmena alebo vzorec, ktorého vplyv časom narastá.

Narušenie:
Keď trend zásadne zmení súčasný systém alebo štruktúru.

Slepé miesto:
Trend alebo vývoj, ktorý sme prehliadli.

NÁSTROJE TREND EXPLORATION

Trend cards:

Sú to predpripravené karty s popisom nejakého trendu. Každá môže obsahovať:

- Názov trendu (napr. „Rastúca nerovnosť“)
- Krátky popis
- Signály alebo príklady
- Koho alebo čoho sa to týka

Vytvorte si vlastné karty trendov o tom, čo sa deje priamo u vás, napríklad:

- Rozmach virtuálnych priateľstiev
- Klimatický aktivizmus mladých
- Boom aplikácií na duševné zdravie

TREND MAPPING:

Keď nájdete viacero trendov, môžete si aj vizuálne znázorniť.

- Ktoré z nich najviac menia zabehnuté veci?
- Ako sa môžu navzájom ovplyvňovať?
- Zrýchľuje sa niektorý z nich, alebo spomaľuje?

Môžete použiť post-ity, tabule alebo online nástroje ako Miro a Padlet.

TECHNIKY V KONTEXTE TREND EXPLORATION

Zaujíma vás, ako s vašou skupinou objavovať trendy a lepšie pochopiť, kam svet smeruje? Pripravili sme pre vás praktický návod. Nájdete v ňom niekoľko jednoduchých techník a postupov, s ktorými ľahko pripravíte a povediete úspešné stretnutie na túto tému.

Ako na to?

- Zostavte malý tím - či už z kolegov, alebo z mladých ľudí.
- Vyberte si tému – napríklad zamestnanie, vzdelávanie, bezpečnosť na internete alebo život v komunite.
- Urobte si rýchly prieskum – prejdite si články, sociálne siete či prieskumy medzi mladými.
- Nájdite 5 až 10 hlavných trendov a každý napíšte na samostatnú kartičku.
- Zorganizujte workshop, kde skupiny tieto trendy preskúmajú a zamyslia sa nad nimi.
- Diskutujte o tom, čo tieto trendy znamenajú pre vaše programy, partnerstvá alebo ďalšie aktivity.

PRÍKLAD Z PRAXE: DISKUSNÝ WORKSHOP

Chcete preskúmať trendy? Urobte to formou skupinovej diskusie. Tu je praktický návod, ako na to, inšpirovaný príručkou Toolkit for Tomorrow.

- Vysvetlite, čo sú trendy a ich význam (5 min)
- Rozdajte kartičky s trendmi (5 min). Šablóny nájdete v prílohe Toolkit for Tomorrow, alebo si môžete vytvoriť vlastné.
- Diskusia v skupine/skupinách: Ktoré trendy prinášajú najväčšie zmeny? Ako spolu súvisia? (20 min).
- Identifiukujte chýbajúce trendy (10 min). Použite na to prázdne kartičky. Ich šablónu takisto nájdete v prílohe Toolkit for Tomorrow, alebo si navrhnite vlastnú.
- Podeľte sa o svoje postrehy s celou skupinou (15 min).

Tento postup možno aplikovať na rôzne cieľové skupiny, teda buď na vašich kolegov, ktorí pracujú s mládežou, alebo priamo s mládežou. Pomôžete im tak budovať gramotnosť pre budúcnosť (futures literacy).

PRÁCA S MLÁDEŽOU: TÉMY, PRI KTORÝCH MOŽNO VYUŽIŤ NÁSTROJE PRE SKÚMANIE TRENDOV

Skúmanie trendov je skvelý spôsob, ako sa s mládežou pustiť do tém, ktoré ich trápia. V texte nižšie nájdete dva konkrétne príklady. Porozmýšľajte, ako tieto aktivity možno vylepšiť, aby viedli k reálnym zmenám.

Trendy v duševnom zdraví mládeže

Vaša organizácia zachytila, že mladí stále viac riešia úzkosť na sociálnych sieťach. Preskúmajte tento trend spolu s nimi a môžete tak spoločne vytvoriť rovesnícke podporné skupiny alebo sa spojiť s vývojármi a otestovať lokálneho chatbota pre duševnú pohodu.

Zručnosti pre zelenú budúcnosť

Mládežnícke centrum si všimlo rastúci záujem o „zelené pracovné miesta“. Spolu s mladými ľuďmi tento trend preskúmali a výsledkom bola nimi navrhnutá príručka „Green Careers“, ktorá bola doplnená aj mentorským programom.
Teraz sa inšpirujte a skúste si predstaviť, akú ďalšiu tému by ste s mladými mohli preskúmať vy. Aký konkrétny výsledok by z toho mohol vzísť? Ak ste na niečo prišli, tak vám gratulujeme, pretože ste práve využili foresight na vytvorenie vízie budúcnosti!
Skúmanie trendov totiž nie je len o príprave na to, čo príde. Dáva mládežníkom do rúk moc stať sa tvorcami vlastnej budúcnosti. Vďaka tomu vznikajú kvalitnejšie programy, ktoré vychádzajú z reálneho života, a zároveň sa podporuje zvedavosť, spolupráca a schopnosť prispôsobiť sa.

Otázky na zamyslenie

Aké trendy najviac ovplyvňujú mladých ľudí, s ktorými pracujem?

Ako možno zapojiť mladých ľudí do identifikovania a reagovania na tieto trendy?

Aké nové príležitosti môžu vzniknúť, ak na základe týchto poznatkov začneme konať už dnes?

2.3 FUTURE TELLING

Future Telling je dramatická storytellingová metóda, pri ktorej skupina predvádza krátku scénku z možnej budúcnosti. Môže ísť o skeč, role-play alebo dokonca nahrané video, no cieľ je rovnaký: dosiahnuť, aby budúcnosť pôsobila reálne.
Namiesto toho, aby o zmene len diskutovali, účastníci skúmajú, aké to je, ako to vyzerá a čo znamená žiť v danej budúcnosti. Je to obzvlášť užitočné v prípadoch, keď sú vízie budúcnosti komplexné, emocionálne alebo sa ťažko vyjadrujú slovami.

Future Telling môže mať na prácu s mládežou skutočný dopad, pretože je to viac než len imaginácia. Je to zrkadlo a mapa. Pomáha mladým ľuďom prekročiť v predstavách súčasnosť a nájsť vlastnú iniciatívu v dlhodobom myslení. Taktiež si môžu precvičovať empatiu tým, že sa vžijú do rôznych rolí a perspektív, a spoločne vytvárať zmysluplnú budúcnosť testovaním nápadov v emocionálnych a sociálnych kontextoch. A v neposlednom rade sa môžu zabaviť, zatiaľ čo si budujú kritickú budúcnostnú gramotnosť

Kľúčové koncepty:

Zhmotnené rozprávanie: ukázať, nie len opísať, ako by mohol vyzerať budúci scenár.

Vhľad bohatý na kontext: hĺbková sonda používateľov, prostredí a výziev.

Budovanie empatie: precítenie toho, čo by mohli v budúcnosti prežívať ostatní.

Spoločná interpretácia Spoločná interpretácia budúcnosti (tzv. sensemaking).

FUTURE TELLING: NÁSTROJE A TECHNIKY

Príbehový rámec

Začnite vytvorením budúceho scenára. Položte si otázky ako:

- Kto je budúci užívateľ?
- Aké sú jeho výzvy alebo potreby?
- Aká je situácia? Kde sa to odohráva?
- Kto ďalší je do toho zapojený?
- S akým posolstvom by malo publikum odísť?

Role-play a skladanie skriptu

Vytvorte krátky scenár s niekoľkými riadkami dialógu pre každú postavu. Rozdeľte roly a usilujte sa o použitie humoru, rekvizít alebo emócií.

Príklad: Budúci mládežnícky líder diskutuje v rade o legislatíve pre umelú inteligenciu, zatiaľ čo chatbot obhajuje práva mladých ľudí.

Využitie rekvizít a prostredia

Bežné predmety, napr. mikina v úlohe sudcovského talára alebo telefón ako prekladač. Pomôcky podobného charakteru zasadzujú príbeh do reality a pomáhajú divákom vcítiť sa doň aj bez potreby zložitých kulís či kostýmov.

Živé vystúpenie alebo nahrávanie

Scénku odohrajte pred živým publikom (môže ísť o skupinu mladých ľudí, kolegov alebo členov komunity), alebo ju nahrajte ako krátky film. Samotné predstavenie sa tak stáva kreatívnym vyjadrením a zároveň aj nástrojom na učenie.

FUTURE TELLING: NÁSTROJE A TECHNIKY

Reflexia a spätná väzba od publika

Po predstavení diskutujte:

- *Čo vás najviac zaujalo alebo prekvapilo?*
- *Čo pôsobilo reálne alebo uveriteľne?*
- *Čo by ste zmenili alebo spochybnili?*

Ako to reálne vyzerá? Nižšie nájdete imaginárne scenáre pre podnietenie kreativity

Príklad 1: Scénka zo školy budúcnosti

V triede v roku 2035 tínedžeri zinscenujú situáciu, v ktorej výučbu vedie umelá inteligencia a učenie prebieha hravou formou. Postava jedného študenta sa vzbúri a požiada, aby sa namiesto toho mohla učiť od človeka. Počas hodiny sa robotický učiteľ pokazí.

Príklad 2: Medzigeneračný dialóg o budúcnosti

V komunitnom centre si skupina mladých ľudí zahrá scénku. Predstavujú si v nej, aké by to bolo stretnúť samých seba vo veku 70 rokov. Rozprávajú sa o tom, čo urobili, keď mali dvadsať, a ako sa odvtedy zmenil svet. Scénka má vtipný charakter, no zároveň núti k zamysleniu, pretože si v nej ich mladšie a staršie ja vymieňajú príbehy a skúsenosti.
Cieľ: Pomôcť mladým ľuďom, aby sa zamysleli nad svojou budúcnosťou a rozprávali sa o tom, čo od života chcú.
Takéto scénky sa dajú pripraviť na rôzne témy, napríklad o životnom prostredí, vzťahoch, práci, bývaní alebo o tom, ako sa môže mládež zapojiť do diania v spoločnosti. Možností je naozaj veľa!

Ako začať s future tellingom v práci s mládežou

Ak chcete vedieť, ako začať s metódou future telling v práci s mládežou, pripravili sme pre vás praktický a podrobný návod, ako úspešne viesť stretnutie zamerané na rozprávanie o budúcnosti.

Bonusový tip: Pripravte pre mladých pracovný list na plánovanie scén. Zahrňte doň kolónky pre prostredie, postavy, cieľ a kľúčové repliky. Tento štruktúrovanejší prístup im pomôže, aby sa necítili preťažení.

Otázky na zamyslenie

O akých budúcich výzvach alebo nádejach hovoria mladí ľudia vo vašej komunite?

Zamyslite sa, ako by im simulácia budúcej udalosti mohla pomôcť dať myšlienkam konkrétnu podobu.

Ktoré témy alebo emócie by mali najväčší vplyv, keby došlo k ich zrealizovaniu?

2.4 SCENARIO BUILDING

Uvažovanie v scenároch nás posúva od otázky „Čo sa stane?“ k otázkam „Čo by sa mohlo stať?“ a „Čo chceme, aby sa stalo?“. Tento prístup podporuje kritické myslenie, kreativitu a schopnosť strategickej reflexie u mladých ľudí, ktorí sa potrebujú zorientovať v nepredvídateľnom svete. Pre prácu s mládežou je tvorba scenárov účinnou metódou na podporu tzv. budúcej gramotnosti, rozvoj vízií a posilnenie schopnosti mladých ľudí prevziať zodpovednosť za svoju budúcnosť..

Európska komisia uvádza (zdroj nájdete v zozname referencií), že tvorba scenárov je obzvlášť užitočná v prípadoch, keď:

Scenario building je metóda na skúmanie rôznych spôsobov, akými by sa mohla budúcnosť odvíjať. Na rozdiel od prognóz, ktoré sa snažia predpovedať, čo sa stane, pri scenároch nejde o to, aby boli správne. Ich zmyslom je predstavovať si rôzne možnosti.

fyi

Budúcnosť sa zdá byť neistá alebo kontroverzná

Je potrebné robiť dlhodobé rozhodnutia

Je potrebná húževnatosť alebo inovácia

Chcete zahrnúť rôzne perspektívy so spoločnou víziou

EXPLORATÍVNE SCENÁRE (ČO BY SA MOHLO STAŤ?)

Tieto scenáre skúmajú širokú škálu možných budúcností vychádzajúc zo súčasných trendov, nových javov a kľúčových neistôt. Nepredpokladajú žiadny konkrétny výsledok, práve naopak – majú otvorený charakter a ich cieľom je rozšíriť naše myslenie.

Tvorba scenárov nie je jednotný proces. Rôzne typy scenárov slúžia odlišným účelom: niektoré skúmajú, čo by sa mohlo stať, iné sa zameriavajú na to, čo chceme dosiahnuť, a ďalšie testujú naše reakcie na neočakávané udalosti. Nižšie uvádzame najbežnejšie typy používané v oblasti strategického plánovania, pričom každý z nich má svoj špecifický prínos pre vzdelávanie mládeže, plánovanie či aktivizmus.
Na workshopoch s mládežou umožňujú účastníkom predstaviť si viacero podôb budúcnosti, a tým odhaliť skryté riziká aj nové príležitosti.

Exploratívne scenáre sú obzvlášť užitočné, keď:

- Keď je budúcnosť ťažko predvídateľná.
- Ak potrebujete zmapovať rôzne možnosti a preskúmať, ako by sa situácia mohla vyvíjať.
- Keď chcete pochopiť vzájomné pôsobenie faktorov.

NORMATÍVNE SCENÁRE (ČO CHCEME, ABY SA STALO?)

Normatívne scenáre definujú želanú budúcnosť a hľadajú cesty, ako ju dosiahnuť. Sú formované hodnotami, ktoré sú pre ľudí dôležité - ako spravodlivosť, udržateľnosť či inklúzia. Využívajú sa na vizionárskych workshopoch, kde si mladí ľudia predstavujú svoju ideálnu budúcnosť (napr. udržateľné mesto, inkluzívna spoločnosť).

Pozoruhodným príkladom je scenár do roku 2040, v ktorom sú všetky školy bezplatné, inkluzívne a spoluutvárané aktívnou účasťou študentov. Vzdelávacie prostredia sú udržateľné, tvorivé a flexibilné a prepájajú technológie s praktickými skúsenosťami z reálneho sveta. V tejto vízii zohrávajú rady mládeže významnú úlohu pri formovaní politík na národnej aj európskej úrovni a zabezpečujú, aby hlasy mladých mali ústredné postavenie v rozhodovaní o vzdelávaní, klíme a inováciách.

Normatívne scenáre pomáhajú:

- Objasniť, čo je pre skupinu alebo komunitu dôležité
- Budovať spoločné vízie v kontexte kolektívnej akcie
- Vytvárať motivačné príbehy o zmene

Sú veľmi obľúbené v participatívnom predvídaní, pretože vytvárajú priestor pre predstavivosť, otvorený dialóg a posilnenie postavenia účastníkov.

DISRUPTÍVNE ALEBO WILD CARD SCENÁRE (ČO AK SA STANE NIEČO NEOČAKÁVANÉ?)

Podľa Európskeho odborového inštitútu kombinácia rôznych typov scenárov prináša lepšie výsledky. Bežné je najprv zmapovať možnosti prieskumnými scenármi, potom definovať preferovanú budúcnosť normatívnymi scenármi a napokon otestovať ich odolnosť disruptívnymi scenármi. Takýto postup vedie k hlbšiemu a realistickejšiemu pohľadu na budúcnosť.

Tieto scenáre pracujú s udalosťami, ktoré sú málo pravdepodobné, no ich dopad je obrovský - tzv. „wild carts“. Ide o nečakané šoky, ktoré dokážu otriasť celým systémom a spochybniť všetko, čo sme považovali za isté.
Práca s nimi je kľúčová, pretože ani reálny svet nie je predvídateľný. Pomáha nám budovať odolnosť, testovať pevnosť našich vízií a učiť sa flexibilne reagovať na nečakané zmeny..

Disruptívne scenáre sú v práci s mládežou cenným nástrojom: podnecujú kreativitu, učia mladých myslieť inak a pomáhajú im pochopiť, ako môžu lokálne činy ovplyvniť globálne dianie.

PREHĽAD SCENÁROV TYPOV

TYP SCENÁRA	VODIACA OTÁZKA	ÚČEL	KEDY POUŽIŤ	PRÍKLAD
PRIESKUMNÝ	ČO MOHLO BY SA STAŤ?	Preskúmať celý rad možných budúcností na základe trendov a neistôt	Keď je budúcnosť neistá alebo zložitá	Urbanizácia sa zrýchľuje a umelá inteligencia mení trh práce
NORMATÍVNE	ČO CHCEME, ABY SA STALO?	Predstaviť si a pracovať na žiaducej budúcnosti v súlade so zdieľanými hodnotami	Pri definovaní cieľov alebo vytváraní spoločnej vízie	Školy v roku 2040 budú bezplatné, inkluzívne, technologicky založené a formované hlasmi študentov
DISRUPTÍVE A WILD CARDS	ČO AK SA STANE NIEČO NEOČAKÁVANÉ?	Otestovať odolnosť plánov predstavením si zriedkavých udalostí s veľkým dopadom	Pri posudzovaní rizík alebo začleňovaní flexibility do plánov	Náhly prielom v oblasti čistej energie alebo veľká globálna vodná kríza

2.5 FUTURE PLANNING

Cieľom metódy future planning je premeniť nápady na konkrétne činy. Na základe analýzy rôznych budúcich scenárov Vám pomôže určiť, aké kroky je potrebné podniknúť už dnes, aby ste sa priblížili k Vami želanej budúcnosti.

Kým tvorba scenárov Vás podnecuje k uvažovaniu v širších súvislostiach s otázkou: „Čo by sa mohlo stať?“, metóda Future planning sa zameriava na to, čo môžete urobiť hneď teraz. V podstate ide o pretavenie strategického pohľadu do konkrétnych činov.

Pre mladých ľudí je Future planning nástrojom, ktorý premieňa predstavivosť na stratégiu. Umožňuje Vám prepojiť Vaše veľké sny s malými krokmi, ktoré robíte každý deň. Či už ide o osobné rozhodnutia, komunitné iniciatívy alebo skupinové projekty, táto metóda ukazuje, že zmena je nielen možná, ale aj reálne uskutočniteľná.

Nástroje a techniky

S nasledujúcimi nástrojmi a technikami dokážu mladí ľudia premeniť svoje nápady na skutočnosť. Ich veľkou výhodou je jednoduché použitie, či už pri práci s mládežou, počas skupinových projektov alebo na vzdelávacích workshopoch.

Backasting

Prečo je to užitočné: Táto metóda funguje opačne ako bežné prognózy. Tie sa snažia predpovedať, čo sa stane na základe dnešných trendov. Spätné plánovanie (backcasting) si však najprv určí želaný cieľ v budúcnosti a od neho spätne odvodí kroky, ktoré k nemu vedú.

Čo to je: Ide o metódu plánovania, ktorá vychádza z definície ideálnej budúcnosti a následne spätne určuje kroky potrebné na jej dosiahnutie. Svoje uplatnenie nájde najmä pri ambicióznych, dlhodobých cieľoch, akými sú napríklad budovanie udržateľnej komunity alebo zabezpečenie digitálnej rovnosti.

Príklad: Predstavte si, že cieľom mládežníckej skupiny je, aby ich mesto bolo v roku 2040 inkluzívne, zelené a digitálne prepojené. S využitím spätného plánovania si stanovia kľúčové míľniky – čo musí byť hotové do roku 2030, čo do roku 2025 a od toho odvodia konkrétne kroky a kampane, s ktorými musia začať okamžite.

(Viac o metóde backcasting sa dočítate v samostatnej podkapitole).

Strategic visioning

Čo to je: V skratke, ide o prepojenie veľkých snov s reálnymi krokmi. Najprv sa pomocou kreatívnych techník (rozprávanie, kreslenie) vytvorí jasná vízia. Potom sa táto vízia rozdelí na konkrétne, dosiahnuteľné ciele a úlohy.

Prečo je to užitočné: Umožňuje mladým ľuďom kreatívne vyjadriť svoje vízie budúcnosti a zároveň ich vedie k realistickému plánovaniu. Svoje uplatnenie nájde najmä na participatívnych workshopoch alebo mládežníckych stretnutiach.

Príklad: Študenti si predstavia svoju ideálnu školu v roku 2040. V malých tímoch túto víziu rozpracujú do kľúčových oblastí, ako sú výučba, technológie, duševná pohoda a udržateľnosť. Následne navrhnú prvé kroky, ktoré môžu podniknúť okamžite, napríklad založenie ekologického krúžku alebo úpravu školských priestorov.

Action pathways

Prečo je to užitočné: Pomáhajú štruktúrovať zložité myšlienky a umožňujú zvládnuť dlhodobé ciele. Ideálne pre mládežnícke projekty, kampane alebo školské iniciatívy.

Čo to je: (Roadmap) je v podstate podrobný plán, ktorý popisuje konkrétne kroky potrebné na to, aby ste sa dostali od súčasného stavu k želanému cieľu. Definuje kľúčové míľniky, časové rámce a potrebné zdroje (ľudské aj materiálne) pre každý krok.

Príklad: Skupina mladých ľudí chce do roku 2030 znížiť množstvo plastového odpadu vo svojej komunite. Vytvoria si podrobnú cestovnú mapu s ročnými míľnikmi: osvetové kampane, distribúcia opakovane použiteľných tašiek, nadviazanie spolupráce so školami a presadzovanie zmien v miestnych nariadeniach. Každý rok stavia na úspechoch toho predchádzajúceho, čím sa postupne približujú k svojmu finálnemu cieľu v roku 2030.

Porovnávacia tabuľka: Nástroje na plánovanie budúcnosti

NÁSTROJ	HLAVNÁ OTÁZKA	NAJLEPŠIE PRE	PRÍKLAD VYUŽITIA
SPÄTNÉ ODHADOVANIE	Aké kroky nás tam môžu doviesť?	Stanovenie dlhodobých cieľov; preferované vízie do budúcnosti	Mládežnícka skupina plánuje kroky pre zelené, digitálne mesto v roku 2040
STRATEGICKÉ VÍZIE	Ako vyzerá naša ideálna budúcnosť?	Vyjadrovanie kreatívnych nápadov + definovanie priorít	Študenti si predstavujú budúce školy a plánujú akcie podľa témy
ACTION PATHWAYS	Ako sa dostaneme z bodu A do bodu B?	Rozdelenie veľkých plánov na malé kroky	Harmonogram znižovania plastového odpadu prostredníctvom ročných komunitných projektov

Príklady z praxe:
Nasledujúce príklady ukazujú, ako mladí ľudia úspešne využili nástroje ako backcasting, tvorba strategickej vízie a cestovné mapy (roadmaps) na aktívne formovanie svojej budúcnosti v školách, komunitách aj v rámci medzinárodných iniciatív.

UNICEF "Young Visionaries" Report

V roku 2024 podporila organizácia UNICEF Innocenti skupinu mladých expertov na foresight, ktorí viedli viac ako 50 workshopov v 12 krajinách. Týchto workshopov sa zúčastnilo vyše 800 mladých ľudí (UNICEF Innocenti, 2024), ktorí s využitím foresightových nástrojov analyzovali budúcnosť práv detí v kľúčových oblastiach, ako sú vzdelávanie, práca, zdravie, súkromie a životné prostredie, a to v horizonte nasledujúcich 10 až 25 rokov.
Účastníci premenili svoju víziu inkluzívnej budúcnosti na konkrétne, realizovateľné kroky, čím urobili dôležitý posun od predstáv k reálnemu vplyvu. Celý projekt je tak jasným dôkazom, že foresight vedený mladými ľuďmi sa môže priamo pretaviť do praktickej advokácie a strategického plánovania.

Projekt však nezostal len pri teoretickej tvorbe scenárov. V ďalšej fáze účastníci pomocou skupinových diskusií a metódy backcasting premenili svoje vízie na konkrétne odporúčania a strategické návrhy. Tie boli napokon zhrnuté v správe Správa o prognózovaní práv dieťaťa a mládeže: Mladí vizionári, ktorú prezentovali kľúčovým globálnym partnerom a politikom.

Súbor nástrojov „Our Future Pledge “

Tento praktický sprievodca, ktorý vyvinuli mladí experti z foresightových programov UNICEF, pomáha mladým ľuďom nielen analyzovať možné verzie budúcnosti, ale aj aktívne ju formovať.

Toolkit síce obsahuje kreatívne cvičenia na tvorbu scenárov, no jeho hlavný prínos spočíva v tom, že vedie mladých ľudí ku konkrétnym činom. Podnecuje ich k tvorbe akčných plánov, definovaniu tzv. „záväzkov voči budúcnosti“ a k zapájaniu sa do advokácie na komunitnej či politickej úrovni. Hoci tieto záväzky vychádzajú z dlhodobej vízie, sú postavené na okamžitých, konkrétnych krokoch. Práve to dáva mladým ľuďom silu a nástroje na realizáciu zmien vo svojom bezprostrednom okolí.

Využitie v kontexte plánovania

Nestačilo im len snívať (mládeži) o budúcnosti - stanovili si konkrétne záväzky a vytvorili prvé akčné plány na ich dosiahnutie. Podstata tohto nástroja spočíva práve v prepojení vízie s realitou: vedie mladých ľudí k tomu, aby svoje nápady zasadili do reálneho časového rámca, priradili k nim zodpovednosť a naplánovali ich uskutočnenie.

2.6 BACKCASTING

Podstatou metódy backcasting je postupovať v opačnom časovom slede: od budúcnosti k prítomnosti. Proces sa začína tým, že si účastníci spoločne definujú ideálny, no zároveň dosiahnuteľný stav v konkrétnej oblasti, ako je vzdelávanie, klimatická spravodlivosť alebo zamestnanosť. Od tohto cieľového stavu sa potom vracajú späť a plánujú kľúčové míľniky, stratégie a konkrétne kroky, ktoré sú na jeho dosiahnutie nevyhnutné.

Nachádza široké uplatnenie v oblasti udržateľnosti, občianskej angažovanosti a pri participatívnej tvorbe vízií. Využívajú ju obce, mládežnícke hnutia a organizácie občianskej spoločnosti na podporu inkluzívneho a hodnotovo orientovaného plánovania budúcnosti.

Hlavnou výhodou tohto prístupu je oslobodenie myslenia od limitov súčasnosti. Umožňuje Vám to prehodnotiť zabehnuté postupy a uistiť sa, že dnešné kroky skutočne vedú k vytúženému dlhodobému cieľu. Kým bežné plánovanie sa pýta: „Čo môžeme urobiť s tým, čo máme?“, backcasting kladie otázku: „Čo musíme urobiť, aby sme sa dostali tam, kam chceme?“ Tým otvára priestor pre odvážnejšie a inovatívnejšie riešenia.

Táto metodika je ideálna pre workshopy, procesy komunitného plánovania, ako aj pre školy a mládežnícke organizácie – teda pre akékoľvek prostredie, kde je cieľom podporiť kreatívnu spoluprácu zameranú na konkrétne výsledky.

PREPOJENIE PREDSTAVIVOSTI A STRATÉGIE

Backcasting je unikátny v tom, že spája dva zdanlivo protichodné spôsoby myslenia: bujnú predstavivosť a pragmatické plánovanie. V úvodnej fáze sa fantázii medze nekladú – účastníci opisujú svoju najodvážnejšiu víziu lepšej budúcnosti. Práve tento kreatívny proces posilňuje ich hlas, dáva im pocit optimizmu a buduje ich kompetencie pre budúcnosť.

Tento proces zároveň prirodzene podporuje spoluprácu. Účastníci sú vedení k tomu, aby spoločne vytvorili víziu, na ktorej sa zhodnú, vyjednali priority a rozhodli o konkrétnych, realizovateľných krokoch, čím si posilňujú líderské zručnosti a schopnosť kolektívneho rozhodovania.

Tým, že metóda backcasting vychádza priamo od želanej vízie, prirodzene bráni zúženému pohľadu na problém (tzv. tunelovému videniu). Umožňuje mladým ľuďom spochybniť status quo a namiesto postupných vylepšení navrhovať odvážne, transformačné riešenia, ktoré by pri bežnom plánovaní nevznikli (Robinson, 2003)..

Keď je vízia jasná, nasleduje plánovanie cesty k nej – od budúcnosti smerom k prítomnosti. Tento krok si vyžaduje strategické a systémové myslenie, pretože účastníci musia zvážiť nasledujúce body:

- *Čo sa muselo zmeniť?*
- *Aké rozhodnutia boli prijaté?*
- *Kto sa musel zapojiť?*
- *Aké prekážky boli prekonané?*

AKÁ JE ŠTRUKTÚRA?

Aktivity metódy backcasting sa dajú ľahko prispôsobiť časovým možnostiam a formátu. Kým základný workshop trvá približne dve hodiny, pri zložitejších témach je ideálne rozdeliť ho na viacero častí.

Postup má spravidla päť hlavných fáz:

1. Vízia budúcnosti (20 – 30 minút)

Na začiatku sa účastníci, samostatne alebo v tímoch, ponoria do predstáv o ideálnej budúcnosti, pričom sa zamerajú na konkrétnu oblasť (napr. spravodlivé školstvo). Cieľom je vytvoriť čo najdetailnejší a hodnotovo podložený obraz reality. Pomáhajú im pri tom otázky ako: Čo je inak? Kto z toho profituje? Aké nové systémy boli zavedené?

2. Identifikácia kľúčových míľnikov (20 minút)

Na základe vízie účastníci spätne identifikujú kľúčové míľniky, ktoré sú na jej dosiahnutie nevyhnutné – napríklad nové politiky, sociálne hnutia či zmenu v myslení.

3. Mapovanie cesty (25 – 30 minút)

V tomto kroku sa míľniky premenia na konkrétny akčný plán. Ten odpovedá na kľúčové otázky: Čo presne treba urobiť? Kto je za to zodpovedný? Kedy to má byť hotové a aké zdroje sú na to potrebné?

4. Plánovanie súčasných činností (15 – 20 minút)

Na záver sa účastníci zamerajú na súčasnosť a definujú prvé, okamžite realizovateľné kroky. Identifikujú tiež potenciálnych spojencov a príležitosti na naštartovanie zmeny.

5. Skupinová reflexia (10 – 15 minút)

Každá skupina predstavuje svoju víziu a smerovanie. Účastníci sa zamýšľajú nad získanými poznatkami, potenciálnymi aplikáciami a nad tým, ako cvičenie zmenilo ich chápanie konať, plánovať a disponovať viacerými možnosťami.

PRAKTICKÉ PRÍKLADY A VYUŽITIA Z PRAXE

Metóda Backcasting je mimoriadne účinná v reálnych situáciách, ktoré si vyžadujú zmenu zaužívaného spôsobu myslenia. Uvádzame niekoľko príkladov, v ktorých mládežnícke skupiny a organizácie túto metódu efektívne využili.

V roku 2013 sa na výročnom zasadnutí Svetového ekonomického fóra v Davose stretlo 200 mladých svetových lídrov na takzvanom Planetárnom kongrese. Cieľom bolo využiť metódu Backcasting na vytvorenie vízie udržateľnejšej a spravodlivejšej budúcnosti. Pod vedením odborníkov z oblastí ako riadenie, zdravie, médiá či životné prostredie si účastníci predstavili svet v roku 2025 a od tejto predstavy spätne definovali kroky nevyhnutné na jej dosiahnutie. Tento prístup odhalil komplexné prepojenia medzi globálnymi systémami a zdôraznil potrebu spolupráce naprieč rôznymi sektormi a generáciami. Keďže celý proces vychádzal z ideálnej budúcnosti a nie zo súčasných obmedzení, ukázalo sa, ako môže Backcasting inšpirovať tvorbu praktických stratégií na riešenie zložitých globálnych výziev.

V rámci nedávneho vzdelávacieho projektu na Azorských ostrovoch si študenti stredných škôl vyskúšali metódu Backcasting s cieľom podporiť ich uvažovanie o udržateľnosti. Po návšteve miestneho lesa s bohatou biodiverzitou si študenti predstavovali jeho budúcnosť o 30 rokov a následne vypracovali strategické plány, ako túto svoju víziu dosiahnuť.
Hoci bolo pre účastníkov náročné formulovať komplexné riešenia a prepojiť súčasné kroky s dlhodobými cieľmi, ocenili aktívny a participatívny charakter metódy. Cvičenie podporilo kritické a hypotetické myslenie a potvrdilo, že Backcasting môže efektívne podporiť vzdelávanie o udržateľnom rozvoji, pretože u mladých ľudí rozvíja systémové myslenie, kreativitu a občiansku zodpovednosť.

PRE ZHRNUTIE...

Backcasting je metóda, ktorá rozvíja kľúčové kompetencie pre budúcnosť, pretože spája kreativitu, stratégiu a konkrétne činy. Vedie mladých ľudí k systematickému uvažovaniu o tom, ako sa v čase vzájomne ovplyvňujú sociálne, politické, technologické a environmentálne faktory, čím podporuje ich systémové a strategické myslenie. Tým, že si účastníci predstavia odvážnu víziu budúcnosti a naplánujú si kroky na jej dosiahnutie, metóda vyvažuje ambície s praktickou realizovateľnosťou. Zároveň, vďaka tvorbe akčného plánu, podnecuje ich ochotu angažovať.

Keďže ide o metódu založenú na spolupráci, rozvíja v účastníkoch líderské a komunikačné zručnosti. Priestor na reflexiu zasa prehlbuje etické vnímanie a sebapoznanie, čo prispieva k celkovému rozvoju sebavedomých tvorcov zmien, ktorí sú pripravení na budúcnosť. V dnešnej neistej dobe dáva Backcasting mladým ľuďom šancu, aby neboli len pasívnymi pozorovateľmi. Namiesto toho, aby na dianie okolo seba iba reagovali, učia sa budúcnosť aktívne formovať – a to spojením jasnej vízie s praktickými krokmi.

2.7 FUTURES WHEEL

Metódu Futures Wheel vyvinul v roku 1971 futurista Jerome C. Glenn. Ponúka štruktúrovaný prístup, vďaka ktorému môžu jednotlivci alebo skupiny spoločne premýšľať o možných dopadoch konkrétnej udalosti alebo trendu. Názorne ukazuje, ako môže jedna kľúčová zmena vyvolať celý rad nadväzujúcich dôsledkov – z ktorých niektoré sú prospešné, iné nečakané, či dokonca rušivé. Hoci je táto metóda jednoduchá, je zároveň veľmi účinná, pretože podporuje systémové myslenie, kritickú predvídavosť a inkluzívny dialóg.

Kým niektoré metódy pre predvídanie budúcnosti sa sústredia na dlhodobé vízie alebo stratégie, iné nám pomáhajú pochopiť dominový efekt konkrétnych zmien. A presne takou metódou je aj Futures Wheel – vizuálny a kolaboratívny nástroj na skúmanie priamych aj nepriamych dôsledkov nových trendov, inovácií alebo rozhodnutí.

Pri práci s mládežou je táto metóda veľmi účinná, pretože prepája abstraktné uvažovanie s vizuálnym mapovaním. Povzbudzuje mladých ľudí, aby kreatívne skúmali reťazové reakcie zmien, no zároveň ich vedie k tomu, aby svoje myšlienky opierali o štruktúrovanú analýzu. Pomáha tak nájsť odpoveď na otázky: „Ak sa stane toto, čo bude nasledovať? A čo to spustí ďalej?“

Využitie Futures Wheel na analýzu budúcich dopadov

Hlavným cieľom Futures Wheel je preskúmať dominový efekt, ktorý môže spustiť jedna zmena. Či už ide o nový trend, myšlienku alebo politické rozhodnutie, dôsledky sa takmer nikdy neobmedzujú len na jednu oblasť. Futures Wheel pomáha tieto reťazové reakcie zviditeľniť a pochopiť.
Táto metóda je užitočná najmä na:

- Identifikovanie pozitívnych aj negatívnych dôsledkov zmeny.
- Skúmanie zložitých prepojení medzi systémami (sociálnymi, technologickými, environmentálnymi, ekonomickými).
- Podpora rozhodovania a plánovania vďaka lepšiemu prehľadu o možných výsledkoch.
- Podnecovanie k zamysleniu sa nad etickými, kultúrnymi a dlhodobými aspektmi.

V kotexte mládežníckej práce táti metóda pomáha mladým ľuďom lepšie pochopiť, ako môžu dnešné zmeny - či už ide o lokálne politické rozhodnutie, alebo globálny technologický trend – nečakane formovať ich životy a komunity. Futures Wheel zároveň zdôrazňuje myšlienku, že každý čin spúšťa reťazovú reakciu. Mnohé z dôsledkov sa prejavia až postupom času a zasiahnu aj ľudí a oblasti, ktoré sú zdanlivo mimo priameho dosahu.

Predpokladajme napríklad, že mesto sa rozhodne zaviesť novú platformu pre digitálne zapojenie mládeže. V takom prípade by koleso budúcnosti mohlo účastníkom pomôcť preskúmať nielen zamýšľaný výsledok (lepšia účasť mládeže), ale aj sekundárne dôsledky (digitálna priepasť, zvýšený zber údajov) a účinky tretieho rádu (zmeny v občianskej identite, nové politické správanie).

Futures Wheel: Tvorba a interpretácia

1. Definujte ústrednú zmenu alebo udalosť

Začnite s konkrétnou zmenou, inováciou alebo trendom, ktorý chcete preskúmať. Môže ísť napríklad o zavedenie umelej inteligencie vo vzdelávaní alebo o novú klimatickú politiku. Túto ústrednú myšlienku napíšte do stredu papiera alebo na tabuľu.

2. Identifikujte vplyvy prvého rádu

Následne sa účastníkov opýtajte: „Aké sú priame dôsledky tejto zmeny?“ Tieto takzvané dôsledky prvého rádu zapíšte do kruhu okolo ústrednej myšlienky. Môže ísť napríklad o zmeny v správaní, nové príležitosti, riziká alebo nároky na zdroje.

3. Identifikujte vplyvy druhého rádu

Následne preskúmajte každý z priamych dôsledkov a opýtajte sa, čo môže spôsobiť. Tieto nadväzujúce, takzvané dôsledky druhého rádu, zapíšte do ďalšieho vonkajšieho kruhu. Vďaka tomu začnú účastníci uvažovať systematickejšie a uvedomia si, že aj malé zmeny môžu viesť k rozsiahlym transformáciám.

4. Pridajte vplyvy tretieho rádu (voliteľné)

Následne sa účastníkov opýtajte: „Aké sú priame dôsledky tejto zmeny?“ Tieto takzvané dôsledky prvého rádu zapíšte do kruhu okolo ústrednej myšlienky. Môže ísť napríklad o zmeny v správaní, nové príležitosti, riziká alebo nároky na zdroje.

5. Analyza a reflexia na záver:

V záverečnej fáze sa v rámci spoločnej diskusie položte otázky:

- Ktoré z dôsledkov vnímate ako najprínosnejšie a ktoré, naopak, ako najrizikovejšie?
- Aké nezamýšľané následky sa objavili?
- Aké vzorce alebo prepojenia medzi jednotlivými dôsledkami vidíte?
- Aké príležitosti alebo výzvy vyplývajú z týchto výsledkov?

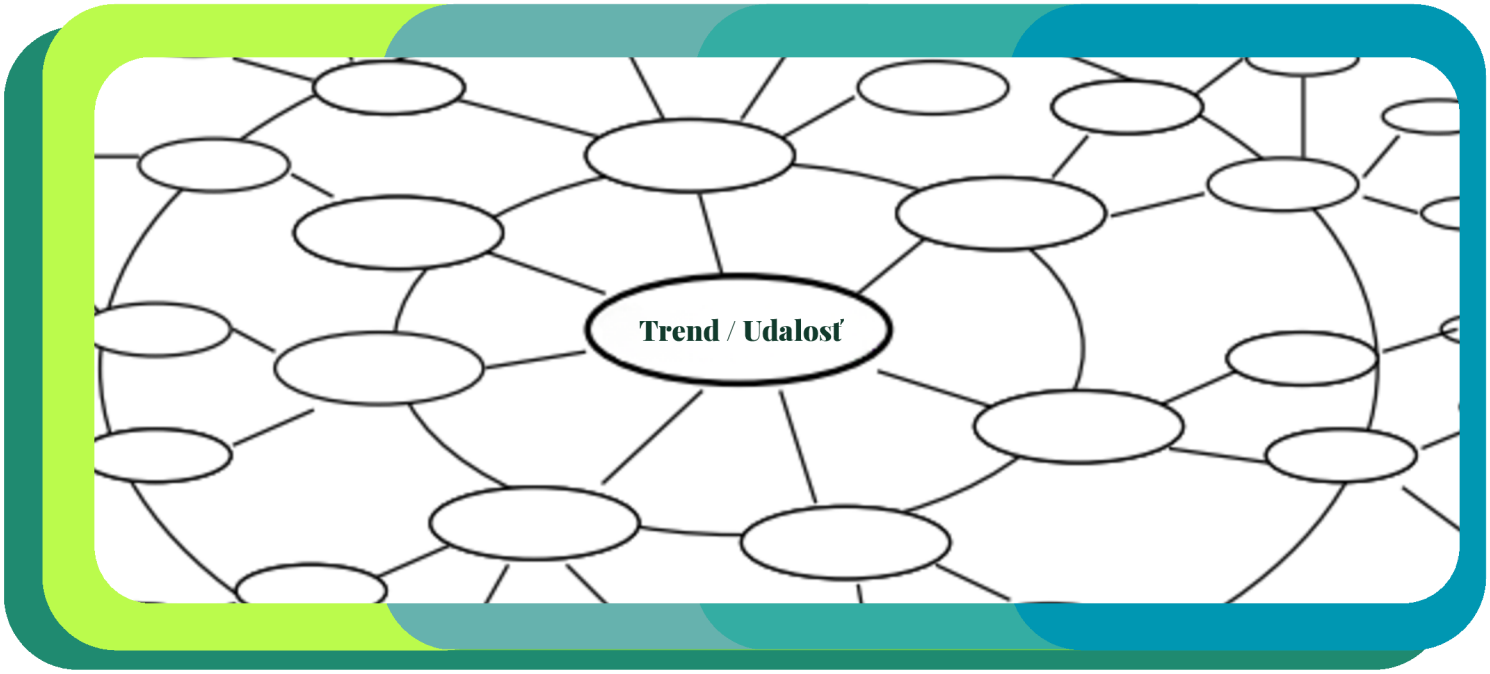
Pre lepšiu prehľadnosť môže facilitátor použiť aj rôzne farby alebo symboly, ktorými odlíši pozitívne, negatívne a neisté dôsledky. Toto vizuálne rozlíšenie pomáha účastníkom kriticky uvažovať a ľahšie nachádzať opakujúce sa vzorce.

Je dôležité pamätať na to, že Futures Wheel nie je nástroj na predpovedanie budúcnosti. Je to skôr myšlienková mapa – spôsob, ako preskúmať rôzne možnosti, rozšíriť si perspektívu a podporiť kvalitnejšie rozhodovanie tým, že zviditeľňuje komplexnosť celej situácie.

Praktické využitia a príklady z praxe

utures Wheel sa využíva v rôznych odvetviach na podporu strategického predvídania a participatívneho plánovania. Práve vďaka svojej všestrannosti a dostupnosti je ideálna na prácu s mládežou, keďže vizuálne a kolaboratívne metódy prirodzene zvyšujú zapojenie a prehlbujú porozumenie.

Takto vyzerá vizualizácia Futures Wheel:

Obrázok 4: Futures Wheel - základný graf. Zdroj: The Futures Wheel, by J. C. Glenn, 2021, in Futures Research Methodology—Version 3.0, The Millennium Project.

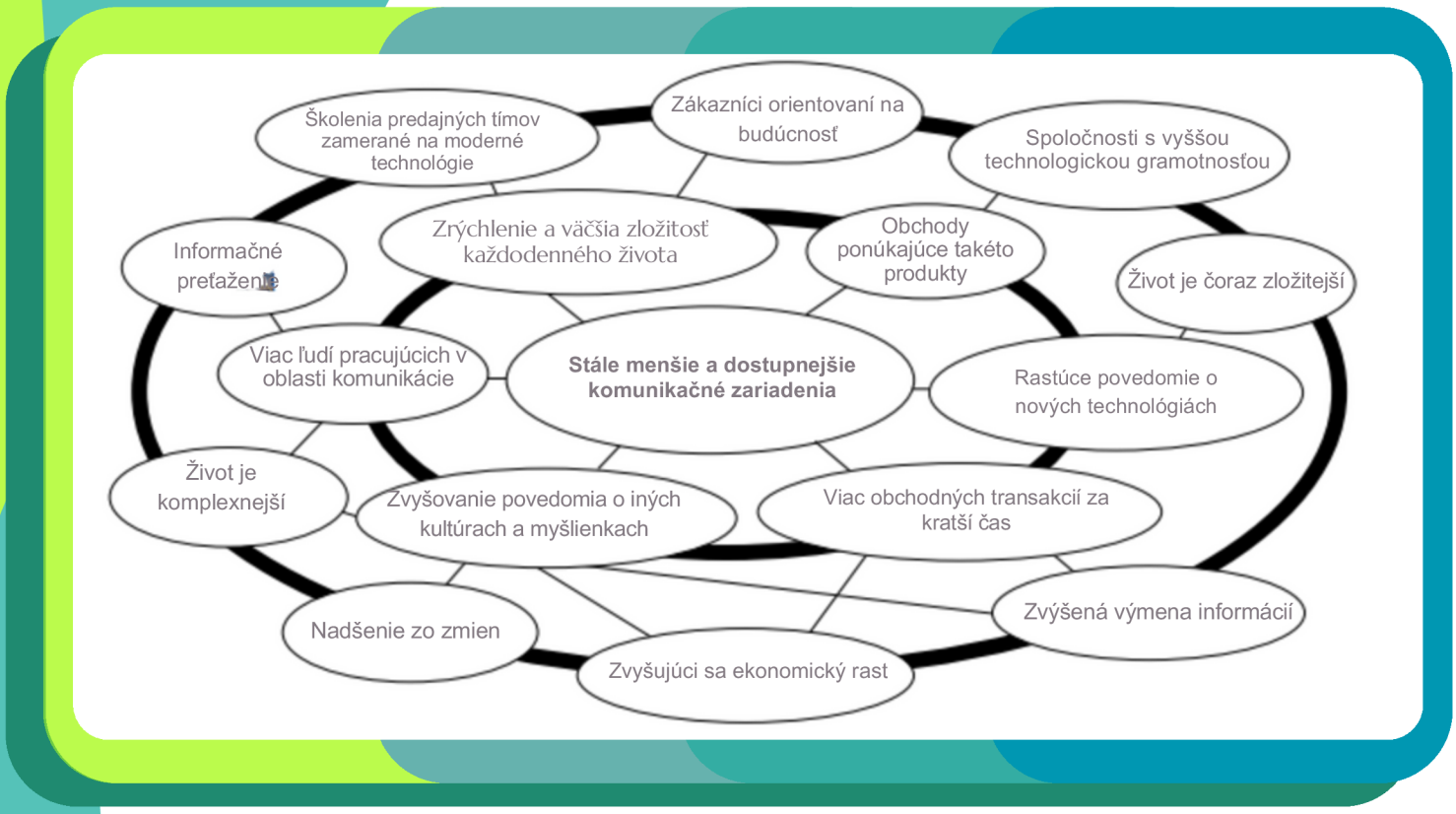
Keď si účastníci zvolia trend alebo udalosť, ktorú chcú analyzovať, začnú okolo nej kresliť ovály. Každý ovál predstavuje jeden z priamych dôsledkov:

Obrázok 5: Príklad primárnych dopadov trendu. Zdroj: The Futures Wheel, by J. C. Glenn, 2021, in Futures Research Methodology / Version 3.0, The Millennium Project.

V ďalšom kroku skupina presunie svoju pozornosť z ústrednej myšlienky na priame dôsledky. Účastníci sa zamyslia nad tým, čo môže každý z týchto priamych dôsledkov spôsobiť ďalej. Tieto nadväzujúce, takzvané dôsledky druhého rádu, sa potom zapíšu a vizuálne prepoja s predchádzajúcou úrovňou.

Účastníci môžu voliteľne pokračovať s dopadmi tretieho rádu.

Obrázok 6: Príklad primárnych a sekundárnych dopadov trendu. Zdroj: The Futures Wheel, by J. C. Glenn, 2021, in Futures Research Methodology - Version 3.0, The Millennium Project.

PRE ZHRUNUTIE...

Uvedené príklady ukazujú, ako Futures Wheel pomáha mladým ľuďom odhaliť komplexné súvislosti, ktoré sa skrývajú za každodennými zmenami. Metóda ich vedie k tomu, aby sa nepýtali len „čo sa stane potom?“, ale najmä „čo to spôsobí ďalej?“.
Keďže ide o praktický a vizuálny nástroj, umožňuje im skúmať dôsledky zmien do hĺbky a zároveň kreatívne. Popri tom rozvíja systémové myslenie, podnecuje k etickému zamysleniu a buduje schopnosť spolupracovať pri riešení problémov. To všetko sú zručnosti, ktoré sú v dnešnom rýchlo sa meniacom svete čoraz dôležitejšie.

Či už sa Futures Wheel využíva v triede, komunitnom centre, alebo na politickom workshope, vždy vytvára dynamický priestor pre kritické myslenie, hľadanie hlbších súvislostí a prijímanie premyslenejších rozhodnutí o budúcnosti, ktorú účastníci sami spoluvytvárajú.

2.8 DETECTIVES OF THE FUTURE: **METÓDA TYPU HORIZON SCANNING**

Detectives of the Future je interaktívna metóda, ktorá vychádza z princípu Horizon Scanning a stavia účastníkov do roly detektívov.
Podobne ako pri skutočnom vyšetrovaní, aj tu je ich úlohou hľadať a analyzovať takzvané **„signs of new“** - napríklad titulky v správach, lokálne inovácie či pripravované politické zmeny. Cieľom je tieto zdanlivo nesúvisiace stopy pospájať a odhaliť tak signály budúcich zmien a nastupujúce trendy.

Ešte raz, čo je to vlastne Horizon scanning?

Horizon Scanning je proces systematického sledovania prvotných signálov zmien, ako sú nastupujúce trendy a slabé signály v rôznych spoločenských oblastiach.
Cieľom metódy nie je predpovedať budúcnosť, ale rozšíriť povedomie o možnom vývoji. Práve preto sa často využíva ako východisko pre ďalšie metódy, napríklad Scenario Building.

Ako podporuje kritické myslenie a kreatívne predvídanie

Hlavnou prednosťou metódy Detectives of the Future je, že efektívne rozvíja kľúčové zručnosti, ktoré sú nevyhnutné pre orientáciu v budúcnosť.

Základom metódy je posilňovanie kritického myslenia. Účastníci sú vedení k tomu, aby sa pozerali pod povrch aktuálnych udalostí a správ, spochybňovali prijímané informácie a skúmali rôzne uhly pohľadu. Namiesto unáhlených záverov sa učia rozpoznávať vlastné predsudky a zamýšľať sa nad svojimi predpokladmi.

Tento proces im pomáha lepšie pochopiť, ako vznikajú rôzne vzorce – a či sú založené na reálnych signáloch, alebo sú len výsledkom našej selektívnej pozornosti a zaujatosti. Ako zdôrazňuje aj metodika Youth4Foresight, takáto kritická analýza vedie mladých ľudí k tomu, aby svet okolo seba vnímali premyslenejšie, informovanejšie a s väčšou mierou reflexie.

Metodika zároveň rozvíja kreatívne myslenie o budúcnosti. Pri triedení a pomenúvaní trendov sú účastníci vedení k tomu, aby sa vyhýbali všeobecným pojmom ako „technológia“ či „vzdelávanie“. Namiesto toho majú identifikovať konkrétnejšie dynamiky, ako napríklad „rastúce etické diskusie o umelej inteligencii“ alebo „inovácie vo vzdelávaní na vidieku, ktoré iniciujú mladí ľudia“. Tento prístup si vyžaduje nielen predstavivosť a schopnosť interpretácie, ale zároveň spája premyslenú analýzu s kreatívnym myslením.

Spolupráca a štruktúrovaný postup tejto metódy podporujú systémové myslenie. V otvorených diskusiách sa účastníci učia rozpoznávať a prepájať jemné signály, ktoré naznačujú širšie spoločenské zmeny. Vďaka tomu začínajú chápať, ako sú technológie, životné prostredie, kultúra a politika vzájomne prepojené (Systems Innovation, 2019).

Metóda Detectives of the Future tak rozvíja strategické myslenie, ktoré spája komplexnosť reálneho sveta s predstavivosťou. Účastníkom dáva nástroje na hľadanie odvážnych a kreatívnych riešení pre výzvy neistej budúcnosti.

AKÁ JE ŠTRUKTÚRA TOHTO WORKSHOPU?

Samotná aktivita zvyčajne trvá 90 až 120 minút. Jej dĺžku je však možné flexibilne prispôsobiť podľa veľkosti, veku a potrieb skupiny, ako aj podľa vašich časových možností.

1 INDIVIDUÁLNE ČÍTANIE (15 MINÚT)

Účastníci analyzujú pripravený výber Signs of New (krátke titulky a články) a hľadajú v nich nastupujúce vzorce a ich skryté príčiny.

2 SKUPINOVÁ REFLEXIA (15 – 20 MINÚT)

V malých skupinách sa potom diskutuje o postrehoch a o tom, ktorý vývoj je vnímaný ako najdôležitejší či najprekvapujúcejší.

3 ZHLUKOVANIE A POMENOVÁVANIE (20 – 25 MINÚT)

Jednotlivé skupiny potom roztriedia nájdené Signs of New do tematických celkov. Každý celok pomenujú tak, aby názov výstižne popisoval, aká zmena prebieha.

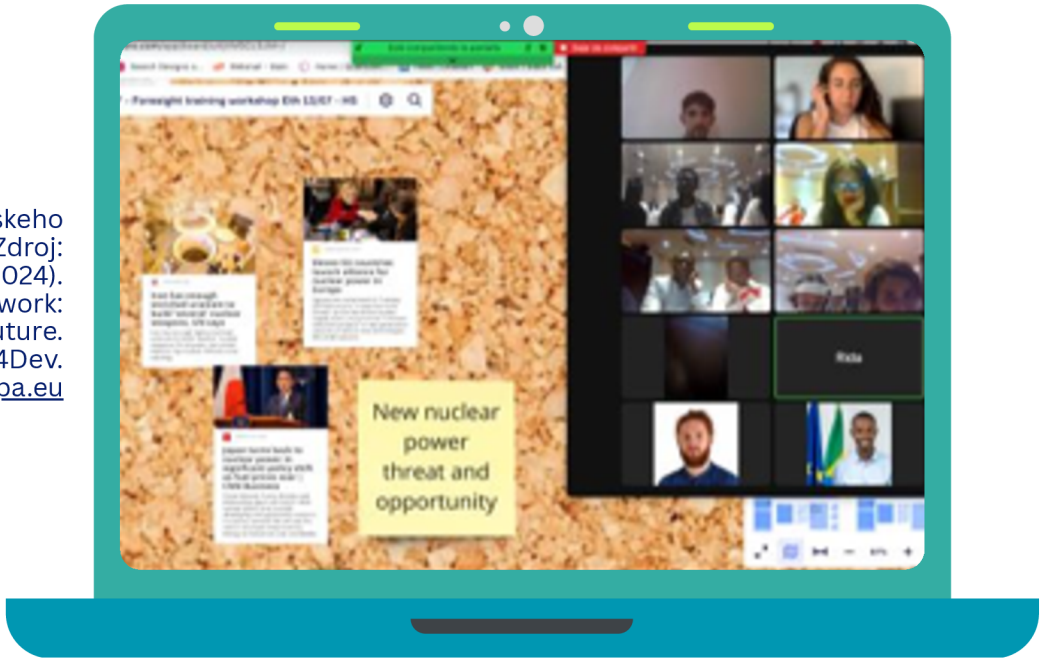
4 ZDIEĽANIE POSTREHOV (20 MINÚT)

Každá skupina prezentuje svoje zistenia a ponúka pohľad na kľúčové trendy, vznikajúcu dynamiku a možné dôsledky.

5 ZÁVEREČNÉ ÚVAHY (10 – 15 MINÚT)

Na záver nasleduje spoločná reflexia, v rámci ktorej účastníci zhodnotia, nakoľko sa zlepšila ich schopnosť všímať si slabé signály, a diskutujú o tom, ako môžu tento nový spôsob myslenia uplatniť vo svojom osobnom či profesionálnom živote.

Dobrým príkladom je etiópsky workshop, ktorého sa zúčastnili členovia Youth Sounding Board. Aj napriek technickým problémom, ako bolo slabé internetové pripojenie či menšie skúsenosti s digitálnymi nástrojmi, bola spätná väzba mimoriadne pozitívna.
Účastníci uviedli, že vďaka workshopu začali lepšie vnímať dianie vo svojom regióne a identifikovať kľúčové faktory, ktoré môžu priniesť zmenu. Táto skúsenosť zmenila ich prístup - od pasívneho prijímania informácií sa posunuli ku kritickejšiemu a premyslenejšiemu uvažovaniu o budúcnosti.

Obrázok 7: Ukážka z etiópskeho workshopu. Zdroj: Youth4Foresight Toolkit. (2024). INTPA Foresight Hub Network: Detectives of the Future. Capacity4Dev. https://capacity4dev.europa.eu

Táto metodika sa však nemusí využívať len jednorazovo. Mládežnícke tematické výbory ju môžu využívať pravidelne, napríklad na mesačnej či štvrťročnej báze, na efektívne sledovanie a vyhodnocovanie zmien v oblastiach, ktorým sa venujú – ako sú napríklad vzdelávanie, klimatická zmena alebo digitálna participácia.
Vďaka tomuto pravidelnému monitoringu môžu získať cenné podklady, ktoré im následne poslúžia pri tvorbe stratégií a plánovaní nových iniciatív.

Školy a mimovládne organizácie (MVO) môžu túto metodiku rovnako začleniť do výučby alebo workshopov. Pomôže to študentom rozvinúť si hlbšie porozumenie kľúčovým témam, ako sú mediálna gramotnosť a uvažovanie o budúcnosti.
Tento praktický prístup vybaví mladých ľudí nástrojmi, vďaka ktorým sa lepšie zorientujú v dnešnom komplexnom svete informácií. Zároveň ich vedie k tomu, aby sa zamysleli nad vlastnou rolou pri spoluutváraní budúcnosti.

Miestne samosprávy môžu túto metodiku využiť na zapojenie mládeže do plánovacích procesov a konzultácií. Zabezpečia tak, že sa inovatívne pohľady mladých ľudí premietnu do tvorby politík. Takáto spolupráca nielenže posilňuje angažovanosť mladých, ale vedie aj k tvorbe relevantnejších politík, ktoré lepšie reagujú na potreby a túžby komunity. Systematické využívanie tejto metódy naprieč rôznymi sektormi tak v konečnom dôsledku výrazne zlepšuje dialóg a spoluprácu medzi mladými ľuďmi, pedagógmi, mimovládnymi organizáciami a zástupcami samospráv.

PRE ZHRNUTIE...

Detectives of the Future je flexibilná a pútavá metóda, ktorú môže vďaka jej jednoduchosti využiť naozaj každý. Ponúka praktické nástroje, ktoré podporujú zvedavosť, vnímavosť a pripravenosť na zmenu.

Vo svete, kde je neistota každodennou realitou, nie sú tieto zručnosti len užitočné - sú priam nevyhnutné. Metodiku je možné využiť ako jednorazový workshop, alebo ako súčasť pravidelného Horizon Scanning-u.
Predstavuje jednoduchý úvod do strategického predvídania, a čo je ešte dôležitejšie, pomáha formovať premýšľavých, kreatívnych a na budúcnosť pripravených občanov.

2.9 2X2 MATRIX

2x2 Matrix je dynamický a zážitkový nástroj, ktorý mladým ľuďom umožňuje štruktúrovaným, no zároveň kreatívnym spôsobom, skúmať a navrhovať alternatívne budúcnosti. Účastníci spoločne identifikujú dve kľúčové neistoty ako hybné sily zmien, ktorých dôsledky sú veľmi nepredvídateľné. Na základe nich potom vytvoria štyri odlišné scenáre budúcnosti. Každý scenár predstavuje inú kombináciu možného vývoja týchto neistôt, čím podnecuje účastníkov, aby si predstavili širokú škálu možností.

Účastníci začínajú sondovaním svojho prostredia, v ktorom rozpoznávajú vzorce a interpretujú signály zmien. Po identifikovaní kľúčových neistôt ich umiestnia na horizontálnu a vertikálnu os, čím vytvoria maticu 2x2. Tento jednoduchý vizuálny rámec následne slúži ako základ pre tvorbu príbehov, strategické uvažovanie a hlbšie pochopenie zložitých systémov.

2x2 Matrix vychádza z princípov tvorby prieskumných scenárov. Ide o proaktívny prístup k foresightu, ktorý sa neobmedzuje na predpovede, ale vedome pracuje s neistotou. Namiesto snahy predpovedať jedinú budúcnosť, táto metóda podnecuje účastníkov, aby si rozšírili svoje perspektívy, preskúmali viacero možných scenárov a zamysleli sa nad tým, ako môžu dnešné činy formovať budúcnosť. Mladí ľudia si takto nielen posilňujú kritické myslenie a kreativitu, ale rozvíjajú aj svoju odolnosť a prispôsobivosť – kľúčové zručnosti pre orientáciu v našom rýchlo sa meniacom svete.

Táto metóda sa s úspechom využíva v iniciatívach zameraných na budúcu gramotnosť, v rámci cvičení strategického foresightu a na vzdelávacích workshopoch. Obzvlášť sa osvedčila v mládežníckych poradných orgánoch, na školách, v samosprávach a v organizáciách občianskej spoločnosti, ktoré motivujú mladých ľudí k aktívnej účasti na formovaní budúcich politík, komunít a inovácií.

TVORBA MATRIXU: OD NEISTÔT K SCENÁROM JEDNODUCHÝ POSTUP

1 HLAVNÁ OTÁZKA

Na začiatku procesu 2x2 Matrix je potrebné určiť kľúčovú otázku, ktorú chcete skúmať. Táto otázka udáva smer Vášho bádania. Je dôležité, aby bola téma jasne formulovaná a aby si účastníci stanovili konkrétny časový horizont. Vďaka tomu získajú pevný rámec pre svoje úvahy a predstavivosť, čo zároveň zabezpečí, že výsledné scenáre budú konkrétnejšie a praktickejšie.
Napríklad: „Aká budúcnosť by mohla čakať mladých ľudí v oblasti občianskej angažovanosti do roku 2035?“

2 HNACIE SILY

Ďalším krokom je preskúmať prostredie a identifikovať hybné sily - teda faktory, ktoré môžu v budúcnosti ovplyvniť danú tému. Zamerajte sa na nové trendy, prvé signály zmien, neistoty a posuny v technológiách, spoločnosti, politike, životnom prostredí či v ekonomike.
Napríklad, na workshope zameranom na participáciu mládeže môžu účastníci analyzovať faktory ako rastúca nedôvera v politické inštitúcie, rozmach decentralizovaných digitálnych sietí či zväčšujúca sa úloha umelej inteligencie v rozhodovacích procesoch.

3 DVA KĽÚČOVÉ FAKTORY

Následne zo zoznamu faktorov vyberte dve najdôležitejšie neistoty. Kľúčové je, aby spĺňali dve podmienky: musia mať veľký vplyv (potenciál zásadne ovplyvniť budúcnosť) a zároveň byť vysoko neisté (ich budúci vývoj je nepredvídateľný).
V našom príklade by mohli byť kritickými neistotami:

- **1. neistota: Miera dôvery mládeže v inštitúcie (Vysoká ↔ Nízka)**
- **2. neistota: Regulácia digitálnych občianskych platforiem (Prísna ↔ Voľná)**

Práve tieto dve neistoty môžu byť základnými piliermi vášho workshopu.

4 EXTRÉMNE PROTICHODNÉ KONCE

Teraz je čas definovať pre každú neistotu jej dva extrémne protipóly. Každú neistotu si predstavte ako škálu, ktorá má na svojich koncoch dva jasne a zreteľne odlišné stavy.
V našom príklade by to vyzeralo nasledovne:

- **Dôvera mládeže: Vysoká dôvera v inštitúcie ↔ Hlboký skepticizmus a nedôvera**
- **Regulácia digitálnych platforiem: Prísny vládny dohľad ↔ Úplná sloboda a decentralizácia**

Tento krok je kľúčový, pretože zaručí, že výsledné scenáre budú navzájom výrazne odlišné a podnetné.

5 VYTVORTE MATRIX (ALEBO VYUŽITE POSKYTNUTÚ ŠABLÓNU)

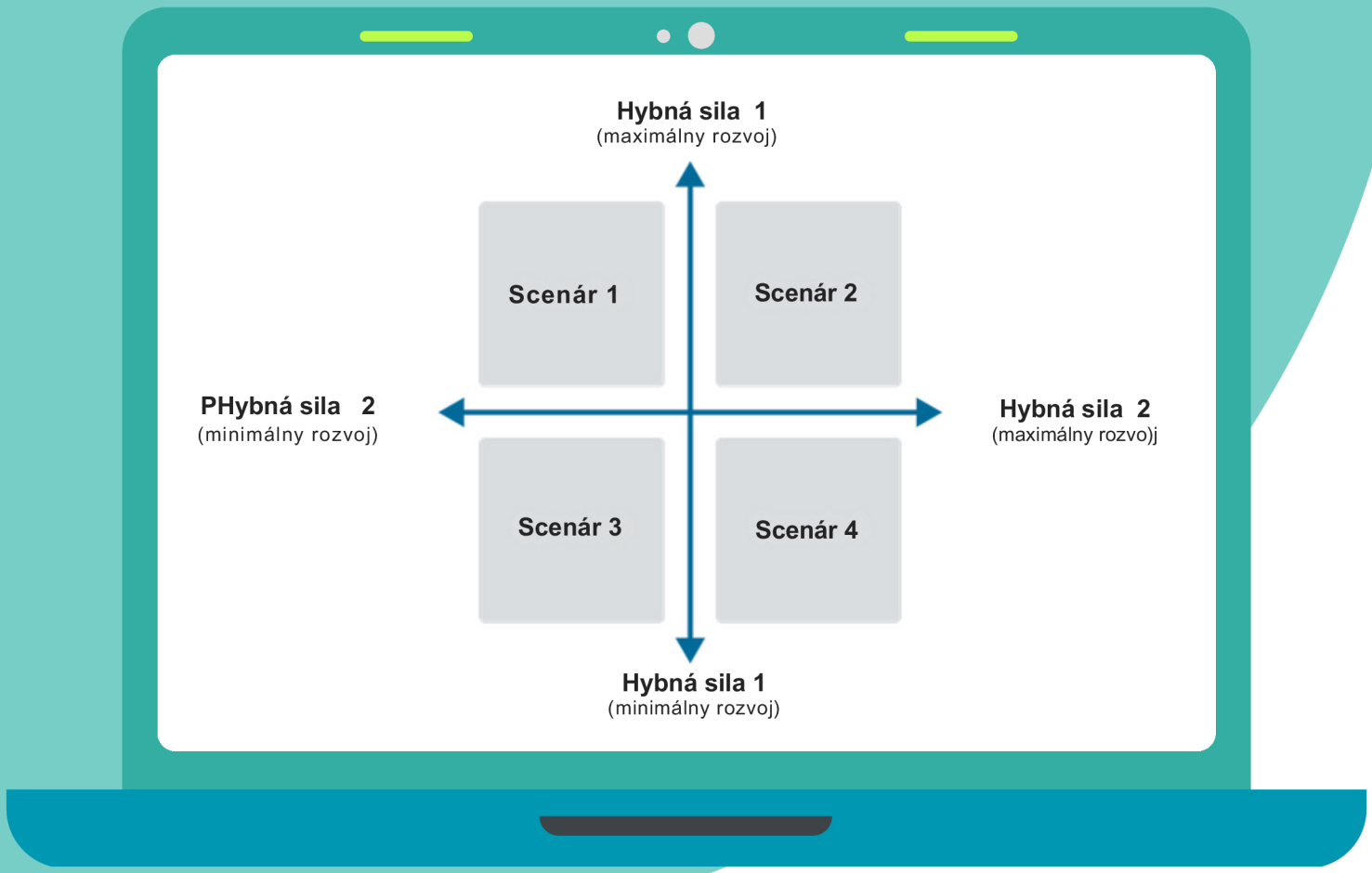
Na veľký papier alebo tabuľu nakreslite dve osi, ktoré sa krížia. Jednu os popíšte názvom prvej neistoty a na jej konce umiestnite jej dva extrémne stavy. Rovnakým spôsobom popíšte aj druhú os druhou neistotou a jej protipólmi. Vzniknú Vám tak štyri kvadranty, z ktorých každý predstavuje inú kombináciu možného vývoja.

6 OPÍŠTE SCENÁRE

Teraz je čas vdýchnuť život jednotlivým kvadrantom - rozpracovať a pomenovať scenáre. Vyzvite účastníkov, aby si predstavili, ako by mohla vyzerať budúcnosť v každom zo štyroch polí a stručne opísali podstatu každého scenára. Keď sú popisy hotové, povzbuďte ich, aby pre každý scenár vymysleli výstižný názov, ktorý bude odrážať jeho jedinečný charakter.

V našom príklade môžu účastníkom pri tvorbe popisov pomôcť nasledujúce otázky:

- **Ako vyzerá v tomto scenári participácia mládeže?**
- **Aké príležitosti a výzvy so sebou prináša?**
- **Ako sa vyvíja spoločenská, politická a technologická dynamika?**

Obrázok 8: Príklad plánovania scenárov 2x2matrix
Zdroj: Futures Platform.
https://www.futuresplatform.com/blog/2x2-scenario-planning-matrix-guideline

VĎAKA KREATÍVNYM NÁZVOM SA SCENÁRE STÁVAJÚ ŽIVŠÍMI A ĽAHŠIE ZAPAMÄTATEĽNÝMI.

	PRÍSNA DIGITÁLNA REGULÁCIA	OTVORENÉ DIGITÁLNE PLATFORMY
VYSOKÁ DÔVERA MLÁDEŽE	Štruktúrovaná občianska účasť	Mládežnícke hnutia vedené platformami
NÍZKA DÔVERA MLÁDEŽE	Strážená účasť	Digitálne povstania

OPÍŠTE SCENÁRE

Využitie tejto metódy je veľmi široké a je možné ju uplatniť v rôznych prostrediach. Mládežnícke skupiny môžu metódu 2x2 Matrix začleniť do svojej bežnej činnosti. Na pravidelných, napríklad štvrťročných, stretnutiach tak môžu sledovať a prehodnocovať nové zmeny v kľúčových oblastiach, ako sú vzdelávanie, klimatické opatrenia, zamestnanosť mládeže či správa technológií. Pravidelné využívanie matice nielenže zlepšuje foresightové zručnosti, ale zároveň posilňuje strategické diskusie a procesy plánovania.
Podobne môžu školy a mimovládne organizácie využiť metódu 2x2 Matrix v rámci projektového vyučovania, na workshopoch zameraných na uvažovanie o budúcnosti alebo na hodinách občianskej náuky.

Keď študentov vedieme k mapovaniu alternatívnych budúcností, rozvíjame u nich systémové myslenie, mediálnu gramotnosť a strategickú kreativitu. Sú to kľúčové zručnosti pre orientáciu v našom čoraz komplexnejšom svete.
Miestne samosprávy môžu takisto obohatiť svoje participatívne procesy tým, že metódu 2x2 Matrix začlenia do konzultácií s mládežou a workshopov zameraných na tvorbu vízií. Zapojenie mladých ľudí do štruktúrovaného skúmania scenárov zaručí, že sa pri tvorbe politík budú zohľadňovať rozmanité a do budúcnosti zamerané perspektívy. Zároveň to v mladých ľuďoch posilní pocit zodpovednosti a podporí ich občiansku angažovanosť.

Celkovo môže systematické používanie matice 2x2 naprieč sektormi výrazne zlepšiť budúcu gramotnosť, dialóg a angažovanosť medzi mladými ľuďmi, pedagógmi, mimovládnymi organizáciami a tvorcami politík – a položiť tak základy pre odolnejšiu, inkluzívnejšiu a inovatívnejšiu budúcnosť.

PRE ZHRNUTIE...

Metóda 2x2 Matrix je praktický a kreatívny nástroj, ktorý mladým ľuďom pomáha prejsť od identifikácie signálov zmeny až k tvorbe štruktúrovaných a rozmanitých scenárov budúcnosti. Vďaka tomuto postupu si prehlbujú chápanie zmien a neistoty a uvedomujú si, ako dnešné rozhodnutia formujú svet zajtrajška.
Táto metóda nám pripomína, že budúcnosť nie je vopred daná. Existuje viacero možných ciest a práve naše dnešné činy rozhodujú o tom, ktorou z nich sa vydáme.

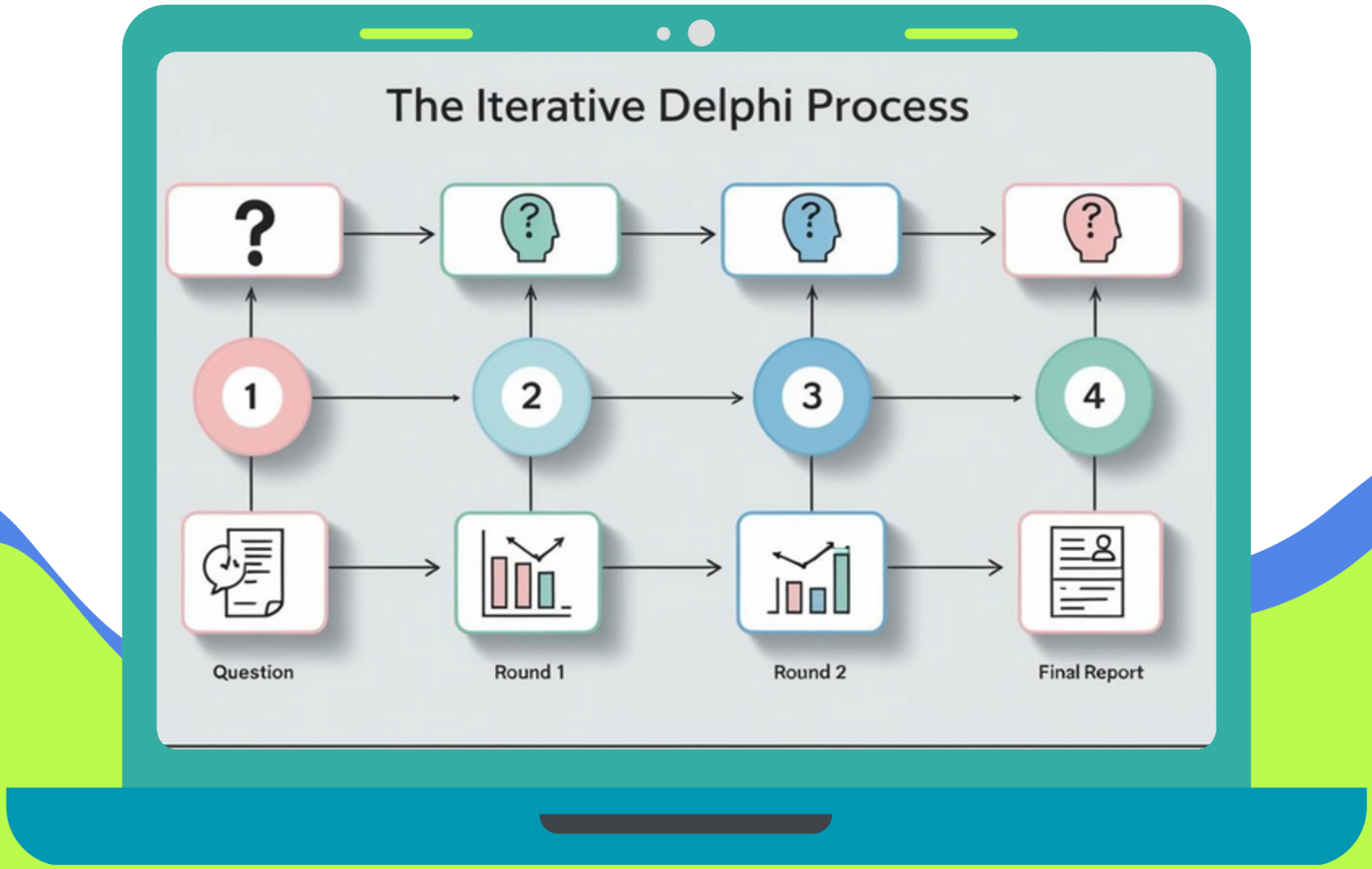
2.10 INÉ FORESIGHT METÓDY

Základom mnohých foresightových aktivít v práci s mládežou sú osvedčené metódy ako future telling a scenario building. Existuje však aj niekoľko ďalších techník, ktoré ponúkajú jedinečné pohľady a možnosti. Znalosť týchto nástrojov Vám ako pracovníkovi s mládežou umožní efektívnejšie si prispôsobiť prístup, venovať sa rôznym typom otázok o budúcnosti a obohatiť tak vzdelávaciu cestu mladých ľudí.

V tejto kapitole sa preto zameriame na niekoľko ďalších metód: expertnú techniku Delphi, prácu so slabými signálmi a prekvapeniami, výber kľúčových scenárov a analýzu krížového vplyvu (Cross-impact analysis).
Pri každej z nich si vysvetlíme, o čo ide, ako funguje, a predovšetkým, ako ju možno prispôsobiť a pútavo využiť v práci s mládežou.

DELPHI METÓDA: VYUŽITIE KOLEKTÍVNEJ MÚDROSTI

Metóda Delphi je štruktúrovaný proces, ktorý slúži na získanie názorov a dosiahnutie konsenzu v skupine odborníkov (expertov) na konkrétnu tému, a to bez nutnosti osobného stretnutia.
Proces prebieha vo viacerých kolách anonymných dotazníkov. Po každom kole dostanú účastníci spätnú väzbu v podobe zhrnutia odpovedí ostatných, čo im umožňuje prehodnotiť a upresniť svoje pôvodné stanoviská. Základnou myšlienkou je, že kolektívny a štruktúrovaný úsudok skupiny je, najmä pri zložitých alebo neistých témach, často presnejší než názor jednotlivca.

Obrázok 9: Iteračný proces Delphi Zdroj: autor.

AKO TO FUNGUJE (TRADIČNE):

Identifikujte problém a vyberte si odborníkov:
Jasne definujte požadovanú otázku alebo prognózu. Vyberte si rozmanitý panel odborníkov relevantných pre danú tému.

Dotazník 1. kola:
Zašlite expertom otvorený dotazník so žiadosťou o ich úvodné názory, prognózy a nápady.

Analýza a zhrnutie:
Zozbierajte anonymné odpovede a pri ich analýze sa zamerajte na kľúčové témy, argumenty a body, v ktorých sa názory zhodujú alebo rozchádzajú.

Dotazník 2. kola:
Následne expertom zašlite nový dotazník, ktorý obsahuje anonymné zhrnutie výsledkov z prvého kola. Požiadajte ich, aby na základe týchto informácií prehodnotili svoje pôvodné stanoviská a zároveň zdôvodnili svoje názory – najmä tie, ktoré sa výrazne odlišujú od priemeru skupiny.

Ďalšie kolá analýzy a spätnej väzby:
Tento proces (kroky 3 a 4) sa opakuje v jednom alebo viacerých kolách. Cieľom je sledovať, či sa názory expertov postupne zjednocujú, alebo či pretrvávajú odlišné stanoviská.

Záverečná správa:
Oredstavte konečné výsledky. Zdôraznite pritom mieru dosiahnutého konsenzu, kľúčové zistenia a body, v ktorých pretrváva nezhoda.

ADAPTÁCIA NA PRÁCU S MLÁDEŽOU:

Hoci metóda Delphi tradične pracuje s formálnymi expertmi, dá sa flexibilne prispôsobiť:

- **Miestni „experti“:** Expertmi nemusia byť len akademici. Zapojiť môžete aj komunitných lídrov, miestnych podnikateľov, skúsených pracovníkov s mládežou alebo starších mladých ľudí, ktorí majú špecifické znalosti (napríklad o miestnych environmentálnych problémoch či trendoch v zamestnanosti mládeže).
- **Určenie priorít:** Využite metódu na to, aby si mládežnícka rada alebo projektová skupina stanovila priority. Pomôžu vám otázky ako: „Aké sú najdôležitejšie výzvy pre mladých v našom meste na najbližších 5 rokov?“ alebo „Na ktoré aktivity by sa mal náš tím zamerať?“
- **Zjednodušená spätná väzba:** Namiesto komplexných štatistických analýz stačí v ďalšom kole poskytnúť kvalitatívne zhrnutie kľúčových argumentov.
- **Digitálne nástroje:** Na zjednodušenie celého procesu a zaručenie anonymity môžete využiť online prieskumné nástroje (ako Google Forms či SurveyMonkey), prípadne aj štruktúrovanú e-mailovú komunikáciu.
- **Kombinujte s diskusiou:** Výsledky Delphi využite ako podklad pre workshop, kde sa zameriate na body zhody a nezhody.

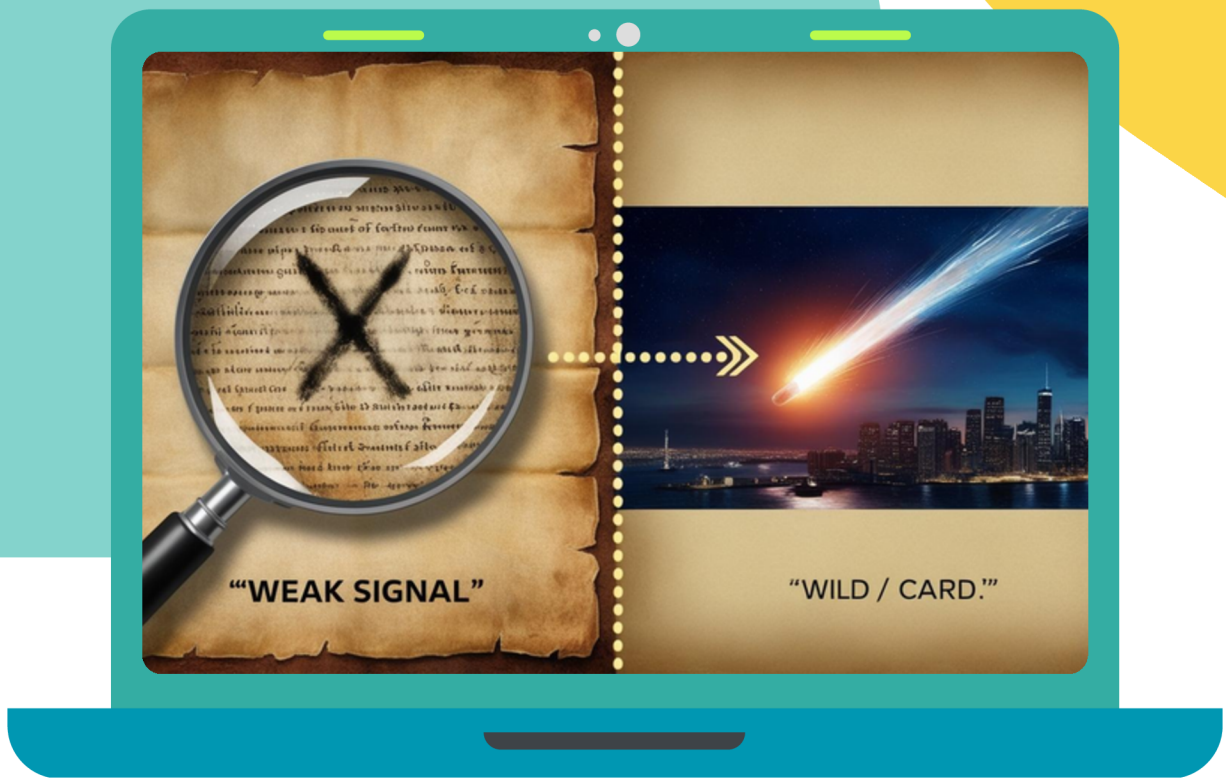
KEDY A PREČO SIAHNUŤ PO TEJTO METÓDE:

- **Získavanie rôznorodých názorov:** Metóda je užitočná, keď potrebujete získať podnety od rôznych ľudí k mládežníckym témam bez toho, aby ich názory ovplyvnil tlak osobnej diskusie.
- **Budovanie spoločného porozumenia:** Metóda pomáha objasniť rôzne pohľady na komplexné problémy, ktoré sa týkajú mladých ľudí.
- **Stanovenie priorít:** Pomáha skupinám kolektívne rozhodnúť o prioritách, najmä pri obmedzených zdrojoch.
- **Zvýraznenie hlasu mládeže:** Tým, že za expertov na vlastné prežívanie považujeme samotných mladých ľudí, dávame váhu ich jedinečným skúsenostiam a pohľadu na svet.

WILD CARDS A WEAK SIGNALS: PRÍPRAVA NA NEČAKANÉ

Weak signals (slabé signály) sú naopak nenápadné, často nejednoznačné indície, ktoré môžu naznačovať významnú zmenu alebo potenciálny vznik nečakanej udalosti. Keďže nie sú v súlade s našimi súčasnými mentálnymi modelmi, slabé signály sa ľahko prehliadajú alebo ignorujú. Bývajú prekvapujúce a často spochybňujú existujúce predpoklady.

Wild Cards sú udalosti s nízkou pravdepodobnosťou, no potenciálne obrovským dopadom. Ide napríklad o prelomové technologické objavy, náhle krízy či nečakané politické zmeny, ktoré by zásadne zmenili súčasný stav.

Obrázok 10: Ilustračný záber Weak Signal a Wild Card. Zdroj: autor.

AKO TO FUNGUJE:

1 **Hľadanie anomálií (Weak Signals):** Veďte mladých ľudí (aj seba samých) k tomu, aby si aktívne všímali veci, ktoré pôsobia prekvapivo, zvláštne, neintuitívne alebo sa vymykajú z normálu – či už v správach, na sociálnych sieťach, v technológiách, umení alebo v bežnom živote.
Položte im otázku: „Čo ste v poslednej dobe zažili, pri čom ste si povedali: ‚Hm, to je zvláštne' alebo ‚Toto som naozaj nečakal'?"

2 **Interpretácia signálov:** Spoločne o týchto slabých signáloch diskutujte. Pýtajte sa, čo by mohli znamenať a na aké väčšie zmeny by mohli poukazovať. Namiesto unáhlených záverov preskúmajte viacero možných interpretácií.

3 **Predstavovanie si Wild Cards:** Na základe signálov a trendov brainstormujte o prekvapivých udalostiach s veľkým dopadom. Položte si otázky typu: „Čo ak by bol internet zrazu zadarmo pre všetkých?" alebo „Čo ak by vzniklo nové globálne hnutie mládeže, ktoré by obišlo tradičnú politiku?"

4 **Skúmanie vplyvov:** Vyberte si jednu divokú kartu a pomocou metód ako koleso budúcnosti alebo jednoduchej diskusie preskúmajte jej možné dôsledky – pozitívne aj negatívne. Pýtajte sa: Ako by to ovplyvnilo mladých ľudí? Aké nové výzvy alebo príležitosti by to prinieslo?

5 **Budovanie odolnosti:** Diskutujte o tom, ako sa na takéto nečakané udalosti môže pripraviť vaša skupina, komunita či jednotlivec. Aké zručnosti a zdroje by na to boli potrebné?

- Balansujte aj pozitívnymi prekvapeniami: nezameriavajte sa len na negatívne udalosti, ale skúmajte aj pozitívne wild cards, ako je napríklad náhle vyliečenie závažnej choroby alebo prelom v oblasti udržateľnej energie.
- Prepojenie s kreativitou: využite wild cards ako podnety na kreatívne písanie, umeleckú tvorbu alebo tvorbu scenárov o budúcnosti.

ADAPTÁCIA NA PRÁCU S MLÁDEŽOU

- Urobte z toho hru: zahrajte si „hľadanie slabého signálu“ ako zábavnú detektívnu hru alebo aktivitu „správy z budúcnosti“.

- Zamerajte sa na relevantnosť: uistite sa, že vybrané wild cards sú pre mladých ľudí relevantné a týkajú sa ich života a záujmov, napríklad budúcnosti vzdelávania, sociálnych väzieb alebo miestnej komunity.

UŽITOČNOSŤ V PRÁCI S MLÁDEŽOU

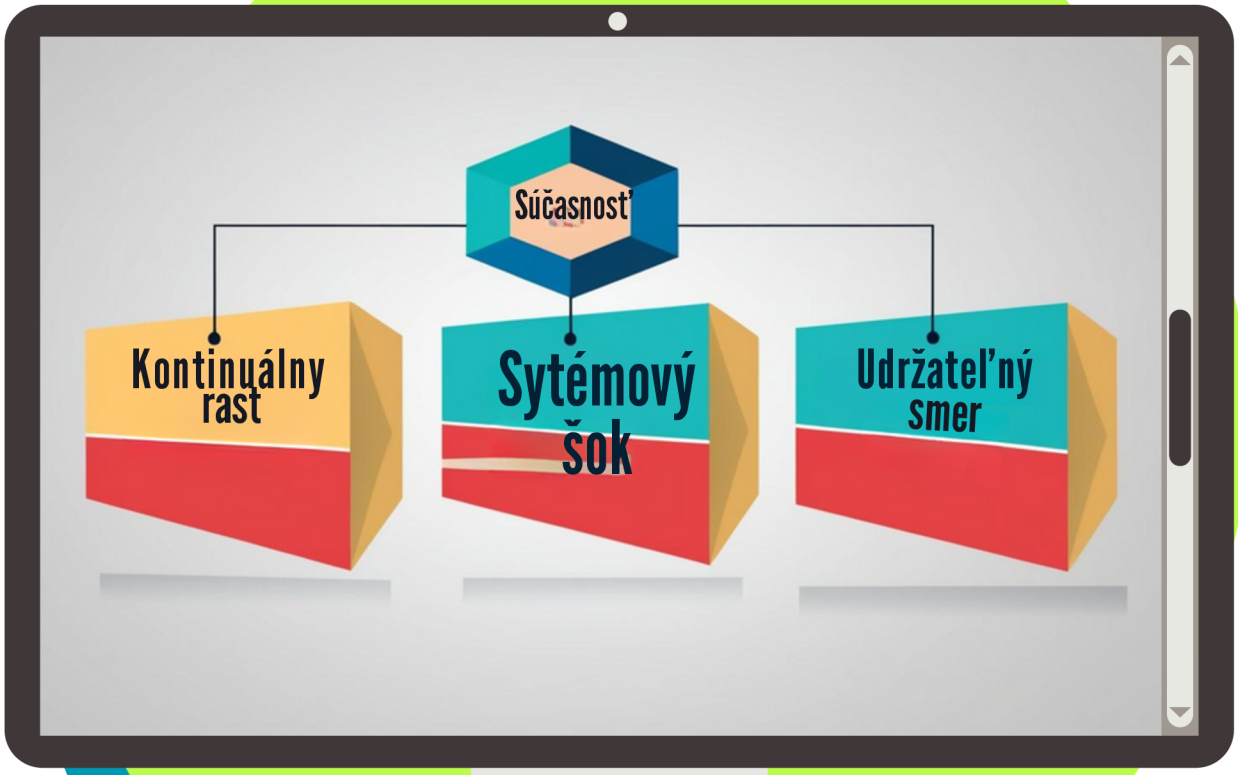
- Stimulácia kreativity: predstava radikálnych zmien môže podnietiť inovatívne nápady a riešenia.

- Povedomie o rizikách: pomáha skupinám zvážiť potenciálne zraniteľnosti a spôsoby ich zmiernenia bez zbytočného panikárenia.

- Spochybňuje predpoklady: narúša lineárne myslenie a pomáha mladým ľuďom pochopiť, že budúcnosť nie je vždy priamou čiarou od prítomnosti.

- Budovanie prispôsobivosti: podporuje uvažovanie o flexibilite a schopnosti reagovať na neočakávané udalosti.

3 „SCENARIOS?“: SO ZÁMEROM BÁDANIE

Nejde o samostatnú prognostickú metódu, akou je Delphi alebo horizon scanning. je to skôr bežný a praktický prístup v rámci tvorby scenárov, ktorý spočíva v zámernom vytvorení malého, zvládnuteľného počtu (zvyčajne 3 alebo 4) odlišných a kontrastných scenárov. cieľom je preskúmať budúcnosť a nestratiť sa pritom v nespočetných možnostiach.

Obrázok 11: Model troch scenárov Zdroj: autori.

AKO TO FUNGUJE (AKO SÚČASŤ TVORBY SCENÁROV):

amiesto snahy zmapovať každú predstaviteľnú budúcnosť sa pri tvorbe scenárov často kladie dôraz na vytvorenie niekoľkých archetypálnych príbehov. Tie zachytávajú zásadne odlišné smery, ktorými by sa budúcnosť mohla uberať. Medzi bežné typy patria:

ZÁKLADNÁ HODNOTA + EXTRÉMY:

Scenár „zachovania bežného stavu“ alebo pokračovania súčasných trendov v kontraste s optimistickejšími/žiaducejšími a pesimistickejšími/náročnými alternatívami.

VÝSLEDKY 2X2 MATRIX :

Štyri odlišné scenáre vytvorené vynesením dvoch kritických neistôt oproti sebe (ako je podrobne opísané v v metóde 2x2 Matrix).

ARCHETYPÁLNE NARATÍVY:

Použitie zavedených rámcov, ako sú Datorove štyri budúcnosti (rast, kolaps, disciplína, transformácia), na štruktúrovanie scenárov.

Kľúčové je, aby každý scenár v súbore bol vierohodný, vnútorne konzistentný a zároveň výrazne odlišný od ostatných. Len tak môže efektívne spochybňovať zaužívané myslenie a testovať rôzne stratégie.

ADAPTÁCIA NA PRÁCU S MLÁDEŽOU

- Udržujte to zvládnuteľné: Najmä pri práci s mládežou alebo v obmedzenom časovom rámci je vhodné zamerať sa na 3 až 4 scenáre, pretože je to menej náročné a zároveň ľahšie pochopiteľné.

- Zdôraznite kontrast: Zabezpečte, aby vyvinuté scenáre pôsobili skutočne odlišne, aby ste podnietili bohatšiu diskusiu o možnostiach a dôsledkoch.

- Používajte témy, s ktorými sa možno stotožniť: Scenáre založte na témach, ktoré sa priamo týkajú mladých ľudí (napr. 3 scenáre pre budúcnosť školy, 3 scenáre pre miestnu dopravu).

KEDY A PREČO UŽITOČNÉ PRE PRÁCU S MLÁDEŽOU:

- Jasnosť a komunikácia: Malý počet odlišných scenárov je jednoduchšie pochopiť, prediskutovať aj odovzdať ďalej, než širokú škálu rôznych možností.

- Strategické myslenie: Umožňuje skupinám efektívne testovať svoje nápady alebo plány v rôznych budúcich kontextoch (napríklad: „bude náš projekt fungovať aj v scenári A? a čo v scenári B?“).

- Rozhodovanie: Pomáha zdôrazniť kľúčové neistoty a potenciálne kompromisy porovnaním výsledkov v rôznych scenároch.
- Zameranie: Pomáha predchádzať tomu, aby sa foresight stal príliš všeobecným alebo abstraktným.

CROSS-IMPACT ANALYSIS: VZÁJOMNÉ SÚVISLOSTI

Cross-impact analysis (analýza krížového vplyvu) je metóda, ktorá skúma, ako sa rôzne trendy, udalosti alebo premenné navzájom ovplyvňujú v rámci systému. nezameriava sa na faktory izolovane, ale na ich vzájomné závislosti, teda ako zmena v jednej oblasti môže spustiť alebo spomaliť zmenu v inej.

Cross Impact Matrix

	Variable 1	Variable 2	Variable 3	Variable 4	Variable 5
Variable 1		+	+		-
Variable 2	-		-		+
Variable 3	-	+		+	
Variable 4	+	-			+
Variable 5	+	+	-	+	

+	Strong Positive
+	Positive
	Neutral
-	Negative
-	Strong Negative

Obrázok 12: Matrix krížového vplyvu Zdroj: Discover Your Solutions LLC. https://discoveryoursolutions.com/toolkit/cross_impact_matrix.html

AKO TO FUNGUJE:

1 Identifikujte kľúčové premenné: Vyberte súbor dôležitých trendov, udalostí alebo faktorov, ktoré sú relevantné pre danú tému (napríklad pri téme blahobytu mládeže: používanie sociálnych médií, prístup k zeleným plochám, stres v škole, dostupnosť služieb duševného zdravia). Zoznam udržujte zvládnuteľný, ideálne 5 až 10 faktorov.

3 Pri každej bunke v matici zvážte, ako by premenná v riadku mohla ovplyvniť premennú v stĺpci. Opýtajte sa: „Ak sa [riadková premenná] zvýši alebo vyskytne, zvyšuje, znižuje alebo nijako neovplyvňuje pravdepodobnosť [stĺpcovej premennej]?“ Hodnotenie môže byť kvalitatívne (napr. ++, +, 0, -, --) alebo kvantitatívne (odhad pravdepodobností).

2 Vytvorte maticu: Pripravte mriežku, v ktorej budú vybrané premenné uvedené v hornom riadku aj v ľavom stĺpci.

4 Analyzujte maticu: Hľadajte vzory v vyplnenej matici.

- Ktoré premenné majú najvýraznejšie/najsilnejšie pozitívne vplyvy (kľúčové faktory)?
- Ktoré premenné majú najviac prichádzajúcich šípok/sú silne ovplyvnené inými (kľúčové výsledky/ukazovatele)?
- Existujú spätné väzby (A ovplyvňuje B a B ovplyvňuje A)?
- Existujú neočakávané súvislosti?

5 Interpretácia a používanie poznatkov: Diskutujte o zisteniach. Ako nové pochopenie vzájomných prepojení mení pohľad na danú tému? Využite tieto poznatky na spresnenie scenárov (aby boli konzistentnejšie) alebo na identifikáciu strategických pákových bodov - ovplyvnenie kľúčového faktora môže mať výrazný dopad.

ADAPTÁCIA NA PRÁCU S MLÁDEŽOU

- Zachovajte kvalitatívny a vizuálny prístup: Sústredte sa na diskusiu o smere a povahe vplyvu (+/-) namiesto zložitých pravdepodobností. Prakticky môžete použiť lepiace papieriky na veľkej mriežke.
- Limitné premenné: Pracujte s malým počtom jasne definovaných premenných (5 – 7 je často zvládnuteľných pre skupinovú diskusiu).

- Zamerajte sa na relevantnosť: Vyberte premenné, ktoré priamo súvisia so skúsenosťami a obavami mladých ľudí.
- Použitie ako podnet na diskusiu: Samotný proces vyplnenia matice je často rovnako hodnotný ako výsledok, pretože podnecuje zmysluplnú diskusiu o príčinách a následkoch.

UŽITOČNOSŤ PRE PRÁCU S MLÁDEŽOU

- Systémové myslenie: Pomáha mladým ľuďom pochopiť, že problémy sú vzájomne prepojené a len zriedka majú jednoduché, izolované príčiny alebo riešenia.
- Spresnenie scenárov: Umožňuje otestovať vnútornú konzistenciu scenárov – podporujú sa trendy v rámci scenára navzájom logicky?

- Identifikácia pákových bodov: Ukazuje, ktoré faktory môžu mať najväčší vplyv, a naznačuje, kde by mohlo byť úsilie o zmenu najefektívnejšie.
- Hlbšie pochopenie: Ide nad rámec povrchnej diskusie a skúma základnú dynamiku systému.

PRE ZRHNUTIE...

Nie je nevyhnutné zvládnuť každú foresight metódu. Cieľom je vytvoriť si všestrannú sadu nástrojov a rozumieť, kedy použiť rôzne prístupy. Začlenením metód ako Delphi, wild cards a weak signals, horizon scanning, focused scenario sets a cross-impact analysis k základným technikám, môžete pre mladých ľudí vytvoriť bohatšie, prepracovanejšie a v konečnom dôsledku aj posilňujúce foresight aktivity. Tieto nástroje pomáhajú posunúť sa od jednoduchého predpovedania k hlbšiemu pochopeniu, tvorivému skúmaniu a proaktívnemu zapojeniu do budúcnosti, ktorú všetci spoluvytvárame.

2.11 PREHĽAD NAPRIEČ METÓDAMI

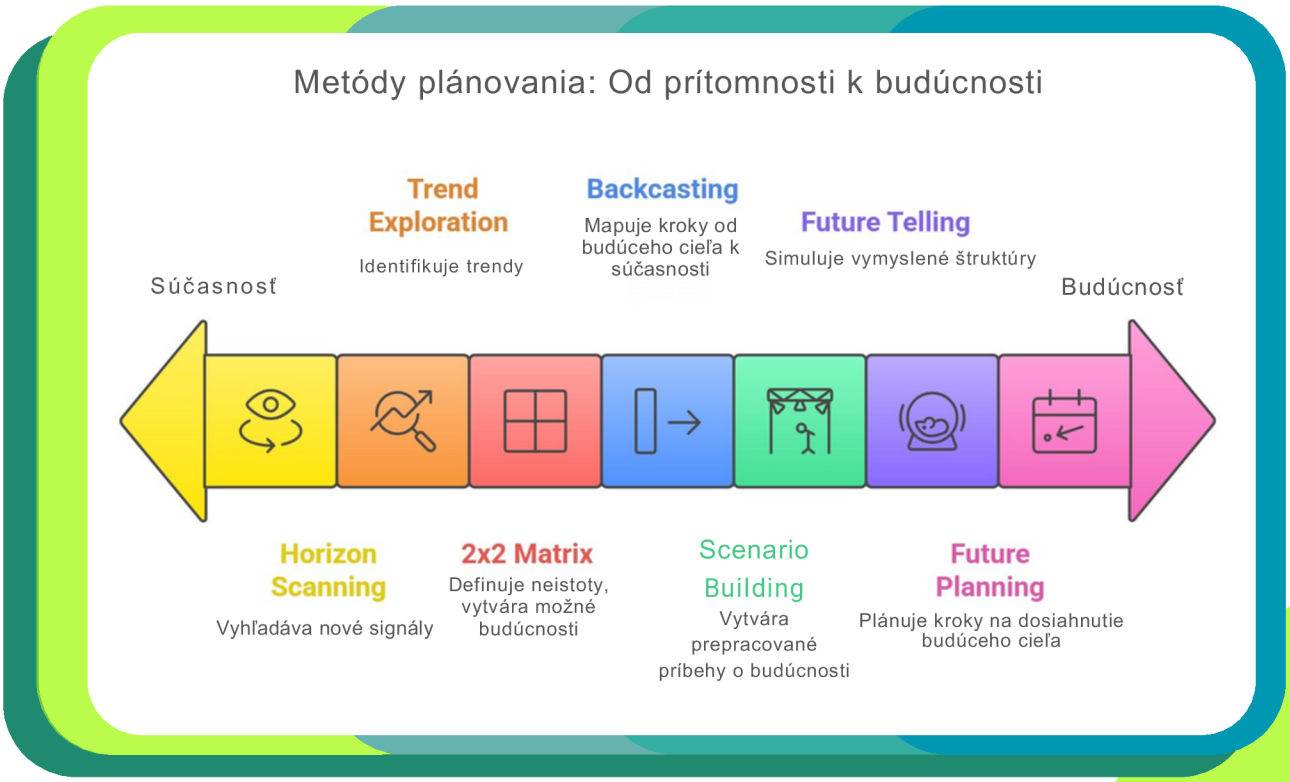
IV oblasti predvídania neexistuje univerzálny nástroj. Podobne ako pri práci s mládežou, aj tu si rôzne situácie vyžadujú rôzne prístupy. Niektoré metódy slúžia na odhalenie včasných zmien, iné nám pomáhajú predstaviť si odvážnu budúcnosť a ďalšie nás usmerňujú, ako konať dnes s ohľadom na zajtrajšok.

Keď sa pracovníci s mládežou naučia, kedy použiť ktorú metódu a ako ich kombinovať, môžu si vytvoriť bohatšie a prispôsobivejšie stratégie. Či už vediete hodinový workshop alebo navrhujete dlhodobý program, je kľúčové poznať svoje nástroje.

METHÓDA	NAJLEPŠIE PRE	SILNÉ STRÁNKY	LIMITY
TREND EXPLORATION	Pochopenie zmien v priebehu času	Buduje povedomie o silách formujúcich životy mladých ľudí	Bez syntézy môže to byť zahlcujúca
FUTURE TELLING	Bližšiu a reálnejšiu budúcnosť	Buduje empatiu a angažovanosť, zábavu pre mládež	Menej štruktúrované, môže chýbať analytická hĺbka
SCENARIO BUILDING	Skúmanie viacerých možných budúcností	Podporuje predstavivosť a systémové myslenie	Časovo náročné; môže vyžadovať moderačné zručnosti
BACKCASTING	Plánovanie spätne od požadovanej budúcnosti	Skvelé na stanovovanie cieľov a plánovanie	Na začiatok je potrebná jasná a spoločná vízia
FUTURE WHEELS	Mapovanie dôsledkov zmien	Pochopenie domino efektov	Môže sa rýchlo stať zložitým; vyžaduje syntézu
HORIZON SCANNING	Vývoj akčných stratégií	Praktické a vhodné pre mládež	Môže prehliadnuť hlbšie zmeny
2X2 MATRIX	Štruktúrovanie neistoty a stratégie	Zdokonaľuje strategické myslenie a rozhodovanie	Môže zjednodušiť zložité budúcnosti do dvoch dimenzií

KOMBINÁCIA METÓD PRE LEPŠÍ EFEKT

Predstavte si predvídavosť ako stavbu domu. Len s kladivom sa ďaleko nedostanete, budete potrebovať celú sadu náradia.

Tip pre profesionálov: Nemusíte to robiť všetko naraz. Používajte krátke „metódové šprinty“ vo viacerých stretnutiach.

PRAKTICKÉ VYUŽITIE V PRÁCI S MLÁDEŽOU A VZDELÁVANÍ

V texte nižšie nájdete niekoľko príkladov, ako môžno kombinovať rôzne metódy pri práci s mladými ľuďmi a tímami::

1 MLÁDEŽNÍCKE LABORATÓRIÁ BUDÚCNOSTI (IDEÁLNE PRE MLÁDEŽNÍCKE RADY A ŠKOLY)

Cieľ: Preskúmať budúcnosť miestneho vzdelávania a navrhnúť akčné plány.

Metódy:
horizon Scanning → trend exploration → scenario building → backcasting

Postup:

1. Mladí ľudia identifikujú zmeny vo vzdelávaní (napr. doučovatelia s umelou inteligenciou, školy na diaľku).
2. Preskúmajte trendy ako „gamifikácia učenia“ alebo „školy zamerané na duševné zdravie“.
3. Vytvorte 2 – 3 scenáre budúcej školy.
4. Vyberte si preferovanú budúcnosť a pomocou spätného plánovania (backcasting) navrhnite kroky na jej realizáciu.

2 DIVADLO ZAJTRAJŠKA (SKVELÉ PRE MLÁDEŽNÍCKE SKUPINY A TÁBORY)

Cieľ: Rozvíjať empatiu a predstavivosť prostredníctvom rozprávania príbehov.

Methódy
Scenario building → future telling

Postup:

1. Mladí ľudia vytvárajú budúce svety (napríklad mestá po klimatickej zmene).
2. Každá skupina si vyberie postavu a odohrá jeden deň z jej života.
3. Ostatní následne reflektujú, čo im pripadalo reálne, prekvapujúce alebo nádejné.

PRAKTICKÉ VYUŽITIE V PRÁCI S MLÁDEŽOU A VZDELÁVANÍ

V texte nižšie nájdete niekoľko príkladov, ako môžno kombinovať rôzne metódy pri práci s mladými ľuďmi a tímami:

3 STRATEGICKÉ PLÁNOVANIE PRE MLÁDEŽNICKÉ ORGANIZÁCIE

Cieľ:
Navrhnúť programy na nasledujúcich 5-10 rokov.

Metódy:
trend exploration → futures eheel → 2x2 matrix → future planning

Postup:

- Identifikujte hlavné faktory, ktoré formujú prácu s mládežou (napr. technológie, financovanie, well-being).
- Použite metódu futures wheel na preskúmanie možných dôsledkov.
- Vytvorte 2x2 matrix na preskúmanie stratégií v rôznych budúcnostiach.
- Vypracujte plány, ktoré budú flexibilné vo všetkých štyroch scenároch.

4 KRÁTKE FORESIGHT STRETNUTIA (rýchle workshopy pre tímy alebo mládež)

Cieľ:
Podporiť myslenie o budúcnosti v krátkych formátoch.

Metódy:
Vyberte si jeden alebo dva nástroje, napríklad trend cards v kombinácii s backcastingom, alebo horizon scanning s future telling

Postup:

- Venujte 30 až 60 minút preskúmaniu jednej konkrétnej budúcej výzvy
- Na záver formulujte krátky akčný krok alebo hlavný postreh.

PREČO JE MEDZIMETODOLÓGIA DÔLEŽITÁ V PRÁCI S MLÁDEŽOU?

Prepojenie metód predvídania umožňuje pracovníkom s mládežou:

Flexibilita prispôsobenia sa skupine, času a téme.

Hĺbka prejsť od dát k predstavivosti a konať.

Empowermen, pretože mladí ľudia sa stávajú tvorcami, nielen prijímateľmi budúcnosti.

Zapojenie rôznych nástrojov, ktoré sa spájajú s rôznym typom učenia

Transformuje predvídavosť na niečo participatívne, strategické a nádejné.

OTÁZKY NA ZAMYSLENIE PRE MLÁDEŽNÍCKYCH PRACOVNÍKOV

1 AKÝ SPÔSOB SKÚMANIA BUDÚCNOSTI BUDE NAJLEPŠIE ZODPOVEDAŤ ENERGII A ZÁUJMOM MOJEJ SKUPINY?

2 KDE POTREBUJEM VIAC ŠTRUKTÚRY (PLÁNOVANIE) A KDE VIAC KREATIVITY (PREDSTAVIVOSŤ)?

3 AKO BY SOM MOHOL V ĎALŠOM OBDOBÍ VYSKÚŠAŤ NOVÚ KOMBINÁCIU METÓD?

Bibliografia

Better Evaluation. (n.d.). Foresight evaluation. https://www.betterevaluation.org/methods-approaches/themes/foresight-evaluation

Carleton, T., Cockayne, W., & Tahvanainen, A. (2013). Playbook for strategic foresight and innovation. Stanford University. https://web.stanford.edu/group/archaeolog/cgi-bin/archaeolog/wp-content/uploads/2020/05/Playbook-for-Strategic-Foresight-and-Innovation-US-Stanford.pdf

ETF Open Space. (n.d.). Foresight - examples. European Training Foundation. https://openspace.etf.europa.eu/content/foresight-examples

European Commission. (2022). Science for policy: Strategic foresight primer. Publications Office of the European Union. https://ec.europa.eu/research/participants/documents/downloadPublic?documentIds=080166e5ae40bc16&appId=PPGMS

European Commission. (n.d.). Horizon scanning. Knowledge4Policy. https://knowledge4policy.ec.europa.eu/foresight/topic/horizon-scanning_en

European Commission. (2024). 2024 Strategic Foresight Report: Sustainability and people's wellbeing at the heart of Europe's Open Strategic Autonomy. Brussels: European Commissionhttps://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategic-foresight_en

European Trade Union Institute. (2014). Scenario building manual: A toolkit for trade unions. https://www.etui.org/sites/default/files/2014_Scenario_Building_DEF.pdf

Bibliografia

Foresight Culture. (n.d.). Cross impact analysis: A primer. https://foresightculture.com/cross-impact-analysis-a-primer
Futures Platform. (n.d.). How to do horizon scanning: A step-by-step guide. https://www.futuresplatform.com/blog/how-to-horizon-scanning-guideline
Glenn, J. C. (2021). The futures wheel. In Futures research methodology—Version 3.0. The Millennium Project. https://www.researchgate.net/publication/349335014
Gordon, T. J. (2009). The Delphi method. In J. C. Glenn & T. J. Gordon (Eds.), Futures research methodology - Version 3.0. The Millennium Project.
Hiltunen, E. (2010). Weak signals in organizational futures learning. Futures, 42(1), 38-45.
International Civil Society Centre. (2024). Toolkit for tomorrow: Anticipating civil society futures. https://solidarityaction.network/wp-content/uploads/Toolkit-for-tomorrow-Anticipating-civil-society-futures.pdf
JRC - Joint Research Centre. (2020). Transforming the Future: Anticipation in the 21st Century. Luxembourg: Publications Office of the European Union.https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC123071
Keller, V. (2013, March 13). Backcasting to the future. World Economic Forum. https://www.weforum.org/stories/2013/03/backcasting-to-the-future/:contentReference[oaicite:3]{index=3}
Linstone, H. A., & Turoff, M. (Eds.). (1975/2002). The Delphi method: Techniques and applications. Addison-Wesley. https://www.foresight.pl/assets/downloads/publications/Turoff_Linstone.pdf
Matos, S., Ferreira, Â., & Menezes, I. (2024). Backcasting for youths: An education for sustainable development tool in the Azores. Sustainability, 16(3), 11088. https://doi.org/10.3390/su162011088

Bibliografia

Mendonça, S., Pina e Cunha, M., Kaivo-oja, J., & Ruff, F. (n.d.). Wild cards, weak signals and organizational improvisation. CORE. https://core.ac.uk/download/pdf/303768127.pdf

Mercier, D. (2019). Scenarios: Tools for coping with complexity and future uncertainty? In P. Zittoun, F. Fischer, & N. K. Zahariadis (Eds.), The politics of policy formulation. Policy Press. https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/24773/1006991.pdf

OpenFutures. (n.d.). Scenario. https://www.openfutures.org/scenario-method

OECD. (2022). First Lessons from Government Evaluations of COVID-19 Responses: A Synthesis. Paris: OECD Publishing.

Polytechnique Insights. (2021). Case Study: How Shell anticipated the 1973 oil crisis.https://www.polytechnique-insights.com/en/columns/society/case-study-how-shell-anticipated-the-1973-oil-crisis/

Quist, J., & Vergragt, P. J. (2006). Past and future of backcasting: The shift to stakeholder participation and a proposal for a methodological framework. Futures, 38(9), 1027-1045. https://doi.org/10.1016/j.futures.2006.02.010

Rhydderch, A. (2017, June). Scenario building: The 2x2 matrix technique. School of International Futures. https://soif.org.uk/scenario-building-2x2-matrix-technique/

Robinson, J. B. (2003). Future subjunctive: Backcasting as social learning. Futures, 35(8), 839-856. https://doi.org/10.1016/S0016-3287(03)00039-9

SAP Insights. (2024, September 25). Thinking long and wide: The value of horizon scanning. https://www.sap.com/mena/insights/viewpoints/thinking-long-and-wide-horizon-scanning.html

Bibliografia

Saritas, O., & Aylen, J. (2010). Qualitative cross-impact analysis with time consideration. Technological Forecasting and Social Change, 77(7), 1035-1050.

Systems Innovation. (2019). What is horizon scanning? [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=lteFoa39JoA

UN Global Pulse. (n.d.). 2x2 matrix: Scenario building. https://foresight.unglobalpulse.net/blog/tools/2x2-matrix-scenario-building/

UNDP. (2018). Foresight manual: Empowered futures for the 2030 agenda. United Nations Development Programme. https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/UNDP_ForesightManual_2018.pdf

UNICEF Innocenti. (2023). Our future pledge: A toolkit by young foresight practitioners for young changemakers. UNICEF Office of Research - Innocenti. https://www.unicef.org/innocenti/media/716/file/UNICEF-Innocenti-YFF-Our-Future-Pledge-toolkit-2023.pdf

UNICEF Innocenti. (2024). Young visionaries: Child rights youth foresight report. UNICEF Office of Research - Innocenti. https://www.unicef.org/innocenti/media/9721/file/UNICEF-Innocenti-Young-Visionaries-Report-2024.pdf

van Rij, V. (2006). Wild cards, black swans, jokers and rare events. Stiftung Wissenschaft und Politik.

Youth4Foresight Toolkit. (2024). INTPA Foresight Hub Network: Detectives of the Future. Capacity4Dev. https://capacity4dev.europa.eu

3 WORKSHOPY

Záverečná časť tejto príručky sa venuje kreatívnym workshopom - praktickým aktivitám, ktoré prenášajú metódy predvídania do praxe v práci s mládežou. Tieto workshopy, navrhnuté tímom pracovníkov s mládežou z celej Európy, vedú mladých ľudí k skúmaniu možných podôb budúcnosti a zároveň u nich posilňujú zručnosti ako kritické myslenie, spoluprácu a kreativitu.

Každú aktivitu je možné prispôsobiť pre skupiny rôznej veľkosti, s rôznou úrovňou skúseností a pre rozličné kontexty. Nezáleží na tom, či pracujete v triede, komunitnom centre alebo v neformálnom prostredí, tieto nástroje môžete upraviť presne podľa potrieb vašej skupiny a cieľov vášho stretnutia.

Na nasledujúcich stranách nájdete výber pripravených workshopov, ktoré prepájajú teóriu s praxou a umožňujú zmysluplnú a pútavú prácu s mladými ľuďmi.

WORKSHOP Č. 1: TREND MAPPING/TREND EXPLORATION

Prehľad:

Tento workshop priblíži mladým ľuďom skúmanie trendov. Naučia sa rozpoznávať prvé signály zmien a mapovať, ako sa môžu rôzne trendy navzájom ovplyvňovať a formovať ich budúci svet. Účastníci budú spoločne identifikovať nastupujúce trendy, znázorňovať si ich vzájomné prepojenia a uvažovať o tom, ako by mohli ovplyvniť mladých ľudí a ich komunity.

Ciele

- Zvýšiť povedomie o sociálnych, technologických, environmentálnych, ekonomických a politických trendoch.
- Naučiť účastníkov, ako rozpoznávať „signály zmien“.
- Podporiť kritické myslenie o tom, ako sa trendy vzájomne ovplyvňujú a vyvíjajú.
- Vytvoriť mapu trendov, ktorá prepája kľúčové sily formujúce budúcnosť mladých ľudí.

Dĺžka:

90 minút (s úpravami sa dá skrátiť na 60 min.)

Potrebné materiály:

- Vopred pripravené kartičky s trendmi (alebo prázdne kartičky, ak budú trendy vytvárať mladí ľudia).
- Prázdne hárky na mapovanie trendov alebo flipchartový papier.
- Farebné fixky a perá.
- Samolepiace papieriky.
- Lepiaca páska alebo magnety (v prípade použitia tabule).
- Ukážkové mapy trendov (voliteľné, pre inšpiráciu).

Doplňujúce informácie:

- Čo sú to „trendy“?
- Sú to vzorce zmien, ktoré sa objavujú postupne a skladajú sa z mnohých menších signálov (napríklad nové správanie, inovácie či udalosti).
- Čo sú to „signály“?
- Signál je malý náznak alebo konkrétny príklad, že sa niečo nové začína diať – napríklad nová aplikácia pre mladých, virálny protest alebo zmena v móde.

Téma: Budúcnosť vzdelávania

Signály:
Nárast tútorov s umelou inteligenciou, TikTok študijné hacky, hybridné modely online a offline vzdelávania.

Trendy:
„Gamifikácia vzdelávania“, „prioritizácia duševného zdravia“, „mikrokvalifikácie nahrádzajúce tituly“.

PLÁN WORKSHOPU

ČAS	AKTIVITA	POPIS
0 – 10 MINÚT	Privítanie a vysvetlenie	Vysvetlite ciele workshopu a predstavte koncepty trendov a signálov.
10-20 MINÚT	Príklady trendov a signálov	Uveďte 2 – 3 aktuálne príklady a požiadajte účastníkov o ich postrehy.
20-30 MINÚT	Skupinový brainstorming: Hľadanie signálov	V malých skupinách spoločne preberte “Signs of New” alebo zmeny, ktoré si všimnú okolo seba.
30 – 50 MINÚT	Budovanie trendov	Skupiny premieňajú súvisiace signály na väčšie trendové vyhlásenia.
50 – 70 MINÚT	Mapovanie trendov	Skupiny vizuálne mapujú svoje trendy: Ako sú prepojené? Čo čo ovplyvňuje?
70 – 80 MINÚT	Skupinová prechádzka galériou	Skupiny si navzájom vymieňajú mapy trendov a vysvetľujú kľúčové poznatky.
80 – 90 MINÚT	Reflexia a záverečná diskusia	Diskutujte: Aké trendy sú dnes pre mládež najdôležitejšie? Aké prekvapenia sa objavili?

TIPY PRE FACILITÁTOROV:

- Používajte relevantné príklady: Zamerajte sa na témy blízke mladým ľuďom, ako sú šport, aktivizmus v oblasti udržateľnosti či trendy v duševnom zdraví.
- Podnecujte skúmanie naprieč kategóriami: Pripomeňte účastníkom, že trendy sa netýkajú len technológií. Je dôležité zahrnúť aj kultúru, životné prostredie, spoločnosť a politiku.
- Hľadajte prepojenia: Kladťe otázky, ktoré podnietia diskusiu o vzájomnom pôsobení trendov, napríklad: „Ako by tento trend mohol zosilniť alebo naopak oslabiť iný?“

- Pracujte s neistotou: Pripomínajte, že trendy sú len možnosti, nie presné predpovede.
- Využite farebné kódovanie: Navrhnite účastníkom, aby si jednotlivé kategórie trendov odlíšili rôznymi farbami (napríklad sociálne trendy modrou, technologické zelenou).
- Buďte flexibilní: Ak v skup.ine klesá energia, prejdite na rýchly brainstorming alebo vytvorte niekoľko menších „mini máp“ namiesto jednej veľkej.

WORKSHOP Č. 2:
FUTURE TELLING

Prehľad:

Tento workshop zoznámi účastníkov s metódou Future Telling – kreatívnym nástrojom predvídania, pri ktorom si zahrajú scénku z možnej budúcnosti. Mladí ľudia tak o zmene nebudú iba hovoriť, ale prostredníctvom príbehov a hrania rolí sa priamo ponoria do budúcich svetov, aby v nich preskúmali možné výzvy, príležitosti a emócie.

Potrebné materiály:

- Prázdny papier alebo šablóny na príbehy
- Fixky a perá
- Jednoduché rekvizity (klobúky, šatky, nápisy a pod.)
- Priestor na scénky pre menšie skupiny
- Časovač alebo stopky
- Zariadenie na nahrávanie (voliteľné)

Doplňujúce informácie:

- Čo je to „Future Telling“?
- Future Telling je metóda, pri ktorej sa zahrá príbeh odohrávajúci sa v budúcnosti. Vďaka divadlu a rozprávaniu tak ožívajú abstraktné koncepty, ako sú nové technológie, spoločenské zmeny či zmeny v životnom prostredí.
- Prečo to zahrať?
- Výskumy ukazujú, že ľudia lepšie pochopia nové myšlienky, keď ich môžu nielen počuť, ale aj vidieť a precítiť. Future Telling tak vytvára emocionálne prepojenie s možnými podobami budúcnosti.

Ciele:

- Posilniť predstavivosť, empatiu a myslenie o budúcnosti.
- Umožniť mladým zažiť a precítiť možné budúce scenáre.
- Podnietiť úvahy o tom, ako dnešné činy formujú zajtrajšok.
- Rozvíjať rozprávanie príbehov a spoluprácu.

Dĺžka:

- 90 minút (možno predĺžiť na 2 hodiny, ak sa chcete téme venovať do hĺbky).

Príkladový scenár:

- Téma: Budúcnosť komunikácie
- Scenár: Píše sa rok 2040 a ľudia komunikujú pomocou zariadení, ktoré premieňajú myšlienky na text. Všade prebiehajú debaty o súkromí.
- Postavy: Mladý aktivista, riaditeľ školy, právnik technologickej firmy, znepokojený rodič.
- (Poznámka: Lektori si môžu vytvoriť vlastný scenár a postavy na základe lokálnych problémov alebo aktuálnych tém, ktoré sa týkajú mladých ľudí, ako sú napríklad klimatické zmeny, zamestnanosť mladých alebo duševné zdravie.)

(Poznámka: Lektori si môžu scenár a postavy prispôsobiť podľa aktuálnych tém, ktoré rezonujú u mladých, ako napríklad klimatická kríza, zamestnanosť či duševné zdravie.)

PLÁN WORKSHOPU

ČAS	AKTIVITA	POPIS
0 – 10 MINÚT	Privítanie a vysvetlenie	Vysvetlite ciele a predstavte myšlienku rozprávania budúcnosti.
10-20 MINÚT	Rýchla rozcvička	Zábavná improvizačná hra na uvoľnenie (napr. „príbeh s jedným slovom“ alebo „zamrznuté obrázky“). **Jednoslovný príbeh: Účastníci sedia alebo stoja v kruhu a spoločne vytvárajú príbeh pridávaním jedného slova po druhom, pričom sa príbeh postupne nepredvídateľne rozvíja. Zamrznuté obrázky: Malé skupiny rýchlo pózujú ako sochy, aby vytvorili „zamrznutý obraz“, ktorý predstavuje scénu, myšlienku alebo emóciu – bez toho, aby hovorili.**
20-30 MINÚT	Brainstorming budúcich scenárov	V malých skupinách si vyberte tému (napr. Budúcnosť miest, Vzdelávanie, Identita) a predstavte si život o 15 – 20 rokov dopredu.
30 – 45 MINÚT	Vytvorte postavy a krátky príbeh	Skupiny vytvoria 2 – 4 postavy a krátky príbeh o situácii vo svojom budúcom svete.
45 – 65 MINÚT	Nacvičte si scénku	Skupiny naplánujú rýchly dialóg a v prípade potreby sa dohodnú na jednoduchých rekvizitách.
65 – 80 MINÚT	Predstavenia	Každá skupina predstaví svoju krátku scénku z rozprávania budúcnosti (približne 5 minút na osobu).
80 – 90 MINÚT	Reflexia a diskusia	Akú budúcnosť ste videli? Čo vás prekvapilo? Aký to bol pocit „žiť“ v tejto budúcnosti?

TIPY PRE FACILITÁTOROV:

- Nech je to hravé: podporujte humor, drámu a preháňanie. Oživuje to energiu a predstavivosť!
- Sústreďte sa na pocity a zážitky. Cieľom nie je podať dokonalý herecký výkon, ale preskúmať, aké by to v budúcnosti mohlo byť.
- Doprajte im tvorivú slobodu. Niektoré skupiny môžu vytvoriť sci-fi víziu, iné sa zasa môžu držať reality. Oba prístupy sú skvelé.
- Používajte jednoduché otázky na usmernenie, napríklad: „Aký je bežný deň vašej postavy?“ alebo „Akému problému čelí?“
- Podporte hanblivých účastníkov: Ponúknite im úlohy v zákulisí, napríklad rolu rozprávača alebo scénografa.
- Zdôrazňujte rozmanitosť: Povzbudzujte ich k predstavám o inkluzívnej, prístupnej a globálnej budúcnosti.

WORKSHOP Č. 3: THE FUTURE LAB

Prehľad:

Tento workshop vedie účastníkov k skúmaniu rôznych možných podôb budúcnosti, ktoré formujú spoločenské, environmentálne a technologické zmeny. Tým, že budú identifikovať nastupujúce trendy a vytvárať kreatívne scenáre, sa naučia, ako dnešné rozhodnutia ovplyvňujú svet zajtrajška.

Potrebné materiály (prezenčne):

- Veľký papier alebo flipcharty pre prácu v skupinách
- Fixky a perá na brainstorming a kreslenie
- Samolepiace papieriky na zoskupovanie nápadov
- Vytlačené šablóny scenárov (voliteľné)

Potrebné materiály (online workshop):

- Miro/Jamboard na skupinovú spoluprácu v reálnom čase a tvorbu scenárov.
- Google Slides alebo PowerPoint na skupinové prezentácie (na prezentovanie scenárov a akčných plánov).

Cieľ: Na konci workshopu účastníci:

- Pochopiť, ako sa tvoria scenáre a aké sú ich typy: exploratórne, normatívne a disruptívne.
-
- Identifikovať hybné sily zmeny (kľúčové faktory, ktoré formujú budúcnosť).
-
- Vytvoriť rôzne scenáre budúcnosti a zamyslieť sa nad ich možným vplyvom.

Dĺžka:

- Asi 120 minút

Scenár:

Predstavte si, že sa píše rok 2040. Vďaka platformám, ktoré spravujú mladí ľudia, sa zmenila podoba demokracie. Mladí môžu voliť online, navrhovať zákony a priamo ovplyvňovať celoštátnu politiku. Následne sa spýtajte: „Aké súčasné trendy a udalosti mohli viesť k takejto budúcnosti?“

TIPY PRE FACILITÁTOROV:

- Podporujte tvorivosť a otvorenú myseľ.
- Na podnietenie diskusie používajte otázky typu „Čo ak...?“.
- Dbajte na to, aby bol workshop interaktívny, a zapojte doň prácu v skupinách a prezentácie.

„Signs of New”:

- Začnite s aktuálnymi trendmi, ktoré súvisia s témami, ktorým sa chcete na workshope venovať. Poslúžia ako vodítko, ktoré účastníkom pomôže rozpoznať prvé signály budúcich trendov. Nižšie nájdete niekoľko príkladov, ktoré môžete použiť priamo alebo si ich prispôsobiť podľa témy vášho workshopu.
  - „Mladí ľudia sú čoraz častejšie volení do miestnych a národných funkcií, a tak ovplyvňujú politiku v oblasti klímy a vzdelávania.“
  - Digitálna demokracia - „Vznikajú online hlasovacie platformy spravované mladými, ktoré im umožňujú navrhovať zákony a hlasovať o nich.“
  - „Klimatické hnutia, na čele ktorých stoja mladí ľudia, presadzujú globálne zmeny v politike a udržateľnosť sa vďaka nim stáva pre vlády najvyššou prioritou.“
  - „Mladí aktivisti využívajú sociálne médiá na organizovanie celosvetových protestov, čím spochybňujú tradičné politické systémy.“

WORKSHOP PLAN

ČAS	AKTIVITA	POPIS
0-10 MIN	Úvod a icebreaker	Na úvod privítajte účastníkov a položte im otázku, ktorá naštartuje ich predstavivosť: „Čo by sa stalo, keby svet riadili mladí ľudia?“ Podporte hravú a otvorenú atmosféru.
10-30 MINÚT	Krok 1 – Identifikujte faktory zmeny	Lektor predstaví hybné sily zmeny (napr. klíma, technológie). Účastníci v malých skupinách brainstormujú trendy a zoskupujú podobné nápady na papieriky alebo v online nástrojoch.
30-50 MINÚT	Krok 2 – Vytvorenie scenára	Skupiny vytvoria 3 rôzne scenáre vychádzajúce z rovnakého bodu. Povzbuďte ich, aby sa zamysleli nad najlepším, najhorším a jedným úplne nečakaným, tzv. disruptívnym scenárom.
50-75 MINÚT	Krok 3 – Mapovanie scenárov	Tímy vizuálne znázornia svoje scenáre a vyznačia v nich kľúčové udalosti alebo zlomové body.
75-90 MINÚT	Krok 4 – Skupinové prezentácie	Každá skupina predstaví svoje 3 scenáre. Lektor sa zameriava na príčiny, dôsledky a prekvapivé momenty.
90-105 MINÚT	Krok 5 - Reflexia a diskusia	Spoločná diskusia: „Čo sme sa naučili? Čo by sme dnes zmenili, aby sme ovplyvnili budúcnosť?“
105-120 MINÚT	Zhrnutie	Záverečná reflexia: „Aký jeden krok môžeme urobiť už dnes pre budúcnosť, ktorú chceme?“

WORKSHOP NO. 4: SHAPING TOMORROW

Prehľad:

Tento workshop zoznámi mladých ľudí s plánovaním budúcnosti – procesom, ktorý premieňa vízie na konkrétne kroky. Účastníci si najprv preskúmajú rôzne scenáre, z ktorých si vyberú ten, ktorý by chceli dosiahnuť. Následne pomocou nástrojov ako Backcasting a Action Planning navrhnú konkrétne kroky, ktoré môžu podniknúť už dnes, aby sa k želanej budúcnosti priblížili. Workshop je zameraný na podporu kreativity, tímovej práce a stanovovania si reálnych cieľov.

Ciele: Na konci workshopu budú účastníci schopní:

- Pochopiť, čo je plánovanie budúcnosti a aký je rozdiel oproti prognózovaniu.
- Naučiť sa používať nástroje ako Backcasting a Action Pathway.
- Vytvoriť vizuálny akčný plán od želanej budúcnosti po súčasnosť.
- Zamyslieť sa nad vlastnou rolou pri formovaní budúcnosti.
-

Dĺžka:

- Asi 120 minút

Potrebné materiály (prezenčne):

- Vytlačené scenáre budúcnosti (môžete použiť priložený príklad alebo si vytvoriť vlastný na tému mládeže a demokracie).
- Veľké hárky papiera a fixky na prácu v skupinách a mapovanie akčných krokov.
- Samolepiace papieriky na brainstorming.
- Flipcharty alebo veľké plagáty na prezentáciu plánov do budúcnosti.

Potrebné materiály (online workshop):

- Miro alebo Jamboard (na spoločnú tvorbu scenárov a mapovanie akčných krokov).
- Google Slides (na skupinové prezentácie).
- Oddelené miestnosti (breakout rooms) na diskusie a plánovanie v malých skupinách.

Scenár:

Píše sa rok 2040. Mladí ľudia na celom svete zohrávajú kľúčovú úlohu pri tvorbe politiky – od vzdelávania až po klimatické zmeny – a to vďaka platformám, ktoré sami spravujú. Digitálna demokracia je bežnou súčasťou života a umožňuje im hlasovať o zákonoch a ovplyvňovať rozhodnutia vlád.
Vašou úlohou je obzrieť sa späť do súčasnosti a nájsť „signs of new“, ktoré mohli viesť k tejto premene.

TIPY PRE FACILITÁTOROV:

- Veďte diskusiu, neponúkajte hotové odpovede. Povzbudzujte ich, aby si riešenia našli sami.
- Podporujte odvážne vízie. Nechajte ich snívať vo veľkom a potom premýšľať, ako to dosiahnuť.
- Zamerajte sa na dnešok. Dôležité je, čo môžeme urobiť teraz, aby sme formovali budúcnosť.
- Ak sa zaseknú, pomôžte im otázkami:
  - „Aké zmeny sa dejú okolo nás?“
  - „Čo môžeme urobiť hneď teraz?“
  - „S kým môžeme spolupracovať?“

„Signs of New“:

- Vychádzajte z trendov, ktoré súvisia s témou vášho workshopu. Pomôžu účastníkom rozpoznať prvé signály budúcich zmien, na ktoré sa zameriate. Tu je niekoľko príkladov, ktoré môžete použiť alebo si ich prispôsobiť:
- „Hnutia za ochranu klímy vedené mládežou ovplyvňujú vládnu politiku.“
- "Vzostup vzdelávacích platforiem riadených umelou inteligenciou v školách."
- „Kampane na sociálnych sieťach čoraz viac formujú národnú politiku v oblasti duševného zdravia.“
- „Účasť mládeže na digitálnom hlasovaní v miestnych samosprávach rastie.“

PLÁN WORKSHOPU

ČAS	AKTIVITA	POPIS
0-15 MINÚT	Úvod a icebreaker	Na úvod sa účastníkov spýtajte na ich ideálnu budúcnosť o 10-20 rokov. Vysvetlite im, že ich úlohou bude pracovať spätne, aby zistili, ako ju dosiahnuť.
15-30 MINÚT	Krok 1 – Hľadanie indícií	Účastníci si prečítajú poskytnuté „znaky nového“ (nadpisy alebo scenáre). Opýtajte sa: „Čo vás zaujalo?“ „Čo by mohlo ovplyvniť tento trend v budúcnosti?“ „Vidíte známky tohto trendu vo vašej komunite alebo škole?“ „Zažili ste vy alebo niekto, koho poznáte, niečo podobné?“
30-75 MINÚT	Krok 2 – Od indícií k činom	V skupinách (3 – 5) účastníci skúmajú trendy a začnú identifikovať opatrenia. Začnite otázkou: „Aké zmeny sa už dnes dejú a ktoré poukazujú na túto budúcnosť?“ Potom ich veďte k činom otázkou: „Čo sa musí stať vo vašej škole, komunite alebo krajine, aby sa táto budúcnosť stala skutočnosťou?“ „Aké míľniky by sme mali dosiahnuť do roku 2025 alebo 2030?“
75-95 MINÚT	Krok 3 – Skupinové prezentácie	Skupiny sa podelia o svoje akčné plány a víziu so všetkými. Opýtajte sa: „Aký je najdôležitejší krok, ktorý treba práve teraz podniknúť?“ „Kto by sa mal do tohto procesu zapojiť?“
95-110 MINÚT	Krok 4 – Reflexia a diskusia	Veľká skupinová diskusia o získaných poznatkoch. Opýtajte sa: „Čo vás prekvapilo na procese plánovania?“ „Čo môžeme začať robiť už dnes, aby sme podporili túto budúcnosť?“
110-120 MINÚT	Zhrnutie	Poďakujte účastníkom. Nech každá skupina uvedie jedno kľúčové ponaučenie. Povedzte: „Práve ste si naplánovali budúcnosť – teraz choďte von a konajte podľa toho!“

WORKSHOP Č. 5 : BACKCASTING (SPÄTNÉ PLÁNOVANIE BUDÚCNOSTI)

Prehľad:

Tento workshop predstaví mladým ľuďom účinnú metódu predvídania, známu ako Backcasting. Namiesto klasickej otázky „Čo sa stane?“ sa zameriava na inú: „Akú budúcnosť chceme a ako ju môžeme vybudovať?“. Účastníci si najprv predstavia ideálnu budúcnosť a potom postupujú spätne, aby identifikovali kľúčové míľniky a kroky, ktoré sú potrebné na jej dosiahnutie.

Cieľová skupina:

Mladí ľudiaí vo veku 14 – 30 rokov. Workshop je ideálny pre mládežnícke organizácie, školské skupiny, mládežnícke rady alebo tematické stretnutia zamerané na klímu, inklúziu, vzdelávanie a podobne.

Materiály:

- Veľký papier alebo flipcharty
- Samolepiace papieriky alebo kartičky
- Perá, fixky a lepiaca páska
- Voliteľné: vytlačené otázky alebo kartičky so scenármi
- Online verzia: Miro, Jamboard alebo Google Slides

Ciele:

- Pomôcť mladým ľuďom myslieť nad rámec krátkodobého riešenia problémov.
- Posilniť systémové myslenie, kreativitu a schopnosť samostatne konať.
- Podporiť plánovanie založené na hodnotách a tvorbu dlhodobých vízií.
- Povzbudiť spoluprácu a občiansku predstavivosť.

Dĺžka:

- 90 až 120 minút.

PLÁN WORKSHOPU

ČAS	AKTIVITA	POPIS
0 – 15 MINÚT	Uvítanie a rozcvička	Spýtajte sa: „Čo by ste zmenili na svete do roku 2040?“ Potom predstavte Backcasting ako metódu, ktorá nepredpovedá, ale navrhuje budúcnosť tým, že postupuje spätne.
15-30 MINÚT	Krok 1: Vízia budúcnosti	V skupinách si predstavte a detailne opíšte ideálnu budúcnosť v roku 2040 na danú tému. Pomôžte si kresbami, príbehmi alebo otázkami ako: „Ako to vyzerá? Kto z toho má prospech?“.
30 – 50 MINÚT	Krok 2: Identifikujte kľúčové míľniky	Postupujte spätne od vízie a pýtajte sa: „Čo sa muselo stať, aby táto budúcnosť vznikla?“ Identifikujte 3-5 kľúčových zlomov a umiestnite ich na časovú os.
50 – 70 MINÚT	Krok 3: Vytvorenie plánu	Teraz doplňte časovú os o konkrétne kroky, ktoré viedli k jednotlivým míľnikom. Zvážte, aké kampane, technológie, zmeny v myslení či prekonané prekážky boli na tejto ceste dôležité.
70 – 90 MINÚT	Krok 4: Plánovanie akcie	Každá skupina nech identifikuje 2-3 malé, ale strategické kroky, ktoré môžu urobiť hneď teraz. Následne si vyberú jeden, ktorému sa chcú venovať alebo ho presadzovať.

PLÁN WORKSHOPU

ČAS	AKTIVITA	POPIS
90 – 110 MINÚT	Krok 5: Zdieľanie a reflexia v skupine	Skupiny predstavia svoje vízie a plány. Nasleduje spoločná reflexia s otázkami ako: „Čo ste sa naučili? Čo vás prekvapilo? Ako to zmenilo váš pohľad na budúcnosť?“. Hľadajte spoločné vzory v ich nápadoch.
90 – 110 MINÚT	Zhrnutie a inšpirácia	Na záver sa všetkým poďakujte a požiadajte ich, aby jedným slovom opísali, ako sa cítia (napr. „posilnený“, „plný nádeje“). Pripomeňte im, že sú tvorcami budúcnosti a na ich predstavách záleží. Voliteľne si môžete výsledky odfotiť alebo uložiť v digitálnej podobe.

TIPY PRE FACILITÁTOROV:

- **Buďte flexibilní:** Každá skupina je iná. Niektoré potrebujú viac času, zatiaľ čo iné sa do tvorby vízií pustia takmer okamžite. Vždy sa snažte prispôsobiť aktuálnej dynamike a atmosfére v miestnosti.
- **Podporujte predstavivosť:** Pripomínajte, že budúcnosť nie je vopred daná. Povzbudzujte ich, aby mysleli vo veľkom a nenechali sa obmedzovať súčasným stavom.
- Poskytnite vizuálnu oporu: Vytvorte na tabuli časovú os alebo použite šablóny, ktoré účastníkom pomôžu usporiadať si nápady.
- Hľadajte rovnováhu: Pripomeňte im, že hoci nie každá vízia je ľahko dosiahnuteľná, každý pokrok začína jasným zámerom a spoločným úsilím.
- Oceňte každý nápad: Zdôraznite, že neexistuje „správna“ vízia, a vyzdvihnite kreativitu a jedinečný pohľad každej skupiny

VOLITEĽNÉ VARIÁCIE

- Použite inšpiračné kartičky: Ak sa diskusia zasekne, ponúknite príklady vízií (napr. „Svet, kde volí každý mladý človek“).
- Zamerajte sa na tému: Workshop môžete prispôsobiť konkrétnej oblasti, ako je klimatická spravodlivosť, duševné zdravie či digitálne práva.
- Sledujte pokrok: Po niekoľkých mesiacoch sa k plánom vráťte a zhodnoťte, čo sa podarilo dosiahnuť.

- Pravidelne sa vracajte k plánom: Po niekoľkých mesiacoch zhodnoťte, aký pokrok sa vám podarilo dosiahnuť pri navrhovaných krokoch.

WORKSHOP Č. 6: FUTURES WHEEL

Prehľad

Tento workshop predstaví mladým ľuďom metódu Futures Wheel. Je to kreatívny nástroj, ktorý im pomôže preskúmať, aké všetky dôsledky môže mať jedna konkrétna zmena. Účastníci začnú s jedným centrálnym trendom alebo udalosťou a postupne odhaľujú jeho priame, nepriame a dlhodobé dopady. Ide o jednoduchý a vizuálny spôsob, ako pochopiť, že v spoločnosti je všetko navzájom prepojené.

Cieľová skupina:

- Mladí ľudia (13-30) a lektori, ktorí sa zaujímajú o témy ako občianska angažovanosť, klíma, digitálna budúcnosť či inovácie.

Potrebné materiály:

- Veľký papier alebo flipcharty
- Samolepiace papieriky alebo farebné kartičky
- Fixky alebo perá v niekoľkých farbách
- Voliteľné: vytlačené podnety, scenáre alebo články o aktuálnom dianí
- Online verzia: Miro, Jamboard alebo Google Slides na digitálnu spoluprácu

Ciele:

- Podporiť systémové myslenie a vnímanie súvislostí.
- Viesť mladých k zamysleniu nad dlhodobými dôsledkami dnešných trendov a rozhodnutí.
- Zvýšiť povedomie o zamýšľaných aj nezamýšľaných dôsledkoch.
- Podporiť spoluprácu pri predvídaní budúcnosti a viesť k etickej reflexii.

Dĺžka:

- 60 – 90 minút (dĺžku je možné upraviť podľa časových možností a požadovanej hĺbky diskusie).

PLÁN WORKSHOPU

ČAS	AKTIVITA	POPIS
0 – 10 MINÚT	Privítanie a predstavenie konceptu	Na úvod sa spýtajte, aká súčasná zmena môže ovplyvniť našu budúcnosť. Potom predstavte Futures Wheel ako nástroj na skúmanie možností, nie na predpovedanie.
10-20 MINÚT	Krok 1: Vyberte si centrálnu zmenu	Vyberte si jednu udalosť alebo trend (napr. „AI nahrádza školské úlohy“) a napíšte ho do stredu kolesa.
20 – 35 MINÚT	Krok 2: Mapovanie vplyvov prvého rádu	Brainstormujte priame dôsledky zmeny v rôznych oblastiach (sociálnej, ekonomickej, osobnej) a pripojte ich k centru. V tejto fáze nápady nefiltrujte.ro.
35 – 50 MINÚT	Krok 3: Mapovanie vplyvov druhého rádu	Teraz sa zamerajte na dôsledky druhej úrovne a pýtajte sa: „Čo sa stane ďalej?“. Ku každému priamemu dôsledku pridajte tie nepriame. Snažte sa myslieť aj na menej zjavné a nezamýšľané dopady.
50 – 65 MINÚT	Krok 4 (voliteľné): vplyvy tretieho rádu	Ak vám to čas dovolí, preskúmajte niektoré dôsledky hlbšie. Otázka „Čo by sa mohlo stať ďalej?“ často odhalí dlhodobé kultúrne či spoločenské zmeny.
65 – 80 MINÚT	Krok 5: Analyzujte a reflektujte	Pozrite sa na celé koleso a diskutujte o tom, čo vás prekvapilo. Rozlíšte pozitívne, negatívne a neisté dôsledky a zvážte, ktoré si vyžadujú reakciu. Na zvýraznenie môžete použiť farby alebo symboly.
80 – 90 MINÚT	Zhrnutie	Každý nech sa podelí o jeden kľúčový postreh a spoločne zhodnoťte, ako vizualizácia dôsledkov zmenila váš pohľad. Na záver im pripomeňte, že dnešné zmeny vytvárajú dominový efekt, ktorý majú vo svojich rukách.

TIPY PRE FACILITÁTOROV:

- Dbajte na vizuálnu stránku: Používajte veľký papier alebo zdieľanú obrazovku, aby boli všetky nadväznosti a dôsledky dobre viditeľné.
- Podporujte rozmanitosť myslenia: Buďte otvorení všetkým nápadom, aj tým, ktoré sa na prvý pohľad zdajú uletené. Práve v diskusii sa často ukáže skutočná zložitosť témy.
- Veďte ich k systémovému mysleniu: Pomôžte im premýšľať nad rámec zjavného otázkami ako: „Koho ďalšieho to ovplyvní? Aké reťazové reakcie to môže spustiť?“
- Hľadajte rovnováhu medzi šírkou a hĺbkou: Ak je záber skupiny príliš široký, pomôžte im zamerať sa. Ak je naopak príliš úzky, povzbuďte ich, aby išli viac do hĺbky.

VOLITEĽNÉ VARIÁCIE

- Pracujte s rôznymi témami: Každá skupina môže skúmať inú oblasť (napr. klimatickú politiku, digitálne technológie, sociálne hnutia).
- Porovnávajte výsledky: Nechajte dve skupiny pracovať s odlišnými východiskami a na záver porovnajte ich vízie budúcnosti.
- Plánujte ďalšie kroky: Na záver si účastníci môžu vybrať jeden z odhalených dôsledkov a spoločne premyslieť, ako naň reagovať alebo ho pozitívne ovplyvniť.

WORKSHOP Č. 7: DETECTIVES OF THE FUTURE (MLÁDEŽ A DEMOKRACIA)

Prehľad:

V tejto pútavej aktivite sa mladí ľudia stávajú „detektívmi budúcnosti“. Pomocou skutočných titulkov z médií ako Signs of New analyzujú súčasné dianie, aby odhalili budúce trendy v oblasti demokracie a participácie mládeže. Na záver sa zamýšľajú, aké kroky môžu podniknúť už dnes.

Cieľová skupina:

- Mladí ľudia (15 – 30 rokov), pracovníci s mládežou, učitelia a ktokoľvek, koho zaujíma téma mládeže a demokracie.

Materiály:

- **Prezenčne:** 20 – 30 vytlačených titulkov, papier, perá, fixky, lepiace papieriky, stoly a stoličky.
- **Online:** Digitálna tabuľa (napr. Miro, Jamboard, Google Slides) s vopred nahranými titulkami a možnosťou vytvorenia virtuálnych miestností (breakout rooms).

Ciele:

- Podnecovať ku kritickému uvažovaniu o zmenách.
- Prakticky si vyskúšať identifikáciu trendov a tvorbu scenárov.
- Zdôrazniť, aký dôležitý je hlas mládeže pri formovaní demokracie.

Dĺžka:

- 2 hodiny (dĺžku je však možné prispôsobiť).

Scenár:

Predstavte si, že je rok 2040. V celej Európe sa úspešne ujala demokratická platforma vedená mládežou. Umožňuje im voliť, navrhovať zákony a financovať lokálne iniciatívy.
Úlohou účastníkov je obzrieť sa späť do súčasnosti a hľadať prvé stopy a signály, ktoré k tejto pozitívnej zmene viedli.

(Môžete si tiež vytvoriť vlastný scenár.)

TIPY PRE FACILITÁTOROV:

- Nemusí to byť dokonalé. Jednoducho veďte skupinu krok za krokom.
- Nechajte objavovanie na účastníkoch – neexistujú správne ani nesprávne odpovede.
- Podporujte zábavu, predstavivosť a zvedavosť.
- Ak sa diskusia zasekne, položte jednoduché otázky, napríklad:
- „Čo sa mení v tomto titulku?“
- „Prečo sa to deje práve teraz?“
- „Ako by to mohlo ovplyvniť mladých ľudí?“

Signs of New:

Sú to krátke, reálne titulky alebo úryvky, ktoré zachytávajú nastupujúce zmeny v spoločnosti. Slúžia ako stopy, ktoré podnecujú zvedavosť a pomáhajú účastníkom predstaviť si, ako by mohla vyzerať budúcnosť.

Napríklad titulok ako „Hviezdy TikToku motivujú mladých k účasti na voľbách“ alebo „V Nemecku vstupuje do miestnych zastupiteľstiev čoraz viac tínedžerov“ môže odštartovať diskusiu o tom, ako sa mení angažovanosť mladých ľudí vo verejnom živote.

PLÁN WORKSHOPU

ČAS	AKTIVITA	POPIS
0 – 15 MINÚT	Úvod a icebreaker	Privítajte účastníkov a položte im otázku: „Keby krajinu riadili mladí, čo by sa zmenilo ako prvé?“ Následne im vysvetlite ich detektívnu úlohu.
15-30 MINÚT	Krok 1 – Čítanie indícií	Každý si vyberie 2 – 3 titulky, ktoré ho zaujali. Následne sa opýtajte: „Čo vás na nich prekvapilo alebo sa vám zdá dôležité?“
30 – 50 MINÚT	Krok 2 – Diskusia v skupinách	V skupinách po 3 – 5 účastníkov hľadajú spoločné vzorce. Opýtajte sa ich: „Aké témy sa vám opakujú?“
50 – 75 MINÚT	Krok 3 – Zoskupenie hodnôt	Zoskupte titulky do 2-3 trendov. Dajte im kreatívne názvy (napr. „Politika na TikToku“).
75 – 95 MINÚT	Krok 4 – Zdieľajte so všetkými	Skupiny prezentujú svoje trendy a diskutujú o ich význame pre demokraciu. Opýtajte sa: „Čo to znamená pre participáciu mládeže?“
95 – 110 MINÚT	Krok 5 – Reflexia	Záverečná diskusia: „Čo vás prekvapilo? A čo môžeme urobiť pre podporu participácie mládeže už dnes?“
110 – 120 MINÚT	Zhrnutie	Poďakujte sa a požiadajte každú skupinu o jeden kľúčový postreh. Na záver ich povzbuďte: „Ste detektívi budúcnosti. Hľadajte stopy aj naďalej!“

WORKSHOP NO. 8:
2X2 MATRIX

Prehľad:

Ide o dynamickú a kreatívnu aktivitu, v ktorej mladí ľudia navrhujú alternatívne budúcnosti. Vytvoria štyri odlišné scenáre, ktoré vychádzajú z dvoch kľúčových faktorov s nepredvídateľným vývojom.

Cieľová skupina:

- Cieľová skupina: Mladí ľudia (15 – 30 rokov), pracovníci s mládežou, učitelia, aktivisti a ktokoľvek, koho zaujíma budúcnosť a téma mládeže a demokracie.

Materiály:

- **Prezenčne:** Papier formátu A4 (biely a farebný), perá, fixky, papierová lepiaca páska (alebo špagát).
- **Online:** Digitálna tabuľa (napr. Miro, Google Slides) s vopred pripravenou šablónou matice.

Ciele

- Rozvíjať myslenie v scenároch, preskúmať rôzne alternatívne budúcnosti a získať tak nový pohľad na súčasnú situáciu a jej skryté možnosti.

Dĺžka

- 2 hodiny (avšak dĺžku možno prispôsobiť)

Definície:

- **Drivers of Change** sú kľúčové sily a trendy, ktoré formujú budúcnosť tým, že ovplyvňujú vývoj a transformáciu systémov v čase.
- **Scenáre** nie sú predpovede, ale premyslené príbehy o tom, ako by mohla vyzerať budúcnosť. Ich cieľom je pomôcť (najmä) mladým ľuďom lepšie sa zorientovať v neistote, predstaviť si možné zmeny a vďaka tomu prijímať premyslenejšie rozhodnutia už dnes.

PLÁN WORKSHOPU

ČAS	AKTIVITA	POPIS
0 – 10 MINÚT	Úvod	Privítajte účastníkov. Predstavte ciele, prostredie a časový rámec workshopu.
10 – 25 MINÚT	Krok 1 – Definovanie otázka	Spoločne s celou skupinou definujte otázku, ktorú chcete spoločne preskúmať.
25 – 40 MINÚT	Krok 2 – Definovanie kľúčových faktorov	Brainstormingom identifikujte kľúčové faktory, ktoré formujú budúcnosť. Z nich vyberte dva najdôležitejšie a nezávislé, ktoré majú vysoký vplyv, no zároveň sú veľmi neisté.
40 – 70 MINÚT	Krok 3 – Vytvorenie matrixu a štyroch scenárov	Na podlahe vytvorte matrix 2x2, ktorej osi predstavujú dva kľúčové faktory. Na konce každej osi napíšte jej dva extrémne stavy. Rozdeľte účastníkov do štyroch skupín a každej priraďte jeden kvadrant. Úlohou každej skupiny je následne opísať, ako by vyzeral svet v ich scenári.
70 – 90 MINÚT	Krok 4 – Prezentácia scenárov	Keď sú scenáre hotové, každá skupina im dá výstižný názov. Následne ich odprezentujú ostatným – môžu ich aj kreatívne zahrať formou krátkej scénky.

PLÁN WORKSHOPU

ČAS	AKTIVITA	POPIS
90 – 110 MINÚT	Krok 5 – Zhrnutie	V pléne diskutujte a opýtajte sa účastníkov: 1. Aký je váš názor na jednotlivé scenáre? 2. Aké sú najpôsobivejšie a najprekvapujúcejšie vlastnosti, ktoré ste zistili? 3. Ktoré scenáre považujete za pozitívne a ktoré za negatívne? 4. Aké stratégie a kroky môžeme podniknúť teraz, aby sme pomohli dosiahnuť alebo sa im vyhnúť?
110 – 120 MINÚT	Záver	Na záver požiadajte každého o jedno slovo, ktoré si z workshopu odnáša. Pripomeňte im, že budúcnosť nie je vopred daná a že ju formujeme svojimi dnešnými činmi. Nakoniec sa všetkým poďakujte.

TIPY PRE FACILITÁTOROV:

- Buďte hraví a podporujte zvedavosť a predstavivosť.
- Udržujte matrix jednoduchý a vizuálny.
- Zabezpečte participáciu všetkých
- Podporujte storytelling
- Snažte sa nájsť správnu rovnováhu medzi zábavnými prvkami a hĺbkou diskusie.
- Kľúčové je vždy prepojiť vízie budúcnosti so súčasnosťou a inšpirovať účastníkov ku konkrétnym činom.

ZÁVER

Teší nás, že ste sa dočítali až na koniec nášho manuálu. Dúfame, že ho využijete pri práci s mladými ľuďmi (alebo aj s dospelými) a že ste sa vďaka nemu dozvedeli niečo nové.
Naším cieľom bolo poukázať na dôležitosť foresightu, jeho teoretické úskalia, využitie v praxi a v neposlednom rade aj jeho uplatnenie v práci s mládežou. Veríme, že sa nám podarilo naplniť princípy, ktoré sme si stanovili v úvode, teda vytvoriť kvalitný materiál, na ktorý sa dá nadviazať ďalšími teoretickými či praktickými výstupmi.

Ako sme už viackrát uviedli, foresight nie je len nejaký vágny koncept na predpovedanie budúcnosti. V skutočnosti ide o štruktúrovaný súbor metód a nástrojov, ktoré možno uplatniť v mnohých oblastiach, ako sú napríklad politická stratégia, podnikové plánovanie, akademický výskum, vojenská príprava a v neposlednom rade aj práca s mládežou.
Jeho dôležitosť vyniká najmä v dnešnom svete plnom neistoty, globálnych kríz a dlhodobých výziev, ktorým už mladé generácie čelia už v súčasnosti.

Je v záujme celej spoločnosti vybaviť nasledujúcu generáciu zručnosťami, ktoré potrebuje na to, aby sa dokázala orientovať v možných budúcnostiach. Znamená to pomôcť mladým ľuďom naučiť sa logicky premýšľať o tom, kam môžu viesť súčasné trendy, hybné sily a signály. Keď budeme tento typ myslenia podporovať, môžeme byť lepšie pripravení na zložité výzvy, ktoré môžu nastať.

Byť pripravený je dôležité. Mať plán, a ideálne aj niekoľko záložných, nám môže pomôcť zvládnuť ťažké časy. Ako sa hovorí, šťastie praje pripraveným.

PAMÄTAJTE, ŽE JE DÔLEŽITÉ BYŤ PRIPRAVENÝ!

2025 ©